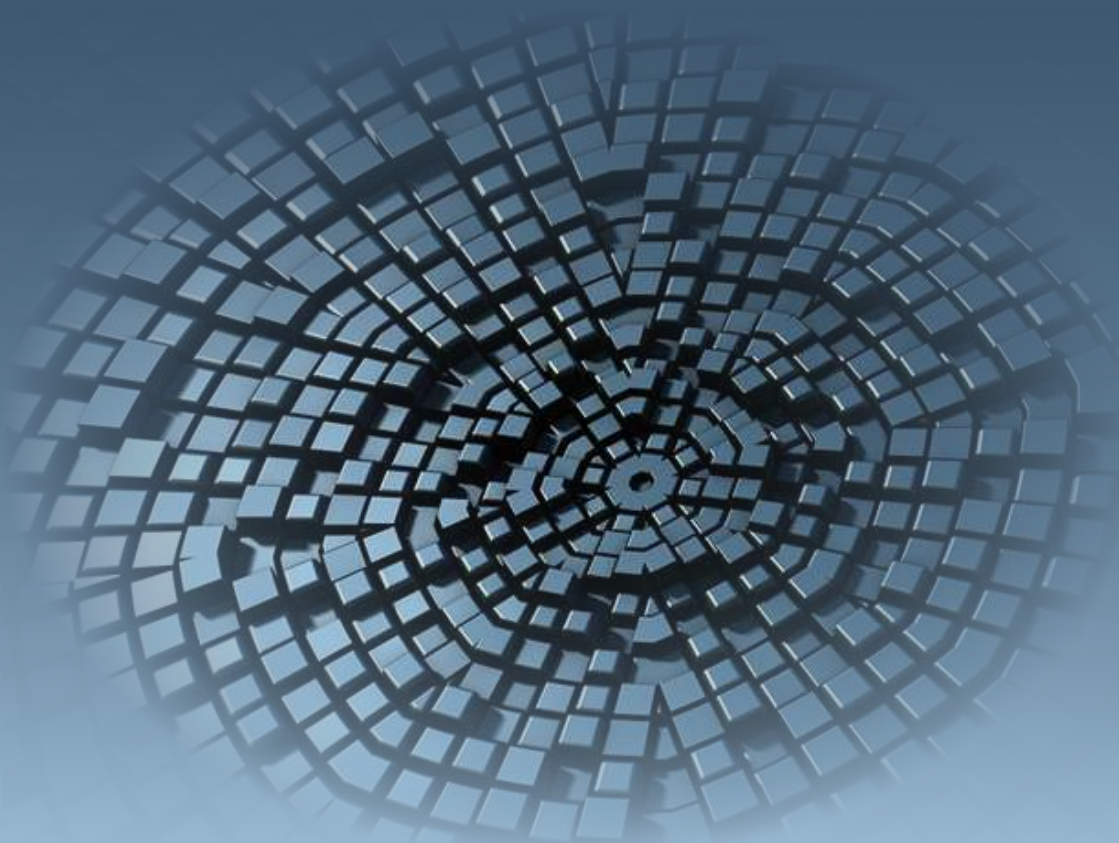

GABRIELA BODEA

MACROECONOMIE

STEP BY STEP

Presa Universitară Clujeană

MACROECONOMIE

STEP BY STEP

Gabriela BODEA

MACROECONOMIE

Step by Step

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2022

Referenți de specialitate:

Prof. univ. dr. Mihaela LUȚAȘ
Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor,
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

Conf. univ. dr. Cătălin POSTELNICU
Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor,
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

Editor:

Gabriela BODEA

Publicarea acestui volum a fost finanțată prin Fondul de Dezvoltare UBB 2021

ISBN 978-606-37-1402-3

© 2022 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește con-form legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

CUPRINS

INTRODUCERE	9
Partea I. REPERE TEORETICE ÎN MACROECONOMIE	11
capitolul 1. PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ	13
1.1. Trăsăturile pieței forței de muncă. Cererea și oferta de forță de muncă.	13
1.2. Salariul: concept, forme și evoluție. Diferențierea salariilor.	19
capitolul 2. PIAȚA MONETARĂ	26
2.1. Originea și funcțiile banilor	26
2.2. Piața monetară	33
2.3. Creditul și dobânda	42
capitolul 3. PIAȚA FINANCIARĂ	46
3.1. Piața financiară. Acțiuni și obligațiuni.	46
3.2. Operațiunile bursei. Cursul titlurilor de valoare.	51
capitolul 4. MĂSURAREA REZULTATELOR MACROECONOMICE	54
4.1. Indicatorii macroeconomici	54
4.2. Venitul, consumul, economiile și investițiile	59

capitolul 5.	CREȘTEREA ECONOMICĂ.		
	ROLUL STATULUI ÎN ECONOMIE.	65
	5.1. Creștere, dezvoltare, progres economic	65
	5.2. Factori de influență ai creșterii economice. Modele și teorii privind creșterea economică.	67
	5.3. Statul și implicarea lui în economie. Politica economică a statului.	72
capitolul 6.	CICLICITATEA ACTIVITĂȚII ECONOMICE. ROLUL ECHILIBRULUI ÎN ECONOMIE.	85
	6.1. Ciclicitatea – trăsătură a vieții economice. Ciclul economic. Politici anticiclice.	85
	6.2. Noțiuni generale privind echilibrul Macroeconomic	90
capitolul 7.	DEZECHILIBRELE MACROECONOMICE	95
	7.1. Dezechilibrele: elemente generice	95
	7.2. Definirea și măsurarea inflației. Cauze, forme și mecanisme ale inflației.	97
	7.3. Efecte economico-sociale ale inflației. Măsuri de reducere și / sau de combatere a consecințelor ei.	105
	7.4. Dimensiunile șomajului și măsurarea lor. Formele principale ale șomajului.	109
	7.5. Cauzele, consecințele și costurile șomajului. Măsuri de diminuare a șomajului.	114

Partea a II-a. USEFUL TEXTS FOR STUDY		119
(1)	<i>Macroeconomics</i>	121
(2)	<i>Labor Market. Wage Expense.</i>	123
(3)	<i>Money</i>	125
(4)	<i>Money Market</i>	127
(5)	<i>Credit</i>	128
(6)	<i>Interest Rate</i>	129
(7)	<i>Security</i>	131
(8)	<i>Bond</i>	133
(9)	<i>Getting to Know the Stock Exchanges</i>	134
(10)	<i>Gross Domestic Product (GDP)</i>	136
(11)	<i>Consumer Spending</i>	138
(12)	<i>Savings</i>	140
(13)	<i>Investment</i>	142
(14)	<i>Defining 3 Types of Investments: Ownership, Lending, and Cash</i>	143
(15)	<i>Economic Growth</i>	145
(16)	<i>Governments' Influence on Markets. Balanced Budget.</i>	147
(17)	<i>Economic Cycle</i>	149
(18)	<i>What Is General Equilibrium Theory in Macroeconomics? IS-LM Model</i>	150
(19)	<i>Inflation</i>	152
(20)	<i>Unemployment</i>	154
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ		157

INTRODUCERE

Volumul de față își propune să devină o sursă de informare utilă persoanelor care studiază *conturul macroeconomic* din perspectiva unor *nespecialiști în domeniu*. Considerentele care au determinat conceperea sa înseamnă câteva argumente:

- deprinderea de a utiliza limbajul *Macroeconomiei*, în consonanță cu necesitățile practice;
- înțelegerea principiilor care stau la baza comportamentului pe piață în context macro-;
- dezvoltarea propriei culturi profesionale;
- relaționarea cu profesioniști din domeniu;
- pătrunderea aspectelor teoretice și practice capabile să formeze abilități de comunicare din postura nespecialistului în economie.

Rolul acestei lucrări este nedisimulat: activitatea agenților economici nu se limitează *doar* la analize individuale, ci trebuie observată sub aspect *agregat*. Așadar, scopul nostru vizează *ansamblul complex* din care fac parte entitățile amintite.

Prima parte a lucrării este concentrată pe *a asimila cunoștințe*: detalii privind piețele; comensurarea rezultatelor macroeconomice; creșterea economică și rolul statului în economie; consonanța fluctuațiilor (macro)economice; echilibrul și dezechilibrele majore care afectează economia. Partea a doua oferă *maniere explicative și /sau exemplificative în limba engleză*, din unghiuri *asemănătoare* celor întâlnite pe parcurs (*USEFUL TEXTS FOR STUDY*). *Ele se identifică integral în sursele bibliografice semnalate în fiecare asemenea caz, tocmai în ideea de a oglindi teoria.*

Partea I

**REPERE TEORETICE
ÎN MACROECONOMIE**

capitolul 1. PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

1.1. Trăsăturile pieței forței de muncă. Cererea și oferta de forță de muncă.

Piața forței de muncă este o componentă a pieței factorilor de producție: cea pe care se confruntă cererea și oferta de forță de muncă și în cadrul căreia se realizează vânzarea-cumpărarea *mărfii* aferente. Aici se stabilește prețul muncii (*sala-riul*), în raport cu relația dintre forțele pieței și cu contribuția depusă la realizarea producției. Caracteristicile pieței forței de muncă: *eterogenitate* (diversitatea cererii și ofertei de forță de muncă); *asimetrie* (datorată existenței simultane a elementelor competitive și mai puțin competitive, a angajaților calificați și necalificați, a lucrătorilor de sex masculin și feminin); *concu-rență* (a cărei lipsă este de neconceput); *instituționalizare* (prin reglementări și contracte de muncă); *bivalență* (dată de consi-derente umane, adică angajații – și monetare, adică salariile).

Piața forței de muncă se divide în mai multe compo-nente, conform următoarelor criterii:

- ✎ după *tipul agenților angajatori*: sectorul *salariați-lor publici*; sectorul *lucrătorilor privați*;
- ✎ după *gradul de pregătire*: sectorul *angajaților cu o calificare înaltă*; sectorul *lucrătorilor cu pregătire medie*; sectorul *salariaților necalificați*;
- ✎ după *caracterul activității depuse*: sectorul *salaria-ților care efectuează munci cu precădere fizice*; sec-torul *determinat de munca intelectuală*;

Formele de acțiune generală a statului pe piața forței de muncă presupun stabilirea cel puțin a următoarelor aspecte:

- ❖ durata zilei, respectiv a săptămânii de lucru;
- ❖ condițiile de muncă (norme sanitare, de securitate, concedii ș.a.);
- ❖ limita minimă a câștigului în economie;
- ❖ raportul dintre nivelul salariului mediu și indicele general al prețurilor;
- ❖ intervenția ca arbitru între patronat – sindicate (când situația o cere);
- ❖ măsuri de asigurare – pentru anumite sectoare – a locurilor de muncă, prin: repartizarea unor comenzi (în special în infrastructură); participarea la investiții publice; subvenționarea unor activități.

* * *

Cererea de forță de muncă reprezintă nevoia de muncă salariată existentă la un moment dat într-o economie, exprimată prin numărul de locuri de muncă disponibile. Altfel spus, ea se constituie în volumul de muncă necesar în economie la un moment de timp, relevat de populația aptă să presteze o muncă salariată, conform îndeplinirii sarcinilor prevăzute. Pentru persoanele apte de a lucra și disponibile acestor prestații, condiția esențială pentru ca nevoia de muncă să fie socotită *cerere* este salarizarea ei.

Se impun două observații legate de conceptul cererii de forță de muncă: pe termen scurt, mărimea ei este invariabilă; dezvoltarea de noi activități (creatoare de locuri de muncă suplimentare) presupune *timp* și alocare de *resurse suplimentare* pentru investiții.

Precizare: Pe de altă parte, posesorii forței de muncă beneficiază de o mobilitate relativ redusă, a cărei scădere se accentuează pe termen lung. Exemplu: lucrătorii vârstnici nu sunt dispuși atât de ușor să-și schimbe locul de muncă (în virtutea obișnuinței). Ei vor fi nevoiți – totuși – să-și regândească strategia, atunci când cererea de forță de muncă (venită din partea angajatorilor) se modifică în timp.

Cererea de forță de muncă reprezintă o mărime dinamică, fiind influențată de o serie de factori:

1. cuantumul salariului oferit lucrătorului;

Se poate observa că, pe măsură ce salariul scade, cererea de forță de muncă sporește – și invers. Altfel spus, cele două mărimi variază *in sens invers* (vezi Figura 1.1.).

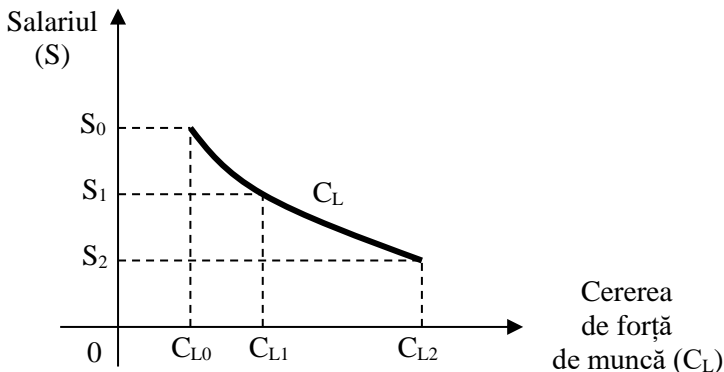

Figura 1.1. Cererea de forță de muncă și mărimea salariului

2. condițiile de desfășurare a activității;
3. contractele (angajamentele) agenților economici;
4. posibilitatea substituirii forței de muncă prin alți factori de producție (de exemplu, prin capital);
5. previziunile firmelor;
6. nivelul venitului marginal, respectiv al productivității valorice a muncii.

* * *

Oferta de forță de muncă se referă la cantitatea de muncă posibil a fi prestată la un moment dat într-o economie, în condiții salariale date. Ea cuprinde *populația aptă să lucreze și disponibilă pentru a efectua activități economice generatoare de venit* (mai puțin femeile casnice, studenții la cursuri de zi și alte câteva categorii sociale specificate în reglementările internaționale).

Trăsăturile ofertei de forță de muncă au în vedere că:

- ✚ oferta respectivă este o categorie inseparabilă de posesorul ei, deoarece presupune aptitudini și calități din partea lucrătorului;
- ✚ este un factor care, depinzând de cel care-și pune la dispoziția angajatorului mâna de lucru, manifestă mobilitate individuală *relativă*;
- ✚ se formează *în timp*, într-un interval necesar creșterii și instruirii unei noi generații: până la vârsta angajării, sau până la finalizarea unui stagiu de pregătire (luni, ani);
- ✚ în consecință, pe termen scurt, oferta de forță de muncă este relativ rigidă;
- ✚ uneori, posesorul forței de muncă caută un *job*, dar, din pricina obligațiilor de a-și întreține propria persoană și / sau familia, nu va aștepta locul de muncă *potrivit / dorit*: adesea va accepta ceea ce i se oferă;
- ✚ în determinarea ofertei de forță de muncă depinde dacă durata *legală* a activității este fixată sau nu.

Oferta de forță de muncă este influențată de numeroși factori, între care amintim: populația activă disponibilă a unei țări, într-o perioadă de timp; cantitatea de muncă depusă de un angajat (*per zi, săptămână, lună*); nivelul pregătirii și calificării, diferit pentru fiecare persoană; programul și condițiile de lucru (tipul muncii); nivelul general al standardului de viață; posibilitățile de promovare în cadrul firmei; mărimea salariului oferit și a eventualelor *bonus*-uri; impozitele și taxele percepute asupra câștigurilor realizate; elemente legate de vârsta și sexul lucrătorului.

În delimitarea ofertei de forță de muncă sunt relevante două noțiuni adiacente:

■ *Efectul de substituție* (E_s) arată că atâta vreme cât se înregistrează o creștere a salariului său real, omul va opta pentru sporirea veniturilor prin muncă în afara programului (deci oferta sa de mână de lucru se extinde). Totuși, *când* va alege omul să lucreze *mai mult, în detrimentul odihnei*?

Răspuns: Atunci când se înregistrează cel puțin una din următoarele situații: *când individul preferă avantajele materiale, celor de altă natură; când n-are alte surse de venit; când salariul lui real sporește.*

■ *Efectul de venit* (E_v) se înregistrează în momentul în care persoana care muncește, mulțumită de *salariul primit* și de *venitul cumulat* – factori care angrenează reducerea progresivă sau bruscă a ofertei de forță de muncă – va opta pentru *tot mai mult timp liber*. Se admite, însă, că acest efect incită omul să lucreze mai puțin, în condițiile în care venitul său real crește.

■ *Efectul global* al sporirii venitului real al angajatului depinde de „greutatea” celor două efecte precizate anterior, observată în graficul ofertei de forță de muncă (Figura 1.2.):

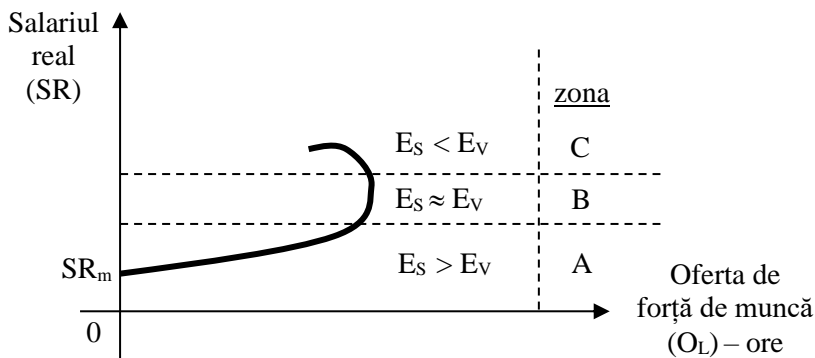

Figura 1.2. Curba ofertei de forță de muncă

Relativ la Figura 1.2., reliefăm următoarele observații:

- SR_m este salariul real minim care incită individul să devină membru al populației active.
- Pentru $SR < SR_m$, persoana refuză să muncească.
- În zona A de pe grafic, panta pozitivă a ofertei semnifică înțelesul efectului de substituție E_s (omul lucrează mai mult, pentru un venit mărit progresiv).
- În zona B, creșterea salariului îl face pe individ să fie mulțumit de venitul său; chiar dacă încă nu este

decis să opteze pentru mai mult timp liber ($E_s \approx E_v$), el *nu* mai solicită, de obicei, ore suplimentare.

- În zona C se face simțit efectul de venit E_v ; panta negativă a graficului arată că oferta de forță de muncă scade, în contrapartidă cu salariul real, care continuă să se mențină ridicat („ofertă anormală”).

* * *

În esență, precum se întâmplă pe celelalte piețe, la un moment dat, cererea și oferta de forță de muncă se echilibrează (situație vizibilă în Figura 1.3.).

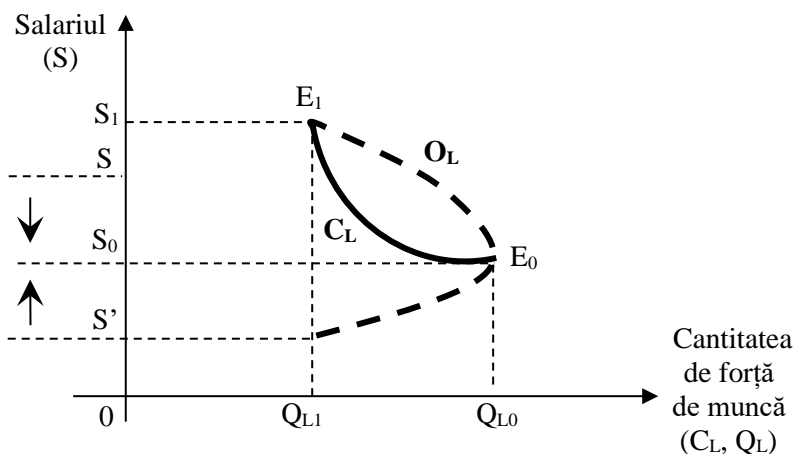

Figura 1.3. Echilibrul pieței forței de muncă

unde:

- C_L – cererea de forță de muncă;
- O_L – oferta de forță de muncă.

Potrivit Figurii 1.3., observăm anumite aspecte:

- ☒ Corespunzător unui nivel S_0 al salariului și unui nivel al ocupării Q_{L0} , pe piață se creează o stare de *echilibru stabil* (punctul E_0 pe grafic).
- ☒ dacă salariul crește la S_1 , cantitatea de muncă necesară va scădea la Q_{L1} , iar noul echilibru (*instabil*, de data aceasta) se va regăsi în punctul E_1 .

- ☒ Explicația faptului că E_0 corespunde echilibrului *de tip stabil* survine din următoarele:
- pentru orice salariu $S' < S_0$, cererea de forță de muncă este superioară ofertei; deci, pentru a se reechilibra piața, oferta de forță de muncă va trebui să ajungă la nivelul cererii; acest lucru presupune majorarea salariului S' la S_0 (a se vedea săgeata ascendentă înscrisă în Figura 1.3.);
 - pentru un salariu S cuprins între S_0 și S_1 (așa încât $S_0 < S < S_1$), oferta de forță de muncă este mai mare decât cererea, așa încât se va înregistra o mișcare de reducere a salariului de la S la S_0 (a se vedea săgeata descendentă din Figura 1.3.);
 - pe ansamblu, în ambele cazuri descrise, tendința cererii și ofertei de forță de muncă este de a se egaliza în E_0 , *punct de echilibru stabil* – și nu în E_1 (punct de echilibru momentan / instabil).

1.2. Salariul: concept, forme și evoluție.

Diferențierea salariilor.

Pentru angajat, salariul reprezintă o formă de venit. În viziune restrânsă, el constituie mărimea plății cuvenite forței de muncă generatoare de valori, ca aport la contribuția sa la realizarea producției. Văzut în această variantă, salariul apare drept cel mai cunoscut tip de venit (cuantificat de angajat ca venit disponibil).

Pentru angajator, salariul semnifică suma plătită de acesta, în scopul de a beneficia de rezultatele (bunuri și servicii) obținute în urma utilizării forței de muncă a unui lucrător. Privit ca o cheltuială – componentă a costului total de producție – el cuprinde, pentru firmă, categorii precum: salariul individual, premiile, eventualele avantaje materiale, concediile plătite, cheltuielile cu pregătirea profesională, asigurările și impozitele corespunzătoare.

Suma de bani primită de un muncitor din partea agentului angajator, pentru activitatea depusă într-un interval de timp (de obicei o lună) poartă numele de *salariu nominal*. Nivelul lui se fixează în funcție de factori precum: raportul cerere – ofertă de forță de muncă pe piață; priceperea individului, nivelul de educație; vârsta și vechimea; mărimea și importanța efortului depus; productivitatea fizică și cea marginală a muncii; rezultatele înregistrate de firmă; conjunctura economică.

Precizare: Salariul unui individ are două *componente*. *Salariul tarifar* este suma propriu-zisă cuvenită pentru munca depusă, care trebuie să țină seama de salariul minim pe economie. Lui i se adaugă *sporurile* (pentru vechime în muncă, vechime neîntreruptă în aceeași unitate, ore suplimentare, muncă în condiții grele, lucrul pe timp de noapte) și *alte adaosuri* (cote de profit net, bonusuri, premii ș.a.).

Salariul real arată cantitatea de bunuri și servicii care se poate achiziționa la un moment dat, cu ajutorul salariului nominal. El constituie, de fapt, expresia puterii de cumpărare a salariului nominal și se calculează prin intermediul raportului:

$$SR = \frac{SN}{P}$$

unde:

- SR – salariul real;
- SN – mărimea salariului nominal (în unități monetare);
- P – nivelul prețurilor la bunurile de consum (în unități monetare).

Ca urmare, salariul real SR este determinat, pe de-o parte, de mărimea salariului nominal (variind direct proporțional cu SN), iar pe de altă parte, de nivelul prețurilor (variind invers proporțional cu P). Așa cum se știe, salariul real este un element de bază în cuantificarea standardului de viață al populației unei țări (ca atare, el poate fi privit și ca raport între salariul nominal și costul vieții).

În *dinamică* se calculează indicele salariului real (I_{SR}), care ne arată procentajul cu care se modifică SR. Astfel:

$$I_{SR} = \frac{I_{SN}}{I_P} \cdot 100$$

unde:

- $I_{SN} = \frac{SN_1}{SN_0} \cdot 100$ (indicele salariului nominal: SN_1 – salariul nominal în perioada curentă; SN_0 – salariul nominal în perioada de bază);
- $I_P = \frac{P_1}{P_0} \cdot 100$ (indicele general al prețurilor: P_1 – nivelul prețurilor bunurilor de consum în perioada curentă; P_0 – nivelul prețurilor bunurilor de consum în perioada de bază).

Cunoscând I_{SN} și I_P , putem calcula indicele salariului real (I_{SR}) și într-o altă variantă:

$$\begin{aligned} I_{SR} &= \frac{I_{SN}}{I_P} \cdot 100 = \frac{SN_1}{SN_0} \cdot \frac{P_0}{P_1} \cdot 100 = \frac{SN_1}{P_1} \cdot \frac{P_0}{SN_0} \cdot 100 = \\ &= SR_1 \cdot \frac{1}{SR_0} \cdot 100 = \frac{SR_1}{SR_0} \cdot 100. \end{aligned}$$

* * *

Formele de salarizare reprezintă mecanisme care fac legătura între elemente precum: pregătirea individului; tipul muncii; rezultatul activității pentru lucrător, respectiv pentru angajator; mărimea salariului nominal. Cele mai cunoscute modalități de determinare a salariului individual sunt:

- *Salarizarea conform timpului lucrat* presupune o cantitate minimă de muncă aferentă. Se aplică de obicei în domeniile în care se pune accent pe calitatea producției.

- *Salarizarea pe operații / pe produse* nu precizează durata necesară efectuării serviciilor (uneori, însă, ea afectează calitatea prestațiilor);

- *Salarizarea mixtă* include plata *per* ziua de muncă.

Se pot obține câștiguri și ca urmare a participării salariaților la rezultatele obținute de agenții economici, în următoarele „formule”: primirea unor cote-părți aferente profitului înregistrat, deținerea de acțiuni emise de firmele angajatoare și beneficierea de un anumit procentaj din cifra de afaceri.

Mărimea salariului a fost și mai este un subiect controversat în economie. Principiile *subzistenței* afirmă că salariul nu trebuie să depășească pragul asigurării traiului.

Explicație: o creștere exagerată ar provoca sporul natalității și, apoi, majorarea ofertei de forță de muncă – „ciclul” ajungând, din nou, la scăderi de salarii.

Potrivit *teoriei cererii și ofertei*, mărimea salariului se fixează pe piața forței de muncă, prin confruntarea cererii și ofertei de mână de lucru. Dar literatura de specialitate mai oferă câteva variante de a viabiliza conceptul dimensiunii salariului. De exemplu, *teoria producției și a productivității marginale* exprimă realitatea în virtutea căreia, dacă mărimea salariului ar depăși-o pe cea a producției marginale (în inter-relație cu productivitatea marginală a muncii), agenții economici ar trebui să recurgă la disponibilizări. După *principiile negocierii*, nivelul salariului se fixează potrivit înțelegerilor dintre patronat și sindicate. La rândul său, *teoria salariului de eficiență* precizează că majorarea salariului aduce cu sine, într-adevăr, creșteri ale productivității, dar și costuri sporite pe unitatea de muncă; ea face apel, așadar, la noțiuni precum *eficiența și randamentul*.

În realitate, stabilirea mărimii salariului preia elemente din toate aceste teorii. Ea este abordată în contractul de muncă existent și are două bareme:

I. Limita inferioară a salariului se stabilește în relație cu costul forței de muncă și este fixată, principial, de către stat (deși nu e o regulă) – ca *salariu minim pe economie*. Acesta este mijlocul asigurării unui *trai decent*, noțiune apreciată prin indicatori cum sunt: mărimea Produsului Intern Brut (PIB), respectiv a Produsului Național Brut (PNB), *per* locuitor; cheltuielile medii efectuate într-un an, de către o persoană; numărul celor aflați în întreținerea salariaților dintr-o familie; ponderea grupelor de cheltuieli în salariu. Dacă salariul minim este mai mic decât cel pe care-l poate asigura economia, efectul imediat (negativ) va fi scăderea ofertei de forță de muncă pe piața oficială și creșterea ei pe așa-numita „piață neagră”.

II. Limita maximă a salariului este dată, teoretic, în cazul unei economii, de mărimea venitului național obținut într-o perioadă de timp. Practic, pentru un agent economic, acest plafon este oferit de nivelul productivității marginale a muncii. Oricum, creșterile salariale depind în principal de politica patronatului și abia în ultimă instanță de sindicate (care reușesc să primească majorări salariale prin reducerea ofertei de forță de muncă, atunci când cererea este susținută). Creșterea salariului nominal nu reprezintă, însă, o pârghe de stimulare a angajaților, atâta timp cât dinamica salariului mediu nu este corelată cu cea a principalilor indicatori de eficiență.

În condițiile economiei de piață, nivelul salariului nominal primit de la un lucrător se formează în urma negocierii colective, așa precum arată Figura 1.4.

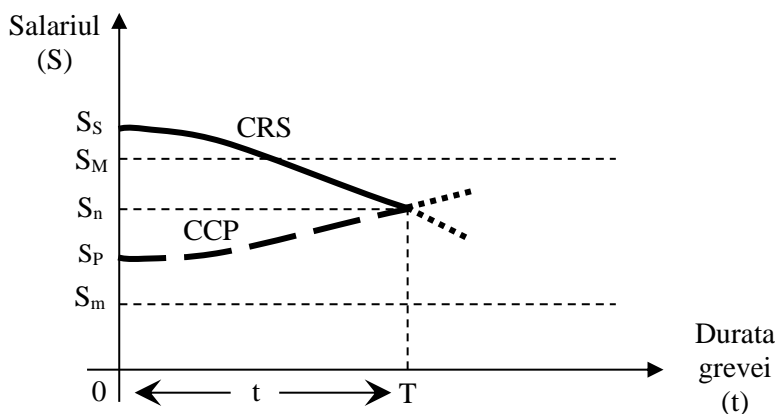

Figura 1.4. Negocierea salariului și timpul de grevă

unde:

- S_m – salariul minim pe economie;
- CRS – curba revendicărilor sindicale;
- CCP – curba concesiilor patronale.

În Figura 1.4., greva debutează ca urmare a refuzului muncitorilor de a lucra. Sindicatul solicită un nivel S_s al salariului (uneori mai ridicat decât limita maximă S_M a posibilităților

firmei (din motive legate de „cedările” ulterioare, de care oamenii sunt conștienți). Patronatul își expune punctul de vedere, respectiv acordarea unui salariu S_p , *eventual* mai mare decât cel anterior – și încearcă să-l impună sindicatului. Muncitorii continuă greva pe măsură ce observă breșe de nesiguranță în oferta partenerului de negociere, dar, de cele mai multe ori, coboară și ei „ștacheta”. La rândul său, patronatul acordă un surplus la salariu, așa încât, în timpul T, se ajunge la anumite concesii (mai mult ca urmare a pierderilor înregistrate din cauza opririi producției), concretizate în fixarea nivelului S_n al salariului negociat. Dacă greva a avut ca obiectiv *doar* creșterea salariului, durata ei încetează în punctul T de pe grafic. Dacă are în vedere și alte considerente, încă *nerezolvate*, mișcarea revendicativă continuă (curbele punctate de pe grafic, ulterior punctului T).

Există teorii care susțin *apropierea* nivelului salariilor, pe baza unor motivații precum: importanța activităților depuse, timpul de lucru, tipul muncii, posibilitatea creșterii pregătirii celor care au o calificare redusă, precum și similitudinea condițiilor de muncă. Totuși, dezideratul amintit *nu e atât de facil* în realitate, întrucât nu se pot „echilibra” calitățile personalului angajat în diverse operațiuni. De aceea, *diferențierea salariilor* rămâne în actualitate. Ea are la bază mai multe repere: rezultatele obținute de către lucrător și de către firmă; productivitatea muncii; caracterul activității (greu / ușor); responsabilitatea acțiunilor efectuate; accesul la educație; aptitudinile angajaților.

Diferențierile salariale apar și în raport cu piețele pe care iau naștere relațiile de muncă. Deosebiriile dintre salarii corespund, în principiu, factorilor care evidențiază raportul cerere – ofertă de forță de muncă și relația dintre venitul marginal – costul marginal al muncii, pe fiecare tip de piață.

Între cele mai motivate diferențieri salariale (fără a fi vorba de discriminări) se numără cele ocazionate de *capitalul uman*. Ele se concretizează în rezultate pozitive, privind productivitatea muncii. Este firesc ca în practică să existe anumite decalaje între ritmurile evoluției salariului (S) și a productivității (W). Atunci când, într-o perioadă de timp, implicarea

factorului *capital* este intensivă și profundă, indicele creșterii productivității (I_W) este superior indicelui salariului (I_S) – și invers. Datorită necesității asigurării, de către orice agent economic, a *altor* cheltuieli cu forța de muncă decât cele strict salariale – și, în plus, în scopul evitării majorării costurilor – relația care asigură funcționalitatea sistemului economic este, însă:

$I_W > I_S$ sau $\frac{I_W}{I_S} > 1$. Specificăm că:

- ✓ Dacă $I_W < I_S$, deși salariile cresc, vor spori costurile firmei și, ca urmare, se va reduce profitul: cererea de forță de muncă va scădea, ceea ce va antrena micșorarea salariilor.
- ✓ Dacă $I_W > I_S$ – așa cum este necesar – relația între productivitatea muncii și salariu trebuie să asigure cointeresarea lucrătorilor pentru desfășurarea, în continuare, a activității.
- ✓ Rezultă următoarele: *cantitativ*, relația $I_W > I_S$ este bazată pe creșterea mai pregnantă a rodniciei muncii în raport cu majorarea venitului salarial. În optică strict *calitativă*, relația $I_W > I_S$ trebuie urmărită pentru stimularea reală a personalului, în raport cu productivitatea lui.

În ansamblu, politicile care urmăresc, pe de o parte, reducerea diferențelor salariale, iar pe de altă parte, creșterea forțată a productivității muncii – *fără a analiza argumentele reale care stau la baza lor* – vor avea, de cele mai multe ori, efecte contrare celor pe care se mizează.

capitolul 2. PIAȚA MONETARĂ

2.1. Originea și funcțiile banilor

Banii semnifică o denumire generică pentru formele și semnele de valoare existente în economie. *Activ general*, utilizat și acceptat în mijlocirea tranzacțiilor și ca modalitate de plată, banii sunt, în același timp, un instrument mobilizabil pentru avuția națională. Ei constituie, ca *produs*, un element necesar schimbului, fiind suportul exprimării *puterii de cumpărare* (cantitatea de bunuri și servicii ce se poate achiziționa la un moment dat într-o țară, prin utilizarea unei unități monetare).

Prima fază a economiei marfare a avut ca obiect central *troc*ul, respectiv schimbul direct al unui bun contra altui bun. Pe măsura diversificării proceselor de fabricație și a specializării, s-a ajuns la situația *unui troc în care un producător să schimbe un bun cu mai multe alte mărfuri*. În timp, raportul de schimb a ajuns să fie reprezentat de un *echivalent general*, numit *bani-marfă* (scoici, blănuri, animale, vin ș.a.), socotit mijlocitor al tranzacțiilor. Treptat, alături de diverse mărfuri, intermediari ai schimbului au devenit metale precum aurul, argintul și cuprul, sub diverse forme. Iar pentru ușurarea schimburilor, metalele respective au început să fie fasonate în piese cu greutate predeterminată (*faza economiei bănești cu monedă bătută*). Până la începutul secolului al XX-lea, banii au circulat, în mare parte, sub formă de *monede metalice cu valoare intrinsecă* (mai ales de aur și argint). În timp, însă, desfășurarea complexă a tranzacțiilor n-a mai presupus neapărat schimbarea

însemnelor monetare în metal prețios. *Moneda de hârtie (fiduciară)* a apărut din necesitate, sub forma *bancnotelor* sau a *biiletelor de bancă*. Deși circulă pe bază de încredere – fiind semne bănești *fără valoare proprie* – ele reprezintă în circulație metalele prețioase, fiind din ce în ce mai utilizate în ultimele secole. Folosirea de instituțiile financiare a *monedei de cont (scripturale)* s-a intensificat în secolul al XIX-lea, evoluând către moduri de prezentare diverse (ne referim mai ales la *cecuri* și la apelarea la *viramente*). După 1944, *moneda-semn (valuta)* preia integral funcția de instrument al schimburilor mondiale, fiind corelată cu metalul monetar, pe principii de convertibilitate externă. Ea se regăsește în sistemul etalonului aur-dezize, în condițiile în care dolarul american cucerește lumea. Actualmente, se vorbește mai ales despre *depozitele monetare* și *civilizația banului electronic*.

* * *

Teoriile monetare au ca obiect, pe de o parte, evidențierea relațiilor existente între monedă și diferite variabile economice reale (producția, consumul, venitul și acumularea de capital), iar pe de altă parte, furnizarea bazei de aplicare a politicilor monetare. Concretizare:

A. *Teoria metalistă* a cantității de monedă din economie a fost abordată în legătură cu relația bani – preț. Ea reflecta condițiile în care circulația monetară se limita la metale prețioase și la semne bănești liber convertibile în aceste metale.

B. *Teoria nominalistă* a apărut ca reacție în urma celei anterioare. Ea a avut în vedere teza potrivit căreia banii n-aveau o valoare proprie, ci una convențională, astfel încât puterea lor de cumpărare era un atribut al statului, fiind „legat” de încrederea populației în emitentul de monedă.

C. *Teoria cantitativă* și-a fixat în vizor analiza raportului cauzal dintre masa bănească în circulație și volumul mărfurilor, pe de o parte – și nivelul puterii de cumpărare, pe de altă parte. Vechea idee care a traversat secolele, respectiv: $M = P \cdot T$ (unde: M – masa monetară; P – nivelul prețurilor; T – volumul tranzacțiilor), a fost însă considerată *prea simplă formulată*,

într-o epocă în care teoria cantitativă lua amploare. Având la bază relația: $M \cdot V = P \cdot T$ (în care elementul de noutate față de perioadele anterioare este variabila V – simbol al vitezei de circulație a banilor), Irving Fisher a considerat că produsul $M \cdot V$ reprezintă oferta de bani din economie, iar „componenta” $P \cdot T$ – cererea de monedă.

D. Teoria keynesistă a integrat concepția cantitativă a banilor în teoria generală a venitului global. Faptul că schimburile, prețurile și salariile sunt mijlocite de bani are un rol semnificativ în teoria monetară a lui Keynes.

E. Teoria postkeynesistă asupra banilor revine celor care – prin reprezentanți precum J.R. Hicks, P.A. Samuelson ș.a. – au încercat să evidențieze aspecte noi în privința raportului dintre masa bănească în circulație, nivelul prețurilor și alte variabile economice, privite tot sub aspect cantitativ.

F. Teoria monetaristă asupra banilor privește oferta de monedă ca fiind factorul esențial al fluctuațiilor economice, al PIB nominal pe perioadă scurtă și, în același timp, al nivelului prețurilor pe intervale temporale largi. În ultimele decenii s-au materializat eforturile depuse în scopul creării unei teorii moderne, integratoare și dinamice a banilor, având ca suport cu precădere monetarismul. După ce teoria cantitativă „clasică” a căzut în dizgrație în timpul „Marii Depresiuni” a secolului al XX-lea, Milton Friedman încearcă s-o revigoreze începând cu 1950, oferindu-i, însă, un sens mult mai profund. Elaborând structura monetarismului modern, el acceptă faptul că orice acțiune sau politică monetară trebuie să aibă în vedere creșterea în ritm constant a cantității de bani în circulație, oricare-ar fi starea economiei.

G. În literatura de specialitate există și baze ale teoriei calitative a banilor, care mizează – în conceptele de profil – pe o problematică subiectivă.

Cele mai cunoscute tipuri de bani (monedă) se clasifică astfel:

- ☒ după *forma de existență*: bani *propriu-zisi*; monedă *abstractă*, respectiv bani *de calcul* („fictivi”) și *bani electronici* – cartele magnetice eliberate în loc de numerar sau cecuri.
- ☒ după *modalitatea de plată*: bani *lichizi* (cash) – numerar propriu-zis; bani *de credit* – titluri de credit folosite în funcția de bani, ca mijlocitori ai schimbului: bancnote, cecuri, cambii; bani *de cont* – fără existență materială (aflați în conturile bancare); bani *fiduciari* – fără valoare proprie, circulând în virtutea încrederii deținătorului în emitent (bancnote).
- ☒ după *aspect*: monedă *metalică* – îndeplinind funcții bănești; *bancnote* – însemne ale valorii, emise tot de către stat.
- ☒ după *posibilitatea de divizare*: monedă *principală* (*reprezentativă*) – respectiv unitatea monetară națională a unui stat; monedă *divizionară* – submulțipli ai celei principale; *multipli ai unității monetare interne*.
- ☒ după *obligația asumată de emitent*: monede *convertibile*; monede *neconvertibile*.

În legătură cu acest ultim aspect, înțelegem prin *convertibilitate* însușirea legală a unei monede de a fi schimbată cu o alta, în mod liber, prin vânzare-cumpărare pe piață. Pentru trecerea la convertibilitate sunt necesare cel puțin următoarele *condiții*: potențial economic însemnat; economie națională solidă; prețuri corespunzătoare unei piețe structurate similar pieței mondiale; balanță de plăți echilibrată; comerț exterior eficient; calitate și diversificare în privința produselor; curs real al monedei naționale; rezerve de valută.

Există câteva variante ale regimului convertibilității: în raport cu *persoanele implicate în schimbul de monedă* (convertibilitate *externă*, respectiv *internă*), în funcție de *raportul de*

stabilire a echivalenței într-o altă monedă (convertibilitate oficială, respectiv de piață) și în raport cu tipul operațiunilor presupuse (convertibilitate totală, respectiv parțială).

Prin dezvoltarea schimburilor pe toate planurile, convertibilitatea se extinde și prin intermediul *euro-monedelor*. Acestea sunt monede naționale depuse la bănci situate în afara țărilor emitente și se utilizează în scopuri obișnuite, deși ies de sub controlul statului de origine. Pentru ca o monedă să fie acceptată în această poziție *internațională*, trebuie să îndeplinească patru *condiții*:

- să fie etalon al valorii tranzacțiilor (ceea ce presupune *stabilitate*);
- să îndeplinească o funcție de schimb (însemnând *cerere și ofertă* pe piață);
- să presupună șanse de finanțare (echivalând cu posibilitatea *susținerii* pieței monetare, de către un sistem bancar internațional);
- să reprezinte o modalitate de rezervă (implicând *încrederea* în semnul monetar respectiv).

Când se discută noțiunea *putere de cumpărare a monedei* trebuie precizate două niveluri de abordare:

➔ *Puterea de cumpărare internă (pe plan național) a unei monede* este cantitatea de bunuri și servicii care se poate cumpăra într-o țară, la un moment dat, cu o unitate monetară. Ea se calculează astfel:

$$P_{ci} = \frac{S}{P}$$

unde:

- S – suma de bani la care se face referire, sau unitatea monetară în sine;
- P – indicele sintetic al prețurilor.

➔ *Puterea de cumpărare externă a monedei* se folosește în vederea stabilirii *cursurilor reale de schimb*, deci a raporturilor în care o monedă națională se schimbă pentru o alta. Ca indicator economic, ea se calculează astfel:

$$P_{ce} = \frac{P_{ciX}}{P_{ciY}}$$

unde:

- P_{ciX} – puterea de cumpărare internă a monedei în țara X;
 - P_{ciY} – puterea de cumpărare internă a monedei în țara Y).
- * * *

Referitor la *funcțiile banilor*, menționăm că banii – investiți cu roluri de echivalent general al tuturor celorlalte mărfuri și de instrument de schimb – aveau în trecut cinci funcții: măsură a valorii mărfurilor tranzacționate; mijloc de circulație; mijloc de plată; teaurizare (acumulare); „bani universali” (servind circulației internaționale a mărfurilor și serviciilor). În prezent, sunt viabile trei dintre funcțiile banilor: cea de *instrument al schimbului*; cea de *mijloc (etalon) de măsură a activității economice*; cea de *rezervă valorică (de economisire)* – care atribuie banilor așa-numita „putere de cumpărare în așteptare” (referitoare la conjunctura viitoarelor perioade de timp, posibil a fi anticipată).

În sens general, masa monetară (bănească) reprezintă totalitatea instrumentelor bănești aflate, la un moment de timp, la dispoziția unei economii naționale, în vederea efectuării tranzacțiilor monetar-financiare, creării de rezerve și transferurilor de fonduri. În sens restrâns, ea denumește suma de bani (ca active utilizabile pe teritoriul unui stat) de care dispun, la un moment dat de timp, agenții non-financieri din economie, pentru achiziția de bunuri și servicii, pentru plata debitelor și pentru realizarea de economii și investiții. Din perspectiva fluxurilor care circulă în cadrul ei, masa monetară este cantitatea medie de bani vehiculată în economia națională, într-o perioadă dată (an, trimestru, lună), reprezentând o mărime corelată cu indicatori macroeconomici relevanți (de exemplu, PIB sau PNB).

În linii mari, masa bănească în circulație în economie este compusă din: moneda națională a țării în cauză; bancnotele; banii divizionari (metal + hârtie); banii de cont; bonurile de teaur.

Masa bănească *existentă* la un moment dat într-o economie (ca *stoc*) și cea *folosită* (ca *flux*) se cuantifică prin intermediul *lichidității monetare* (L). Ea arată capacitatea activelor bănești și financiare de a fi transformate, cu anumite *costuri*, în bani propriu-ziși (*cash*):

$$L = \frac{T_{ad}}{T_{ac}}$$

unde:

- T_{ad} – totalul activelor disponibile, bănești și financiare – adică disponibilități lichide, sume de încasat, titluri de credit negociabile pe piață;
- T_{ac} – totalul angajamentelor curente, bănești și financiare).

Observații: Ținând cont că lichiditatea constituie capacitatea unui agent economic de a face față, în orice moment, angajamentelor asumate, este urmărită relația: $0 \leq L \leq 1$. Dacă $L = 0$, toate activele firmei sunt reprezentate de mărfuri, titluri de valoare sau depuneri care nu pot fi transformate, momentan, în bani. Dacă $L = 1$, activele respective sunt fie în numerar, fie transformabile imediat în bani. Oricum, se dorește ca L să aibă valori cât mai apropiate de 1; altfel, debitorul riscă să fie declarat în stare de insolvabilitate, ceea ce conduce la faliment.

În realitatea contemporană, masa bănească și structura ei sunt cuantificate și analizate prin mijlocirea noțiunii de *agregat monetar* – ca element asimilat în Sistemul Contabilității Naționale (SCN). Definit ca fracțiune a masei monetare și semimonetare, acesta îndeplinește funcții bine delimitate și operează cu instrumente specifice (de plată și de schimb), prin intermediul fluxurilor economice pe care le reprezintă. Numărul agregatelor monetare diferă de la o țară la alta și / sau de la un sistem contabil la altul.

2.2. Piața monetară

Piața monetară vizează ansamblul tranzacțiilor cu monedă (respectiv *pe termen scurt*), care rezultă din confruntarea cererii cu oferta de bani, la un anumit nivel al ratei dobânzii. În *detaliu*, ea se referă la totalitatea operațiunilor de vânzare-cumpărare de monedă națională și străină și de titluri de credit *pe termen scurt*, efectuate de bănci și alte instituții de profil, în scopul echilibrării, prin compensări, a plăților și încasărilor. Adăugând contextului – pe lângă cele menționate – și ansamblul *relațiilor* generate de operațiunile care implică noțiunea de bani, avem imaginea faptului că acest tip de piață asigură circulația disponibilităților bănești curente (la o rată a dobânzii al cărei nivel este consemnat de raportul dintre cererea și oferta monetară *pe termen scurt*).

Funcționează două *niveluri* ale noțiunii dezbătute: *piața monetară națională* (la nivelul economiei interne) și *piața monetară internațională* (referitoare la circuitul pe plan mondial al disponibilităților bănești generate de schimburile inter-țări). Cele mai reprezentative caracteristici ale pieței monetare sunt următoarele:

1. Activitatea din cadrul ei există de mult timp. Totuși, simpla apariție a *banilor* n-a fost suficientă pentru a se vorbi de o *reală piață monetară*.
2. Este o piață pe care se realizează operațiuni pe termen scurt, de obicei fără restricții cantitative în privința obiectului lor.
3. Se referă la însemne monetare cu lichiditate ridicată.
4. Prin ceea ce se presupune (instituții, mijloace, componente), are trăsăturile unei piețe eterogene.
5. Condiția esențială pentru ca un subiect economic să fie admis pe această piață este *bonitatea*, respectiv *solvabilitatea*.
6. Pe piața monetară se regăsește un flux continuu de efecte și inovații.

Băncile – și în general, instituțiile monetar-financiare, indiferent de statutul lor (public, privat sau mixt) – reprezintă agenți economici *agregați*, cu roluri multiple, manifestate prin:

- calitatea de *intermediar* între ceilalți actori de pe piața monetară;
- constituirea de *depozite bancare*;
- proprietatea de a forma *putere de cumpărare adițională*, rezultată din mecanismul transformării depunerilor la vedere în credite pe termen lung;
- capacitatea de *restricționare a creditului*;
- *coordonarea*, prin Banca Centrală, a *încasărilor și plăților* în economie;
- menținerea cadrului necesar *echilibrului monetar*, fie prin emisiune de bani, fie prin diminuarea masei de monedă în circulație (după caz);
- realizarea de *viramente* între conturile clienților – sau de *transferuri* în conturi deschise la terțe bănci;
- prestarea de *alte servicii* financiar-monetare (păstrarea disponibilităților bănești, intermedierea decontărilor fără numerar, consultanță ș.a.);
- vânzarea-cumpărarea de valută și diverse *operațiuni valutare*.

Pe asemenea căi, unitățile bancare își aduc contribuția la dezvoltarea activității economice, la accelerarea vitezei de rotație a capitalului și la reducerea cheltuielilor de circulație.

Operații active principale: acordarea de împrumuturi pentru cei ce le solicită, în condiții de *bonitate financiară*; administrarea (gestionarea) conturilor clienților; cunoașterea mișcărilor (intrări – ieșiri) înregistrate de banii aflați în depozite bancare; deschiderea de credite; efectuarea de operațiuni cu titluri de valoare; crearea de instrumente financiare proprii.

Operații pasive principale: primirea și păstrarea în conturi de depozit a sumelor depuse de către agenții economici (persoane fizice și juridice); efectuarea de plăți și viramente pe baza ordinului clienților; reglarea și conducerea operațiilor și serviciilor de casă pentru clienți: onorare de cecuri, schimb valutar, plasamente.

Alte categorii de *operații: accesorii; excepționale; speculative* (credite pe o zi, speculații cu valute la vedere și la termen, arbitraj).

Un sistem bancar dezvoltat cuprinde trei tipuri de organisme monetar-financiare: Banca Centrală, băncile specializate și alte instituții de profil.

BANCA CENTRALĂ (DE EMISIUNE) – bancă de rang I – are ca atribuții: emisiunea monedei naționale divizionare și a bancnotelor; creația monetară (inclusiv prin refinanțări pentru băncile comerciale); stabilirea acoperirii (puterii) monedei naționale; interesul pentru stabilitatea relativă a prețurilor; fixarea cursului de schimb al monedei naționale; controlul datoriei publice; emisiunea de instrumente de credit; asigurarea și reglarea masei monetare în circulație; influențarea ratei dobânzii în economie; intervenția la nevoie, pe piața monetar-financiară; prevenirea falimentelor bancare; primirea și păstrarea rezervelor de aur ale statului; administrarea rezervelor bugetare și valutare ale țării; reprezentarea statului în relațiile financiare internaționale.

BĂNCILE SPECIALIZATE – de rangul II, în raport cu Banca Centrală:

♦ *Băncile comerciale* au activități complexe, foarte diversificate (de la operații generale până la emiterea de acțiuni și chiar obligațiuni), pe baza capitalului propriu și a celui atras. În general, se ocupă cu: primirea depunerilor din partea populației, firmelor și altor bănci; acordarea de credite pe termen scurt, mediu și lung, agenților economici care le solicită (în condiții de *bonitate financiară*); administrarea, la cerere, a unor patrimonii; operații de comision (îndeplinirea ordinelor clienților); operațiuni în comerțul exterior; schimb valutar.

Băncile de depozit se subîmpart în două categorii: Cele *propriu-zise* se ocupă atât cu primirea de depuneri „la vedere” și pe termen scurt, cât și cu acordarea de împrumuturi. Cele *de afaceri* au, în principiu, capital propriu semnificativ și, prin statut, participă la gestionarea unor afaceri „pe rol” sau în pregătire (sunt interesate de finanțări de investiții în diverse domenii); ele acordă credite pe termen lungi și pot emite acțiuni și obligațiuni.

Băncile ipotecare își formează fondurile necesare prin credite pe termen lung pentru plasamente imobiliare, dar și prin emisiunea de obligațiuni. De multe ori, când funcționează în mediul rural, apar drept bănci agricole.

◆ Există și alte tipuri importante de bănci – și anume:

- *Băncile de import-export* sunt agenții (semi)guvernamentale cu rol în promovarea comerțului și producătorilor autohtoni (prin împrumuturi externe).

- *Băncile mixte* reprezintă organisme de cooperare inter-state în domeniul financiar-bancar, care funcționează pe principiul *participației*.

- *Băncile internaționale* au activități pe piața monetar-financiară mondială, ceea ce determină diferențierea lor. *Băncile (regionale) de investiții* au atribuții specifice: plasamente în hârtii de valoare; acordarea de consultanță; finanțarea unor proiecte economico-sociale și / sau a unor regiuni disproporționat dezvoltate, pentru care există, însă, potențial cert (sau pentru care investitorii au interese). *Băncile de nivel mondial* sunt cele din sistemul O.N.U.; de exemplu, Fondul Monetar Internațional (FMI).

- *Băncile mutuale* constituie instituții funcționând în maniera sporirii solidarității acțiunilor celor ce participă la constituirea lor (cooperative de credit, case de ajutor reciproc, case de pensii ș.a.).

- *Casele de economii* funcționează ca formă clasică a intermedierei bancare, având activități de primire și valorificare a economiilor cetățenilor, sau de finanțare a proiectelor imobiliare.

◆ *ALTE INSTITUȚII DE CREDIT SPECIALIZATE*: Se referă, în general, la următoarele categorii: bănci cooperatiste, societăți de asigurare, societăți cu scop de finanțare (a vânzărilor pe credit, a construcțiilor ș.a.), uniuni de credit, negociatori ai obligațiunilor emise de stat, firme care se ocupă cu scontarea polițelor.

Prin *oferta monetară* înțelegem, în esență, cantitatea de monedă disponibilă sub formă de numerar și depozite bancare (baza monetară și banii de cont din economie, emisiunile Băncii Centrale și cecurile băncilor comerciale). Mărimea ei este influențată de către Banca Națională, dar și prin comportamentul celorlalte bănci comerciale din rețea și prin acțiunile întreprinse de populație în această direcție.

Oferta monetară – depinzând în mare măsură de volumul mărfurilor și serviciilor produse / prestate), de viteza de rotație a banilor și de înclinația spre lichiditate a agenților economici – se poate determina potrivit Figurii 2.1., ca o funcție de forma: $O_m = f(Q, Y)$, unde: Q – nivelul producției de mărfuri; Y – venitul.

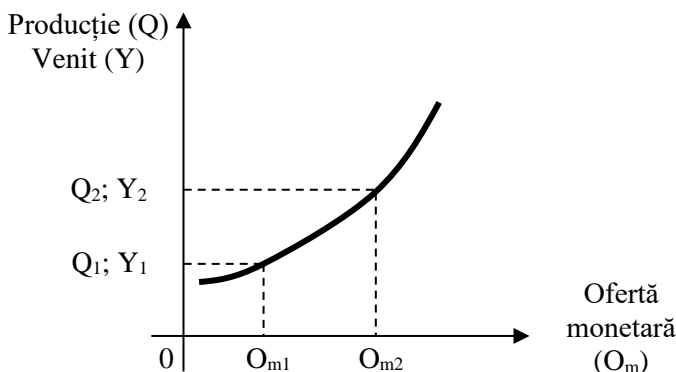

Figura 2.1. Oferta monetară în raport cu nivelul venitului și al producției

Potrivit Figurii 2.1., remarcăm că: Atunci când venitul și producția de bunuri și servicii sunt reduse ($Q_1; Y_1$), cantitatea de monedă necesară pe piață e relativ restrânsă (O_{m1}), rămânând „loc” de desfășurare mobilului speculației. O dată cu creșterea nivelului activității și veniturilor ($Q_2; Y_2$), în economie este nevoie de tot mai multă monedă (O_{m2}), pentru a face față tranzacțiilor. Drept urmare, rata dobânzii în economie se va majora.

Pentru înțelegerea mecanismului de creștere a cantității de monedă în economie se utilizează conceptul de *multiplicator monetar*. Acesta aparține mecanismului și obiectivelor politicii de stabilitate monetară și se calculează astfel:

$$M_m = \frac{M}{B} \quad (1)$$

unde:

- M_m – multiplicatorul monetar (al banilor / al ofertei monetare);
- M – masa monetară (oferta totală de bani din economie);
- B – baza monetară.

Pornind de la relația de calcul și având în vedere un sistem *cu două agregate monetare* (precum cel românesc), putem M_m și în raport cu alte coordonate, întrucât:

- Masa monetară M se poate exprima astfel:

$$M = M_1 + CB = (NA + DV) + CB \quad \text{pentru că} \quad M_1 = NA + DV$$

unde:

- M_1 – monedă tranzacțională (ca *agregat monetar*);
- CB – cvasi-bani (economii ale populației + depozite bancare în lei + depozite în valută ale rezidenților);
- NA – numerar în afara sistemului bancar;
- DV – disponibil la vedere.

Simplificăm notațiile din cadrul lui M : $DV + CB = D$ (unde D – depozite și disponibilități bancare):

$$M = NA + D \quad (2).$$

unde:

- $NA = a \cdot D \quad (3);$
- a – ponderea sumelor deținute în afara sistemului bancar (de către agenți economici și populație), ca procent aplicat la mărimea depozitelor și disponibilităților bancare (D).

- Baza monetară B are, la rândul ei, compoziția:

$$B = NC + NA + DBC$$

unde:

- NC – numerar în caseriile băncilor;
- NA – numerar în afara sistemului bancar;
- DBC – disponibil la Banca Centrală.

Pentru simplificare, vom presupune că includem (*prin extensie și numai în calcule*) mărimea lui DBC, alături de cea a lui NC, în categoria generală de *rezerve la dispoziția băncilor* (R). În consecință, deoarece $R = NC + DBC$, ajungem la relația:

$$B = NA + R \quad (4)$$

unde:

- $R = r \cdot D$ (5)
- r – rata rezervei bancare – ca procent aplicat mărimii depozitelor și disponibilităților bancare (D).

- Înlocuind relațiile (2), (3), (4) și (5) în formula inițială (1), obținem:

$$M_m = \frac{M}{B} = \frac{NA+D}{NA+R} = \frac{a \cdot D + D}{a \cdot D + r \cdot D} = \frac{D(a+1)}{D(a+r)} = \frac{a+1}{a+r}.$$

În concluzie, relația de calcul a multiplicatorului monetar M_m arată de câte ori mai mare este oferta bănească în raport cu baza numerarului din economie. Mărimea lui este cu atât mai ridicată, cu cât „ r ” (rata sau cota de rezervă a băncilor) și „ a ” (procentul de numerar din afara sistemului bancar, deținut de agenții economici și de populație, în raport cu mărimea depozitelor bancare) sunt mai reduse.

* * *

Cererea de monedă reprezintă cantitatea de bani propriu-ziși de care are nevoie / de care dorește să dispună un agent economic, la un moment dat. În acest caz, subiectul rațional se comportă similar situației în care ar cere un *orice alt* produs (știut fiind că și banii sunt tot o marfă). Cererea de monedă (C_m) poate fi exprimată asemănător cererii de marfă:

$$C_m = f(d', P_s, P_c, v, G, A, \dots)$$

unde: d' – rata dobânzii; P_s – „prețul” deținerii mărfii-substitut (de exemplu, al cărții de credit în locul numerarului, al bancnotelor în locul monedelor); P – „prețul” bunului complementar (de exemplu, al cardului); v – viteza de rotație a

banilor; V – venitul cetățeanului; G – gusturile (preferințele) lui pentru o monedă (valută) sau alta, convertibilă sau nu; A – alte elemente: plata tehnicii utilizate, refuzul de plată.

Exemplu: Dacă rata dobânzii scade în economie de la d'_1 la d'_2 , Figura 2.2. arată modul în care crește cantitatea cerută de bani de la C_{m1} la C_{m2} – și, ca urmare, investițiile.

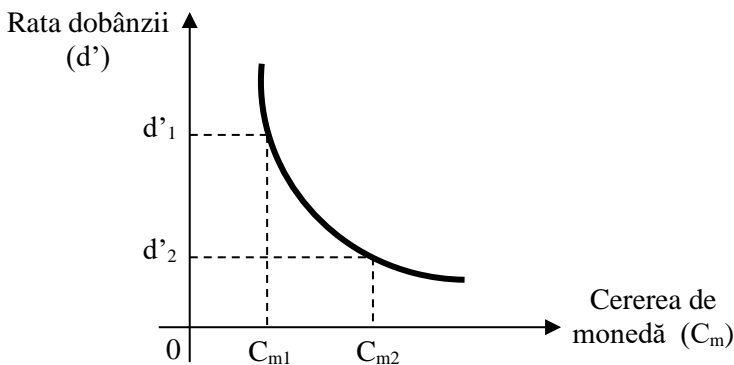

Figura 2.2. Cererea de monedă în raport cu rata dobânzii

Oamenii doresc să dețină bani nu pentru calitățile lor intrinseci, cât datorită rolului multiplu îndeplinit de ei. J.M. Keynes a caracterizat *preferința pentru lichiditate* prin intermediul unor factori cunoscuți: *mobilitatea tranzacțională* – baza cererii de monedă în vederea realizării majorității schimburilor și efectuării plăților; *mobilitatea precauției* – dat fiind că de multe ori, e mai importantă deținerea de numerar, decât cea de titluri (hârtii) de valoare; *mobilitatea speculației* – ca imbold mai mult sau mai puțin firesc al agenților economici.

Echilibrul pieței monetare este o componentă majoră a echilibrului economic general. Întrucât piața respectivă are la bază – la fel ca oricare alta – componente legate atât de cerere, cât și de ofertă, se admite că în cadrul ei, la un nivel prestabilit al ratei dobânzii, se înregistrează tendința de realizare a unei *stări de echilibru*. Altfel spus, pe piața monetară se urmărește găsirea unui raport optim între masa bănească în circulație și sumele necesare efectuării operațiilor realizabile prin

intermediul banilor. Menționăm, însă, că echilibrul dorit trebuie să vizeze atât sfera monedei scripturale, cât și cea a numerarului.

Concret, se afirmă că piața monetară este echilibrată atunci când, la o mărime d'_E a ratei dobânzii, cantitatea de monedă oferită (O_m) se egalizează cu cea a monedei cerute (C_m), ambele suprapunându-i-se lui Q_E (cantitatea de echilibru): $O_m = C_m$, în Figura 2.3.

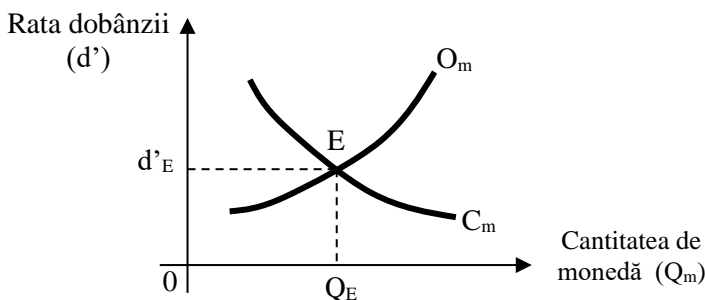

Figura 2.3. Echilibrul pieței monetare

În condițiile precizate, echilibrul format va fi de scurtă durată, deoarece factori perturbatori modifică starea respectivă.

Echilibrul monetar este de două tipuri:

- *intern* – propriu cazului în care economia națională are suficiente mijloace de plată pentru cererea manifestată, fără a crea presiuni inflaționiste;
- *extern* – când balanța de plăți nu înregistrează nici excedente, nici deplasări necontrolabile de capital.

Referindu-ne la echilibrul monetar intern, specificăm că acesta are doar efecte pozitive asupra economiei în general și asupra pieței monetare în particular. Între ele menționăm:

- ☒ circulația bănească bazată pe raportul dintre cererea și oferta de monedă;
- ☒ concordanța dintre nevoile bănești ale populației și volumul, respectiv structura ofertei de bani;
- ☒ corelarea politicii monetar-financiare cu cea valutară.

2.3. Creditul și dobânda

Pârghie economică esențială, *dobânda* denotă venitul însușit de proprietarul unui capital angrenat într-o activitate, considerat *excedent* în raport cu suma avansată. Altfel spus, dobânda semnifică expresia bănească a valorii convenite de comun acord între cele două *părți* ale afacerii. *Debitorul* o achită *creditorului* la scadență, ca obligație pentru serviciul adus (dreptul de folosire a capitalului o perioadă de timp).

Cunoscută din antichitate, dobânda a evoluat *ca sens* în decursul timpului, multiplicându-și atât explicațiile, cât și modalitățile de existență. În contemporaneitate, ea are cel puțin trei *funcții*: este o puternică *motivație* în vederea economisirii unei părți a veniturii obținut într-un interval de timp; are rol în *orientarea spre destinații cât mai profitabile* a disponibilităților financiare; este o *pârghie de redistribuire a veniturilor* în societate. Aceste funcții sunt sesizate în oricare din multiplele modalități de existență ale dobânzii: pe piața monetară; pe piața financiară (ca *dividend*, respectiv ca *venit fix*); pentru remunerarea certificatelor de depozit și a bonurilor de trezorerie; pentru firme, respectiv pentru persoane fizice.

În *sens restrâns*, dobânda este venitul însușit de către proprietarul unei sume date cu împrumut. În *sens larg*, ea se referă la excedentul venit proprietarului oricărui tip de capital utilizat cu împrumut în activitatea economică.

Când se vorbește despre dobândă se au în vedere doi indicatori relevanți:

A. *Masa dobânzii* (*suma ei absolută*) reprezintă o mărime rezultată în urma produsului dintre valoarea creditului (C) și rata dobânzii (d').

B. Mărimea ei relativă este dată de *rata dobânzii*, care reprezintă *un raport procentual* constând în prețul plătit de către debitor pentru a utiliza timp de un an, 100 unități monetare. Pentru creditor, rata dobânzii semnifică *venitul anual (exprimat procentual)*, obținut ca remunerație a împrumutului bănesc oferit de acesta în condiții de garanție.

Clasificăm dobânda după două criterii:

- ✎ în raport cu faptul că este un venit impozabil: dobândă brută; dobândă netă (rămasă după prelevarea impozitului aferent).
- ✎ după modul de calcul: dobândă simplă – practică când durata creditului nu depășește un an; dobândă compusă – când suma corespunzătoare nu se plătește anual, ci are loc procesul de capitalizare a dobânzii (prin adăugarea fiecărei tranșe anuale la calculul viitoarei dobânzi).

⊗ Dobânda simplă D se calculează astfel:

$$D = C \cdot d' \cdot n \quad \text{iar când } n = 1 \text{ an,} \quad d' = \frac{D}{C}$$

unde:

- C – creditul contractat;
- d' – rata anuală a dobânzii (mărime procentuală);
- n – perioada împrumutului (dacă $n = 1$ an, $D = C \cdot d'$).

⊗ Deoarece valoarea adusă de capitalul depus la o bancă pe timp de n ani este:

$$C_n = C_o (1 + d')^n$$

atunci *dobânda compusă*, aferentă întregii perioade, este:

$$D_n = C_n - C_o = C_o (1 + d')^n - C_o = C_o [(1 + d')^n - 1].$$

Masa dobânzii (D) este influențată de mai mulți *factori*: mărimea depozitului / a sumei împrumutate (C); nivelul ratei anuale a dobânzii la depozite, respectiv la credite (d'); termenul depozitului / perioada creditului (n); rata dobânzii pe piața monetară; politica Băncii Centrale și a băncilor comerciale privind rata dobânzii; modul de utilizare a sumei în cauză la debitor.

Băncile și alte instituții financiare sunt intermediari care pe de o parte colectează fondurile deponenților (persoane fizice și juridice), iar pe de altă parte își oferă disponibilitățile celor care le solicită. De pe urma creditelor acordate, băncile percep și încasează dobânzi (D_i) mai ridicate decât cele pe care le plătesc pentru sumele constituite în depozite (D_p). Deci diferența:

$$C_b = D_i - D_p$$

care poartă denumirea de *câștig brut*, revine instituțiilor de profil. Dacă din acest câștig scădem *cheltuielile administrative și de funcționare ale băncii* (C_f), obținem *profitul bancar* (Pr):

$$C_b - C_f = Pr$$

Pentru *debitor*, *rata dobânzii* arată efortul *relativ* al rambursării dobânzii, pe lângă datorie. Ea cuantifică, de fapt, prețul cedat contra dreptului de folosință, într-un interval dat de timp, a unui capital care aparține utilizatorului. Pentru *creditor*, *rata dobânzii* înseamnă compensația renunțării la obținerea unui venit pe care acesta l-ar fi putut realiza prin fructificarea pe cont propriu a disponibilului bănesc respectiv.

În cazul dobânzii simple, *rata anuală a dobânzii* se calculează conform relației cunoscute: $d' = \frac{D}{C}$ (raport procentual). În consecință, *factorii* care determină mărimea ei sunt: raportul dintre cererea și oferta de monedă; relația dintre cererea și oferta de credit pe piață; conjunctura economică internă și mondială; faza ciclului economic; rata dobânzii în alte țări (comparativ); cererea pentru investiții; rata investițiilor; rata profitului; rata inflației; politica de credit; riscul împrumutătorului.

Clasificăm ratele dobânzii astfel:

- 1) în funcție de *modul și perioada de calcul*: *rate fixe* – utilizate în faze de stabilitate economică; *rate variabile* – cu care se lucrează prin recalculare periodică, în raport cu starea economiei;
- 2) după *limitele de variație*: *rate minime* – cu nivel *teoretic zero*; *rate maxime*;
- 3) după *modul de exprimare*: *rate nominale* – care redau alcătuirea concretă a dobânzii aferente împrumutului unei unități monetare, pe timp de un an; *rate reale* – care măsoară randamentul unui împrumut sub forma creșterii cantității de bunuri ce poate fi achiziționată cu suma obținută.

Cererea de monedă și rata dobânzii: Funcția cererii de monedă este $C_m = C_{mt} + C_{ms}$ (unde: C_{mt} – cantitatea de bani necesară agenților economici pentru efectuarea tranzacțiilor; C_{ms} – cantitatea de bani necesară în scop speculativ). Mențiuni:

➔ funcția $C_{mt} = f(V)$ este crescătoare: cu cât sporește venitul, cu atât disponibilitățile sunt mai mari, ceea ce antrenează majorarea volumului de schimburi, respectiv creșterea cererii de monedă;

➔ funcția $C_{ms} = f(d')$ este descrescătoare: cu cât rata dobânzii este mai ridicată, cererea speculativă de bani este mai mică și invers.

Oferta de monedă și rata dobânzii: Prin sistemul bancar este pusă la dispoziția agenților economici o anumită masă bănească. Această ofertă monetară – utilizabilă de către solicitanții de credite – nu depinde de nivelul ratei dobânzii în economie. Ea este reprezentată grafic ca o dreaptă paralelă cu ordonata, deoarece *oferta de bani este rigidă pe perioadă scurtă*.

În concluzie, rata dobânzii constituie o pârghie de bază a funcționării mecanismelor pieței. Iată principalele ei funcții:

- mijloc de alegere între economisire și consum;
- posibilitate de comensurare, prin intermediul dobânzii, a câștigurilor obținute prin acordarea de împrumuturi;
- pilon de influențare a investițiilor;
- cale de sensibilizare a deținătorilor de capital, spre orientarea factorilor de producție;
- senzor al mișcărilor înregistrate de capitalul de împrumut.

capitolul 3. PIAȚA FINANCIARĂ

3.1. Piața financiară. Acțiuni și obligațiuni.

Piața financiară apare în literatura de specialitate și sub numele de *piață a capitalurilor plasate pe termen mediu și lung*. Caracteristici sale sunt următoarele:

- Reprezintă un *tablou complex*, cuprinzând situația cererii și ofertei de titluri de valoare.

- La un moment dat, *cererea de capital* vine din partea guvernului și statului (pentru finanțarea cheltuielilor publice și / sau a deficitului bugetar), organelor administrației centrale și locale, agenților economici naționali și străini (în vederea formării resurselor pentru investiții și achizițiilor).

- Ea asigură *colectarea și transferul* (direcționarea) *surplusului de disponibilități financiare* ale agenților economici, spre cei care solicită împrumuturi de acest gen.

- Evidențiază rolul *intermediarilor specializați*, de a transforma un produs financiar în altul.

- Pentru procurarea capitalului necesar în vederea acoperirii nevoilor ce depășesc posibilitățile lor financiare, agenții economici apelează la piața de capital, prin intermediul *finanțării directe și indirecte*.

- Piața financiară cuprinde tranzacții cu titluri de valoare pe termen mediu și lung, însemnând *venituri* de două tipuri: fixe (pentru *obligațiuni* și acțiuni *privilegiate*); variabile (pentru *acțiuni ordinare, comune sau obișnuite*).

➤ Cele mai cunoscute *tipuri de plasament* în acest domeniu sunt:

- investițiile de portofoliu (în valori mobiliare), pe baza titlurilor de valoare (acțiuni, obligațiuni, bonuri de tezaur, eurotitluri);
- investițiile directe, respectiv plasamentele în obiective social-economice, garantate și mediate prin bănci de prestigiu;
- creditele internaționale, organizate prin sistemul instituțiilor monetar-financiare de primă mărime (FMI, respectiv băncile de reconstrucție și dezvoltare de tip BIRD sau BERD).

Piața financiară generează două categorii esențiale:

I. *Piața primară* este componenta referitoare la emisiunea și plasarea titlurilor de valoare – realizate de obicei prin intermediul băncilor. Ea apare drept mecanism inițial al desfășurării libere a cererii și ofertei corespunzătoare. În acest „sector”, cursul (prețul) titlurilor este egal chiar cu valoarea lor nominală (*preț ferm*), deși nu este exclus un curs mai mic decât valoarea înscrisă pe produsul financiar.

II. *Piața secundară* vizează tranzacțiile (vânzările și cumpărările) cu titluri deja emise și distribuite anterior pe piața primară. Ea asigură, de fapt, lichiditatea activelor financiare. În acest caz, cursul titlurilor depinde mai ales de raportul dintre cererea și oferta de produse financiare, dar și de factori precum: nivelul ratei dobânzii în economie; analiza veniturilor anterioare aduse de titluri și anticiparea viitoarelor lor câștiguri; conjunctura economică generală; situația agentului economic.

În general, piața secundară se conturează pe scheletul și activitatea burselor de valori, unde comercializarea titlurilor se realizează după un anumit specific. Accesul pe piața bursieră nu este facil, date fiind condițiile necesare agenților economici care doresc acceptarea în acest cadru: capitalul social semnificativ; oferirea pe piața bursieră a unei cote însemnate din acest capital; o situație generală prosperă, respectiv rentabilitate și solvabilitate; garanții solide.

Acțiunea reprezintă titlul de valoare constituit asupra unei fracțiuni a capitalului social al unei societăți pe acțiuni, capabil să dovedească participarea deținătorului său la capitalul firmei emitente. Este o hârtie de valoare negociabilă la bursă, *aducătoare de venit pe termen mediu și lung*. Propriu-zis, se concretizează într-un *titlu de proprietate asupra unei părți din capitalul societății care a emis-o*.

Posesorii de acțiuni (acționarii) sunt persoane fizice și juridice, care-și aduc aportul la capitalul societății pe acțiuni. Ca mod de exprimare a participării respective, acționarii primesc un număr de titluri din emisiunea realizată, proporțional cu capitalul subscris de fiecare. Prin deținerea unui număr de acțiuni – care asigură titularului posibilitatea de a dispune de majoritatea voturilor în Adunarea Generală a Acționarilor (AGA) – se poate obține *pachetul acțiunilor de control* în firmă.

Valoarea nominală a unei acțiuni (prețul ei) se calculează raportând capitalul social al firmei respective la numărul de titluri emise. Fiecare acțiune *poate* aduce un venit anual numit *dividend*, corelat cu mărimea profitului obținut de firmă (așadar, dacă se înregistrează pierderi, nu poate fi vorba de dividende). Se cunosc mai multe tipuri de acțiuni:

a) după *modul de prezentare*:

- *acțiuni nominale (nominative)*: au înscris pe ele numele titularului și sunt transmisibile numai prin cesiune (transcrierea notificată a tranzacției în documentele emitentului); ele pot fi *pure* (inscripționate chiar de firma emitentă), respectiv *administrate* de către bănci și alte instituții financiare;
- *acțiuni la purtător*: n-au înscris pe ele numele titularului, ceea ce le ușurează transmisibilitatea (deoarece nu apelează la formalități); din acest unghi, sunt mai avantajoase decât cele anterioare, întrucât „codul” de identificare este dat doar de seria titlului.

b) după *caracterul oferit de drepturile prevăzute*:

- acțiuni *ordinare (obișnuite sau comune)*: dau posibilitatea obținerii *dividendului* (drept *cotă procentuală din profitul firmei*, repartizată titularilor);
- acțiuni *privilegiate (preferențiale)*: conferă anumite drepturi în plus, titularilor.

Drepturile posesorilor de acțiuni:

- informarea și accesul la date care-i vizează direct;
- participarea la ședințele AGA;
- votul în cadrul AGA, conform numărului de acțiuni deținute;
- controlul asupra gestiunii societății pe acțiuni;
- primirea dividendelor;
- „compensarea” drepturilor bănești cu sistemul „plății prin acțiuni”;
- în cazul falimentului / al dizolvării firmei, după ce agentul economic și-a achitat datoriile față de creditori, soldul pozitiv rămas se repartizează între acționari; dacă debitele nu se pot acoperi din valorificarea activelor, posesorii răspund în fața creditorilor *în limita participării la capitalul social*;
- ajustarea ratei dividendului la anumite perioade de timp, pentru deținătorii de *acțiuni privilegiate*;
- dreptul de preempțiune, respectiv dreptul posesorilor de acțiuni de a-și menține proporția de titluri deținute, atunci când se va realiza o nouă emisiune;
- convertibilitatea acțiunilor preferențiale în acțiuni ordinare (nu și invers);
- dreptul de revocare, respectiv de răscumpărare a titlului la valoarea nominală plus un „premiu”.

Obligațiunea este un *titlu de credit* cunoscut drept cotă-parte a unui tip de împrumut colectiv pe termen mediu și lung, în favoarea unui agent economic. Ea reprezintă un titlu de valoare negociabil, emis în vederea mobilizării de capital și *aducător de venit fix* (achitabil indiferent de rezultatele înregistrate de către emitent). Emisiunea de obligațiuni poate fi de două tipuri: fie *publică* – dacă titlurile sunt oferite, în mod clasic, investitorilor, sau dacă prospectul de emisiune prevede cotarea lor la bursă; fie pe bază de *plasament privat* – când investitorii preiau în totalitate emisiunea, sau când nu se prevede negocierea titlurilor la bursă.

Obligațiunea se definește, în principiu, prin elemente precum: valoarea nominală; prețul de emisiune; suma prevăzută pentru subscriere; venitul fix adus de obligațiune; data începând cu care se calculează acest câștig; durata obligațiunii; prețul de rambursare la scadență. Clasificare:

A. după *titular*:

- obligațiuni *nominale (nominative)* – cu numele deținătorului înscris pe titlul respectiv;
- obligațiuni *la purtător* – situație în care nu e specificat numele titularului.

B. după *posibilitatea de convertire*:

- obligațiuni *convertibile* – pot fi schimbate în *acțiuni preferențiale*, printr-un raport de conversie;
- obligațiuni *neconvertibile* – care nu prezintă această variantă de opțiune.

C. după *scadență*:

- obligațiuni *ordinare (obișnuite, comune)* – cu scadență fixă;
- obligațiuni *prelungibile* – cu posibilitatea modificării scadenței în sensul amânării ei („plata ulterioară”);
- obligațiuni „*cu fereastră*” – cu opțiunea schimbării scadenței prin anticiparea sa („plata în avans”).

3.2. Operațiunile bursei. Cursul titlurilor de valoare.

Bursa este o prezență necesară pe piața financiară a lumii contemporane. În general, ea reprezintă piața oficială organizată, pe care se concentrează cererea și oferta de active marfare și / sau financiare – și pe care operează intermediarii operațiunilor de vânzare-cumpărare. Ținând seama de caracterul operațiunilor pe care le presupun, bursele sunt împărțite în două clase: burse *generale* – la care se efectuează tranzacții atât cu mărfuri, cât și cu titluri (cum sunt cele din Amsterdam, Rio de Janeiro ș.a.); burse *specializate*, axate pe comercializarea unei game de bunuri (valori), iar uneori doar a unui produs (așa sunt bursa londoneză a metalelor, cea a bumbacului de la Memphis ș.a.).

* * *

Bursa de mărfuri constituie o piață care se ocupă cu operații de vânzare-cumpărare a bunurilor fungibile, pentru care există uzanțe comerciale specifice. Unele din aceste burse – cele numite *caracteristice* – funcționează în zone care concentrează o bună parte din volumul tranzacțiilor mondiale cu o anumită marfă. O trăsătură importantă a burselor de mărfuri este aceea că mijlocesc schimbul fără ca prezența bunurilor în cauză să fie necesară. Ele sunt amplasate, de multe ori, în regiuni din care provin marii producători și / sau comercianți. Exemple: *bursa cafelei* de la Sao Paolo și *bursa cerealelor* de la Chicago.

Operațiunile la bursa de mărfuri sunt de două tipuri: *la vedere* – când livrarea produselor are loc imediat ce s-a realizat contractarea, în schimbul prețului stabilit; *la termen* – când predarea bunurilor se face ulterior, la cursul (prețul) din momentul încheierii tranzacției.

Bursa de valori reprezintă piața secundară a valorilor mobiliare emise și puse în circulație (acțiuni, obligațiuni, cecuri, certificate de depozit, titluri de credit, produse derivate ș.a.), respectiv piața pe care se negociază aceste *titluri de bursă*. Ea mijlocește stabilirea *prețului* bunurilor de valoare (numit *curs* sau *cotație*), dar asigură și finanțarea și / sau restructurarea firmelor cotate în cadrul ei (prin ofertă publică de cumpărare, licitație, fuziune, negociere ș.a.). Pe acest parcurs, bursa contribuie la procesul de redistribuire a capitalurilor în economie.

Rolul burselor de valori constă în îndeplinirea următoarelor *funcții*: de informare specializată a factorilor pieței, în vederea luării celor mai bune decizii de plasament; de circulație permanentă a titlurilor de valoare; de asigurare a cotării acestora; de „barometru” al stării conjuncturale a pieței; de evaluare (in)directă a capacității firmelor; de transfer al riscurilor; de evitare – ca principiu – a oscilațiilor de amploare a prețului hârtiilor de valoare (deși acestea nu se pot anula).

Ca formă de organizare, bursele de valori funcționează ca societăți pe acțiuni, cu un capital social constituit pe baza contribuțiilor specificate de statute. *Certificatele bursiere* – sinonime ale acțiunilor obișnuite – dau dreptul de participare la tranzacțiile pe piața respectivă.

Bursa de valori este condusă de un Consiliu de Administrație și este compusă din comitete care acționează în vederea bunei funcționări a operațiunilor bursiere. *Agenții de bursă* sunt specialiști angajați *direct* (operativ) sau *indirect* (neoperativ) în activitățile pieței respective. Cele mai cunoscute categorii de operatori bursieri sunt:

❖ *Brokerii* (intermediari numiți în unele țări *curtieri* sau *makleri*) sunt reprezentanții, prin mandat, ai clienților bursei. Ei inițiază tranzacții în numele, în contul și pe riscul acestor clienți, putând fi *angajați de firme de brokeraj* (caz în care primesc ordinele clienților prin intermediul angajatorilor) sau rămânând brokeri independenți (situație în care execută ordine venite direct de la firme fără reprezentanți la bursă).

❖ *Dealerii (traderii)* sunt agenții propriu-ziși, care realizează tranzacții în nume și pe cont propriu (reprezentativi fiind *dealerii comercianți*, înregistrați și autorizați la bursă).

Indiferent de categoria din care fac parte, bursele de valori calculează așa-numiții *indici bursieri*, diferențiați după modul de formare, după influența avută asupra conjuncturii economice. Între indicii esențiali înregistrați pe piața financiară internațională, menționăm:

- ☒ indicele *Dow Jones* (la bursa din New York) – calculat pe baza unui „coș” de valori din industrie, transporturi și servicii;
- ☒ indicele *Standard & Poor’s 500* (la bursa din New York) – calculat ca medie ponderată a cursurilor înregistrate pentru 500 valori cotate pe piață;
- ☒ Indicele *New York Stock Exchange (NYSE) Composite Index* (la bursa din New York) – calculat în mod similar, pe baza cursurilor unui număr de 1.700 de titluri;
- ☒ indicele *Nikkei* (la bursa din Tokyo) – având la bază cotațiile pentru 300 valori de pe piața respectivă.

Există și tranzacții cu *produse bursiere derivate*, care fac obiectul unei secțiuni specializate a pieței financiare. Nu putem încheia componenta de față, fără a aminti despre existența *pieței OTC (Over-the-Counter)* – a titlurilor necotate la bursă. Ea este o piață de tip extrabursier, pe care se tranzacționează hârtii de valoare cu acces mai larg în raport cu celelalte. Operațiile pe piața OTC se realizează prin intermediul rețelilor de calculatoare și al diverselor societăți financiare. În plus, negocierea cursurilor se efectuează direct, între vânzător și cumpărător.

capitolul 4.

MĂSURAREA REZULTATELOR MACROECONOMICE

4.1. Indicatorii macroeconomici

În perspectiva dezvoltării, la nivel de economie națională se calculează o serie de *indicatori macroeconomici* relevanți. Pentru a-i aduce în discuție, precizăm că din punct de vedere economico-financiar, economia națională se subdivide în segmente: *societăți nefinanciare, administrație publică, administrație privată, instituții de credit, asigurări, gospodării* – și *sectorul „Străinătatea”*. Privitor la aceste subdiviziuni, la nivelul cărora se pot analiza rezultate ale sectoarelor economiei naționale, trebuie menționat că prețurile de evaluare a bunurilor și serviciilor sunt de două tipuri: *prețul factorilor* („la producător”), respectiv *prețul pieței* („la cumpărător”).

Pentru a participa la comensurarea rezultatelor activității la nivel macro-, produsele și serviciile create / prestate în sectoarele amintite trebuie să îndeplinească anumite condiții:

- să fi fost vândute (prestate) pe piață, deci să aibă o existență reală;
- să fie înregistrate în contabilitate o singură dată;
- să se refere la perioada curentă de analiză.

În privința *indicatorilor macroeconomici de bază*, ne vom referi la cei care urmează, reflectând realități pe baza cărora se fac raportări statistice și comparații internaționale. În avans, se impun însă două precizări:

- ✍ Analiza se poate face fie luând în considerare *bunurile finale* (și atunci este vorba de indicatorii în formă *brută*), fie pornind de la acestea, dar *renunțând la consumul de capital fix – adică la amortizarea capitalului consumat într-o perioadă*, pentru relalizarea producției (fiind vorba de indicatorii în expresie *netă*).
- ✍ Avem în vedere rezultatele agenților economici care activează în *cuprinsul granițelor unui stat (indiferent de apartenența lor națională)* – ipostază în care studiem așa-numitul produs *intern* – sau luăm în considerare *doar rezultatele agenților economici proprii, cu activități în interiorul și în exteriorul țării* – și atunci vorbim despre produsul *național*.

1. *Produsul global brut – PGB*: este un indicator sintetic, calculat ca sumă a valorii bunurilor și serviciilor regăsite, de obicei pe timp de un an, în *consumul intermediar* C_i (materii prime, materiale, combustibil, energie, semifabricate) – și a *valorii adăugate brute* V_{ab} (formată din două componente – consumul capitalului fix CCF și valoarea adăugată netă V_{an}):

$$PGB = C_i + V_{ab}$$

⁵

unde:

- C_i – valoarea componentelor de capital circulant și a serviciilor destinate pieței, consumate într-un exercițiu financiar, pentru producerea și prestarea de bunuri și / sau servicii. Include: bunuri cumpărate pe piață și consumate efectiv în perioada de referință; servicii utilizate (exceptându-le pe cele legate de: transferul de proprietate al capitalului fix, stocurile de siguranță, stocurile de produse strategice); alte cheltuieli ale unităților productive: indemnizații de călătorie și deplasare, asistență medicală, îmbrăcăminte de lucru, chirii pentru clădiri, cumpărări de servicii privind cercetarea științifică;
- $V_{ab} = CCF + V_{an}$ (V_{an} fiind reprezentată de: salariile angajaților, profitul agenților economici, impozitele plătite statului, subvențiile din partea statului ș.a.).

2. *Produsul intern brut – PIB*: exprimă mărimea valorii adăugate brute a bunurilor finale create într-o economie într-o perioadă de timp (de obicei un an), de către subiecții economici:

$$PIB = PGB - C_i \quad \text{respectiv} \quad PIB = C_f + FB_{cf} + VS + (E - I)$$

unde:

- PGB – produsul global brut;
- C_i – consumul intermediar;
- C_f – consumul final (totalitatea bunurilor și serviciilor utilizate pentru satisfacerea directă a nevoilor umane): cel *individual* se evaluează la preț de achiziție, în cazul bunurilor cumpărate de pe piață – și la preț de producție, în cazul celor autoconsumate; cel *colectiv* se evaluează pe baza costurilor suportate de administrațiile publice și private, din care se scad vânzările ocazionale;
- FB_{cf} – formarea brută de capital fix;
- VS – variația stocurilor;
- E – exporturile;
- I – importurile.

În legătură cu indicatorul studiat se analizează și *deflatorul PIB* (sau *indicele deflator al PIB*), corelat cu *indicele general al prețurilor* (evaluat prin consemnări repetate, într-o perioadă de timp dată). Deflatorul apare ca unitate de măsură a modificărilor intervenite într-un interval de timp, în cadrul a două elemente: *prețurile*, respectiv *puterea de cumpărare a banilor* (însă adesea se abordează – în contrapartidă – indicele costului vieții). El se calculează astfel:

$$D_{PIB} = \frac{PIB_n}{PIB_r} \cdot 100 \quad \text{respectiv} \quad D_{PIB} = \frac{PIB_{crt}}{PIB_{cst}} \cdot 100$$

unde:

- D_{PIB} – deflatorul PIB;
- PIB_n – PIB nominal, calculat în funcție de modificarea, de la un an la altul, a prețurilor curente;
- PIB_r – PIB real, socotit după schimbările produse de la an la an, în cantitatea fabricată dintr-un bun sau serviciu (nu după cele ale prețurilor);
- PIB_{crt} – PIB în prețuri curente (ale fiecărui an);
- PIB_{cst} – PIB în prețuri constante (comparabile).

3. *Produsul intern net – PIN*: reflectă mărimea valorii adăugate nete a bunurilor și serviciilor produse într-o economie de către agenții economici naționali și străini, în decursul unei perioade (de regulă, un an), destinate consumului final:

$$PIN = PIB - CCF$$

unde:

- PIB – produsul intern brut;
- CCF – consumul de capital fix.

4. *Produsul național brut – PNB*: este expresia în formă bănească a rezultatelor obținute într-o anumită perioadă de calcul (în general, un an) din activitatea agenților economici autohtoni, care își realizează acțiunile în interiorul sau exteriorul țării de proveniență. Este considerat unul dintre cei mai relevanți indicatori macro-, întrucât se referă la activități complexe, desfășurate atât în țară, cât și peste hotarele ei, de către subiecții economici. Se determină prin corectarea mărimii PIB (la prețurile pieței) cu cea a soldului valorii adăugate brute a agenților economici naționali care-și desfășoară acțiunile peste granițe – și a celor străini, cu activități în interiorul statului (exprimate în prețurile pieței):

$$PNB = PIB + M$$

unde:

- PIB – produsul intern brut;
- M – soldul pozitiv (PIB+M) sau negativ (PIB-M) al balanței schimburilor economice externe.

Se poate calcula și *deflatorul PNB*, unitate cuprinzătoare a modificărilor în nivelul prețurilor sau al puterii de cumpărare (similar deflatorului PIB).

5. *Produsul național net – PNN* (sau *venitul național exprimat în prețurile pieței* Y_{pp}) relevă mărimea valorii adăugate nete a bunurilor și serviciilor finale obținute de agenții economici naționali, care își desfășoară activitatea pe timp determinat (de obicei, un an), în interiorul și exteriorul statului din care provin:

$$PNN = PNB - CCF$$

unde:

- PNB – produsul național brut;
- CCF – consumul de capital fix.

6. *Produsul social – PS*: reprezintă valoarea totală a bunurilor și serviciilor materiale, create în ramurile producției materiale, timp de un an. Spre deosebire de indicatorii anteriori (a căror sferă era cea dată de *sistemul conturilor naționale*), produsul social PS (alături de cei care urmează – produsul social final PSF și venitul național Y) – se calculează în *sistemul producției materiale*. *Material*, PS cuprinde totalitatea mijloacelor de producție și a bunurilor de consum fabricate; *valoric*, se referă la: cheltuielile de producție necesare creării bunurilor și serviciilor produse (prestate); veniturile primare ale persoanelor ocupate în ramurile productive; veniturile agenților economici publici.

7. *Produsul social final – PSF*: cuprinde valoarea bunurilor și serviciilor materiale fabricate (prestate), ajunse în ultima fază a unui circuit economic – și se calculează astfel:

$$PSF = PS - C_i$$

unde:

- PS – produsul social;
- C_i – consumul intermediar.

8. *Venitul național – Y*: exprimă mărimea agregată a veniturilor obținute de proprietarii factorilor de producție (sau valoarea nou-creată în producția materială) în decurs de un an, bunurile (serviciile) fiind destinate satisfacerii nevoilor de consum individuale și celor de dezvoltare ale societății:

$$Y = PSF - CCF$$

unde:

- PS – produsul social;
- CCF – consumul de capital fix.

Dacă este vorba despre Y_{pf} (venitul național în prețurile factorilor de producție), deducem următoarea relație:

$$Y_{pf} = PNB_{pf} = Y_{pp} - I_{in}$$

unde:

- Y_{pf} – venitul național în prețul factorilor (alcătuit din salarii, contribuții diverse, excedente nete – de tipul chiriilor, dobânzilor, dividendelor ș.a.);
- PNB_{pf} – produsul național brut în prețul factorilor;
- Y_{pp} – venitul național în prețurile pieței, cunoscut ca PNN (produs național net);
- I_{in} – impozitele indirecte nete (fără subvenții de exploatare).

4.2. Venitul, consumul, economiile și investițiile

Aducând în discuție *venitul național* Y , vom aborda *legătura dintre venit, consum, economii și investiții*.

I.) Din perspectivă generală, *veniturile* – însumate începând de la nivel personal până la cel agregat (economia națională) – alcătuiesc, pe de o parte, sursele concrete ale achiziției de bunuri și servicii necesare traiului, iar, pe de altă parte, originea economiilor. Se cunosc două clase de venituri: *salariale* (rezultate din activități salariate și alte prestații) și *nesalariale*.

Știm deja că la nivel macroeconomic se operează cu un termenul deja cunoscut: *venitul național*. Creșterea acestuia este determinată pe două direcții: una *extensivă* (îndreptată spre sporirea volumului factorilor de producție și folosirea lor conform cerințelor pieței) și alta *intensivă* (orientată spre ridicarea randamentului prod-factorilor, în urma progresului tehnico-economic). Procesul următor obținerii venitului și cuantificării lui este *repartiția venitului național*, cu două trepte succesive: *distribuirea* se face sub formă de salariu, profit, dobândă și rentă (potrivit contribuției factorilor de producție); *redistribuirea* are loc ca urmare a unor mecanisme conduse de stat, mai ales prin intermediul fiscalității (o parte dintre venituri revin autorității publice, care le orientează spre buget, în vederea acoperirii cheltuielilor sale).

Venitul (Y) se descompune în componente destinate consumului (C), respectiv economiilor (S), așa încât:

$$Y = C + S$$

Consumul reprezintă cheltuirea unei părți din venitul obținut într-o perioadă de timp, în scopul utilizării bunurilor și serviciilor cumpărate, destinate satisfacerii trebuințelor individuale și / sau colective.

Proporția consumului în cadrul veniturii, precum și tendința de evoluție a acesteia, se exprimă prin intermediul *înclinației (medii) spre consum* sau al *ratei consumului* (c) și exprimă ponderea consumului în totalul venitului:

$$c = \frac{C}{Y}$$

unde:

- C – mărimea consumului;
- Y – mărimea venitului.

Se calculează și *înclinația marginală spre consum* (c'), reprezentând raportul dintre variația consumului și aceea a venitului (arătând, de fapt, cu cât se modifică mărimea consumului, la creșterea cu o unitate a venitului):

$$c' = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

unde:

- ΔC – variația consumului;
- ΔY – variația venitului.

Mărimea acestui indicator constituie o mărime pozitivă, dar subunitară, astfel încât: $0 < c' < 1$.

În esență, principalul element care pune în mișcare raportul dintre venit și cantitatea cerută din unul sau mai multe bunuri este relația creată între mărimea bugetului individual și ponderea consumului în acesta. Dintr-o astfel de perspectivă, realitatea arată că atunci când disponibilul bănesc al unui agent

economic se majorează, se petrec modificări în cadrul consumului său. Concret, acest mod de reacție a fost sesizat de către J.M. Keynes, în deceniul al patrulea al secolului XX. Potrivit lui, relația dintre venit și consum este determinată de faptul că, *de regulă, la creșterea venitului, consumul tinde să se mărească* (și invers), *însă reacția consumului se realizează în măsură mai mică decât cea a bugetului* (proporția este în defavoarea consumului, întrucât la sporirea mijloacelor bănești disponibile, subiecții economici tind să facă economii). Această afirmație este cunoscută sub numele *legii psihologice fundamentale care guvernează legătura venit – consum* (de exemplu, dacă ΔY crește, sporește și ΔC , însă $\Delta Y > \Delta C$).

II.) Totalul *economiilor* – calculat la nivel macroeconomic – derivă din diferența dintre venitul disponibil și consum. În orice variantă de definire ar fi privite economiile, dacă $Y = C + S$, atunci $S = Y - C$ (păstrând notațiile din subcapitolele anterioare, adică: Y – venit; C – consum; S – economii). În cazul în care efectuăm operația respectivă, avem de-a face cu termenul *economie brută*. Dacă din aceasta scădem partea corespunzătoare amortismentelor, obținem *economia netă*.

Motivația economisirii individuale este determinată de mai multe elemente: nevoia organizării raționale a cheltuielilor făcute în decursul timpului; dorința de prosperitate și de îmbogățire; adaptarea la noi cerințe impuse de consum; preferința pentru lichiditate. Calculăm, așadar, *înclinația medie spre economisire* – prin intermediul *ratei economiilor* (s), care exprimă ponderea economiilor realizate în totalul venitului:

$$s = \frac{S}{Y}$$

unde:

- S – mărimea economiilor;
- Y – mărimea venitului.

De asemenea, între *evoluția venitului și aceea a economiilor* există o legătură directă, exprimată prin intermediul a ceea ce numim *înclinație marginală spre economii* (s'):

$$s' = \frac{\Delta S}{\Delta Y}$$

unde:

- ΔS – variația economiilor;
- ΔY – variația venitului.

Raportul anterior reflectă relația dintre variația economiilor și cea a venitului, arătând cu cât sporesc economiile la creșterea cu o unitate a venitului. Se verifică și aici inegalitatea: $0 < s' < 1$, ceea ce arată că (s') reprezintă rezultatul unui raport pozitiv, dar subunitar, între elementele recent precizate.

Înclinația marginală spre economii și înclinația marginală spre consum reflectă *noțiuni complementare*, suma lor fiind egală cu 1, respectiv: $c' + s' = 1$. Iată de ce: întrucât $Y = C + S$ (și, ca urmare, $\Delta Y = \Delta C + \Delta S$), rezultă:

$$\frac{\Delta C}{\Delta Y} + \frac{\Delta S}{\Delta Y} = \frac{\Delta C + \Delta S}{\Delta Y} = \frac{\Delta Y}{\Delta Y} = 1.$$

III.) Investițiile reprezintă un spor de capital sau de patrimoniu față de cel deja existent, pe baza utilizării unei părți din economiile realizate în decursul unei perioade de timp. În termeni comuni, ele semnifică o cheltuială efectuată în vederea achiziționării de bunuri durabile sau de active financiare. Dacă ne referim la formarea netă a capitalului, este vorba de partea din venit destinată *investiției nete*. Dacă, însă, adăugăm la aceasta amortizarea (consumul de capital fix), facem dovada *investiției brute* – sursă a creării brute de capital.

În optică economică, facem distincție clară între trei termeni de specialitate:

- *investiția propriu-zisă* – partea din economii utilizată productiv;
- *plasamentul de capital* – sfera achizițiilor, din economii, a hârtiilor de valoare, imobilelor, metalelor prețioase ș.a., pe seama așteptării creșterii prețului (valorii) lor în viitor;
- *tezaurizarea* – păstrarea neproductivă a unor obiecte sau valori.

Conform teoriei keynesiste, dacă venitul obținut în perioada de referință se repartizează pentru consum și pentru investiții, $Y = C + I$ (unde: Y – venitul; C – consumul; I – investițiile). Să nu uităm, însă, ceea ce știm deja: $Y = C + S$ (unde: S – economiile). Din aceste două relații rezultă, matematic, $S = I$, respectiv egalitatea dintre economii și investiții. Sunt mulți cei care pledează în favoarea diferențierii *reale* a economiilor și a investițiilor. E adevărat că, din punct de vedere economic, ele constituie *categorii distincte*, dar trebuie luat în seamă faptul că, *în condițiile unui sistem-etalon, economiile trebuie să se regăsească în valoarea investițiilor*.

În concepția lui J.M. Keynes, cauza de bază a crizelor economice de supraproducție este tocmai mișcarea contradictorie a variabilelor S și I . Din asemenea motive, în modelul său, relația $S = I$ corespunde *ecuației fundamentale a echilibrului economic*. În mod real, echilibrul cerere – ofertă nu se realizează atât de simplu cum pare, devenind relevante cauzele care provoacă *dezechilibrul* $S > I$. În situația ideală, însă, egalitatea $S = I$ decurge din *echilibrul autonom al pieței*. Keynes a formulat așa-numita *lege psihologică a imboldului spre investiții*, arătând că în economia reală, nu toate economiile se transformă în investiții. Decizia de a investi este determinată, în majoritatea cazurilor, de *maximizarea profitului*. În aceste condiții, este necesar ca *eficiența marginală a capitalului să fie superioară ratei dobânzii din economie*.

Evoluția investițiilor într-o economie de piață depinde de *factori* cum sunt: cererea de investiții; rata dobânzii în economie; relația între rata dobânzii și cea a profitului; fluctuațiile profitului; randamentul capitalului în viitor, în raport cu cel anticipat; riscul întreprinzătorului (implicit, al creditorului); gradul de implicare a statului în politica investițiilor; conjunctura economică internă și internațională a momentului.

Cele mai importante *funcții* ale investițiilor au la bază suportul creării de noi locuri de muncă, rolul de introducere a progresului tehnic și efectul antrenant de activitatea agenților economici.

IV.) Legătura între venit, consum și investiții se cuantifică prin intermediul a doi indicatori: *multiplicatorul*, respectiv *acceleratorul investițiilor*.

--- *Multiplicatorul investițiilor* (K) arată că, dat fiind un anumit spor al investițiilor globale într-o economie, el va determina înregistrarea unei creșteri a venitului de K ori mai mare decât cea a investiției. Altfel spus, sporul venitului este dependent de multiplicator, care reliefează de câte ori sporul investițiilor se cuprinde în cel al veniturilor:

$$K = \frac{\Delta Y}{\Delta I}$$

unde:

- K – multiplicatorul investițiilor;
- ΔY – sporul venitului;
- ΔI – sporul investițiilor.

Cum $\Delta Y = \Delta C + \Delta I$, din relația: $\Delta Y = K \cdot \Delta I$ rezultă:

$$K = \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{\Delta Y}{\Delta Y - \Delta C} : \Delta Y \quad \Rightarrow \quad K = \frac{\frac{\Delta Y}{\Delta Y}}{\frac{\Delta Y - \Delta C}{\Delta Y}} = \frac{1}{1 - \frac{\Delta C}{\Delta Y}}$$

Știm deja că $\frac{\Delta C}{\Delta Y} = c'$ (înclinația marginală spre consum).

$$\Rightarrow \quad K = \frac{1}{1 - c'} = \frac{1}{s'} \quad \text{întrucât} \quad c' + s' = 1.$$

Cu alte cuvinte, multiplicatorul investițiilor (K) ajunge să egaleze inversul înclinației marginale spre economii (s'). Cu cât c' este mai mare, multiplicatorul K va crește și venitul de asemenea, în timp ce s' va scădea.

--- Un alt mijloc de luare a deciziilor în ceea ce privește investiția este cel oferit de *principiul acceleratorului*. El semnifică legătura dintre investiții și venit, măsurând efectul creșterii venitului asupra nivelului dorit al investițiilor (indirect, e vorba și despre modificarea cererii de consum). Altfel spus, el reprezintă o variabilă dependentă de sporirea venitului și a cererii de bunuri, măsurând urmările pe care le înregistrează orice modificare a acestor elemente asupra volumului investițiilor.

capitolul 5.

CREȘTEREA ECONOMICĂ.

ROLUL STATULUI ÎN ECONOMIE.

5.1. Creștere, dezvoltare, progres economic

În termeni generali, *creșterea* semnifică sporirea treptată a unui fenomen, proces sau organism, ca număr, intensitate și valoare. Uneori, conceptul particular al *creșterii economice* se suprapune peste cele de: *mișcare economică*, *acumulare*, *devenire*, *avans*, *expansiune* (de obicei, a producției); alteori, este privit ca *efect direct al majorării Y sau PIB*; în alte circumstanțe, semnifică *sporirea pe termen lung a rezultatelor la nivel macroeconomic*, în condițiile utilizării eficiente a resurselor disponibile. În termeni direcți, creșterea se obține atunci când *output-ul real (total și raportat la un locuitor)*, exprimat prin diverși indicatori, se mărește. Cu alte cuvinte, întregul proces desemnează abordarea *simultană* a trei laturi presupuse de mișcarea economică: una cantitativă, alta calitativă, iar alta structural-organizatorică.

Trebuie știut că procesul creșterii economice are drept coordonată fundamentală stabilirea unui raport optim între acumulare și consum, permițând corelarea intereselor prezente ale unei economii, cu cele de perspectivă. Din acest punct de vedere, precizăm că *rata înaltă a acumulării* este o condiție necesară a creșterii, dar ea *nu este suficientă*. Ca să fie așa, se iau în calcul, în contrapartidă, atât *volumul acumulării*, cât și *eficiența ei*.

Prin *dezvoltare* înțelegem o succesiune de transformări constituind mișcări ascendente, înregistrate de la inferior spre superior și / sau de la simplu spre complex. În esență, ea se realizează prin trecerea de la o stare calitativă la alta, *nouă și evoluată*. Există și specialiști care consideră că dezvoltarea nu e altceva decât *o fază superioară a creșterii*. Dar *dezvoltarea economică* reprezintă accentuarea aspectelor calitative și structurale ale procesului de creștere, în vederea obținerii unei finalități proiectate (îndreptate, de exemplu, spre majorarea nivelului de trai).

Între noțiunile *creștere* și *dezvoltare* economică nu se pune semnul egalității. E adevărat că există o serie de realități care, îmbinate, ne fac să credem că ele sunt apropiate. Nu este vorba de identitate, dar sunt valabile, totuși, unele *asemănări*:

- atât creșterea, cât și dezvoltarea sunt procese *cumulative*;
- ambele se manifestă în decursul *intervalelor largi de timp*;
- amândouă presupun *alocarea de resurse și generarea de efecte*;
- și una și cealaltă au ca obiectiv *bunăstarea*.

Factorii dezvoltării economice se referă la un ansamblu de elemente care influențează, direct sau indirect, procesul studiat: dinamica grupurilor sociale, mișcarea demografică, diviziunea ridicată a muncii, organizarea eficientă a producției și inovarea. Specialiștii sunt de acord că dezvoltarea este un proces complex, orientat spre conexiuni multifuncționale, create între factorii care o determină. În legătură cu subiectul tratat, se vorbește tot mai mult despre conceptul *dezvoltare durabilă*. Prin ce se deosebește acesta de clasică *dezvoltare*? El imprimă un caracter particular procesului tipic al dezvoltării, accentuat de *perioada lungă* la care se referă. De aceea, vorbim despre sustenabilitate ca un *complement* al durabilității.

Progresul denumește evoluția amplă în diferite domenii ale realității (economic, social, științifico-tehnic, cultural ș.a.). Particular, în economie, el desemnează *unitatea dintre creștere*

și dezvoltare. Tentativele de a defini *progresul economic* au fost însoțite, în timp, de elaborarea unor teorii vizând studiul factorilor susceptibili de a determina *condițiile* evoluției. Pentru unii specialiști, progresul nu se poate separa de creștere și dezvoltare, așa după cum planta are nevoie – pentru a evolua – atât de rădăcină, cât și de tulpină și frunze. Din acest punct de vedere, creșterea și dezvoltarea sunt *procese succesive*, iar progresul economic *le urmează*. El se alătură *progresului social al unei națiuni*, vizând evoluția generală a sistemului pe care-l reprezintă. Progresul este monitorizat prin intermediul a trei game de factori: resursele (umane, materiale și financiare); procesul de reproducție (producție – repartiție – schimb – consum); rezultatele finale (bunuri și servicii).

5.2. Factori de influență ai creșterii economice. Modele și teorii privind creșterea economică.

Creșterea economică este o funcție de numeroase variabile, atât statice, cât și dinamice. Între elementele care o influențează se detașează cele care urmează, fiecare cu conotații tridimensionale (cantitative, calitative și structurale):

- *factori economici*: munca și elementele ei colaterale (numărul lucrătorilor și al orelor-muncă, rata ocupării, rata șomajului); resursele naturale; capitalul (acumulare și investiții); inovația (progresul tehnic, informația ș.a.); productivitatea muncii; comerțul exterior; managementul.
- *factori instituționali*: sistemul de obținere – prelucrare – trimitere a informației; sistemul de educație; sistemul asigurărilor sociale; sistemul asigurărilor pentru sănătate.
- *alți factori*: social-demografici (populația – număr, calitate, structură, instruire); culturali; politici; juridici; religioși; sociologici.

Nu este suficientă enumerare considerentelor amintite și / sau a altora. Pentru a putea fi vorba de *creștere economică*, toate variabilele care contribuie la procesul respectiv trebuie să *conlucreze*. Iată principalele tipurile de creștere economică:

(A) După *esența procesului la care se referă*, contează trei mari grupe de caracteristici:

a. creșterea economică *de tip predominant extensiv* – înregistrată în cazurile în care sporirea indicatorilor macroeconomici (deseori nominalizați de PNB, total și / sau raportat la un locuitor) rezultă din aportul preponderent cantitativ al factorilor care au determinat-o;

b. creșterea economică *de tip predominant intensiv* – efect al accentuării laturilor calitativ-structurale, de eficiență și comportamentale, impuse de respectivii factori;

c. creșterea economică *de tip intermediar* – în interiorul căreia se împletesc contribuții cantitative și de eficiență.

(B) Dintr-un alt punct de vedere, cel al *sensului economic al procesului de creștere*, delimităm:

a. *creșterea economică zero* – cuprinzând stări și situații în cadrul cărora atât rezultatele macroeconomice absolute, cât și populația unei țări, sporesc în ritmuri egale, astfel încât nivelul efectelor economice *per* locuitor rămâne constant;

b. *creșterea economică negativă* – referitoare la cazurile în care nivelul rezultatelor macroeconomice (*per* individ) are tendință de scădere, în condițiile menținerii sub control a principalelor corelații din care decurge echilibrul general;

c. *creșterea economică echilibrată* – rezultat al creării structurilor orizontale, de anvergură (mai ales a industriilor), precum și al complementarității sectoarelor / ramurilor economiei naționale.

(C) Prin apelarea la *posibilitățile de control asupra procesului*, există:

a. *creșterea economică nediferențiată* – delimitată prin simple sporiri (înmulțiri) cantitative;

b. *creșterea economică diferențiată (organică)* – respectiv cea controlabilă.

Procesul creșterii economice reprezintă *un bun câștigat* pentru o economie națională. Totuși, *ce anume* implică evoluția spre acest deziderat? În principal, *efectele creșterii* sunt, evident, *pozitive*. În ultimul timp (putem face referire fie doar și la secolul al XX-lea) s-a acumulat *foarte mult*, cantitativ și calitativ, așa încât omenirea a progresat enorm. Producția a crescut în ritmuri fără precedent, veniturile și investițiile – la fel, toate fiind determinate de *avans* multilateral: tehnico-informativ (invenții, inovații ș.a.), economic (prin indicatori specifici și dezvoltarea infrastructurii), cultural (sistemul de învățământ și de educație), dar și psiho-social (concepții, atitudini, comportamente).

În paralel, însă, a sporit numărul populației, iar în cadrul fiecărei economii s-a petrecut o adâncire treptată a stratificării sociale. Se vorbește deci și despre *efectele negative ale creșterii economice*, materializate în *costuri*. Este vorba despre faptul că:

- Eforturile îndreptate spre satisfacerea trebuințelor însumează un anumit quantum. Dacă el se situează între anumite marje (*normale*), costurile proceselor respective sunt relativ mici. Dacă, însă, este depășit acest *prag*, apar cheltuieli suplimentare, care cresc pe măsură ce consumul evoluează.

- Din pricina unor factori de natură tehnico-economică sau educațională, mediul este poluat masiv, din ce în ce mai mult.

- Civilizația a produs adevărate migrații teritoriale, care înseamnă costuri sporite pentru societate.

* * *

Modelarea din perspectivă macroeconomică:

1. MODELUL LUI J.M. KEYNES ȘI TEORIA CREȘTERII ECHILIBRATE

În concepția lui John Maynard Keynes, creșterea economică este *echilibrată* atunci când:

$$Y = C + I \text{ și } S = I$$

unde:

- Y – venitul național;
- C – consumul global;
- I – investițiile;
- S – economiile.

Dacă – așa cum este firesc – creșterea investițiilor produce augmentarea venitului, iau naștere economiile; din totalul acestora, o parte se investește – și apoi ciclul se reia, pe scară tot mai largă. În realitate însă, nu tot ceea ce a fost cuantificat drept *economie* se va regăsi, complet, în cadrul investițiilor (sau *nu tot ce se acumulează se investește*). Așadar, relația dintre economii și investiții este, de cele mai multe ori, de forma $S > I$, ceea ce explică apariția unor dezechilibre în economie.

2. TEORIA ȘI MODELUL *INPUT-OUTPUT* (W. LEONTIEF)

Prin prisma caracterului analitic al studiilor sale, Wassily Leontief a fost preocupat de cercetarea cantitativă, calitativă și structurală. Ea a vizat atât raporturile, cât și fluxurile existente între nivelurile și subdiviziunile macroeconomice. Leontief a utilizat așa-numita *matrice* a economiei naționale, iar ca instrumentar – coeficienți privind consumul unei ramuri i , rezultat din acumulările producției celorlalte $n-i$ (unde n reprezintă toate ramurile unei economii).

3. TEORIA ȘI MODELUL LUI HARROD

Teoria lui Roy Harrod constituie o abordare logică a creșterii, bazată pe procedee matematice. Ea studiază impactul înregistrat de elemente precum populația, capitalul și progresul tehnic – asupra procesului de creștere economică, deschizând o perspectivă *realistă* asupra fenomenelor economice.

* * *

Modelarea din perspectivă globală:

A) *Modelul Forrester-Meadows și teoria creșterii zero*

Din inițiativa Clubului de la Roma, Jay W. Forrester a contribuit, alături de soții Dennis și Donella Meadows și alți specialiști, la realizarea unei schițe globale, a celor mai importante tendințe ale creșterii economice după primele șapte decenii ale secolului XX. Și-au intitulat cercetarea *Limitele creșterii*. Iar ideile lor au vizat faptul că, în cei 70 ani luați în calcule, creșterea economică a înregistrat o curbă exponențială. Așa cum au estimat autorii, dacă procesul creșterii avea să continue *în același ritm*, în jurul anului 2030, planeta urma să ajungă în pragul catastrofei

(resursele n-ar mai fi putut ajunge, populația ar fi sporit necontrolat – iar consumul la fel, pe fondul altor dezechilibre).

Între *realizările* modelului, menționăm: fermitatea și curajul opiniei; exprimarea ideii conform căreia economiile naționale sunt în același timp atât subiect, cât și obiect al modificărilor structurale, cantitative și calitative ale mediilor de influență; sesizarea dinamicii realității la nivel global și crearea, pornind de aici, a unui *sistem dinamic*, vizând atât creșterea populației, cât și sursele de subzistență; diferențierea problematicii respective în concepțiile valabile pe termen lung.

Totuși, teoria amintită are și anumite *aspecte mai puțin reușite*. De exemplu, variabilele luate în seamă în alcătuirea modelului Forrester-Meadows, fiind foarte eterogene, nu se pot aduce la un numitor comun. Fiecare economie națională are propriile probleme, care – pentru ea – sunt *cele mai importante*. De asemenea, nu se pot uniformiza aspectele psiho-sociale privind gradul de cultură și civilizație, politica demografică, sistemul atitudinal. Cu toate posibilele lipsuri, cercetările au constituit un pas pe drumul adâncirii surselor și căilor creșterii economice, oferind cale liberă studiilor care au urmat.

B) Modelul mondial structurat (Mesarovič-Pestel) și teoria creșterii organice

Reacția cuplului de cercetători M. Mesarovič – E. Pestel la teoria anterioară a fost promptă: în 1974, cei doi au publicat ceea ce urma să devină al doilea Raport către Clubul de la Roma, intitulat *Omenirea la răspântie*. Principalele caracteristici ale noii abordări în direcția creșterii economice au vizat:

- ➔ organizarea „complexului” determinat de statele lumii în 10 mari regiuni, după criterii nu neapărat spațial-geografice, ci de natură economico-socială și comportamentală;
- ➔ structurarea în adâncime a activităților proprii grupelor respective, pe niveluri reprezentând: sfera individuală, specificul demografic, precum și „cadrele”: tehnico-economic, social, politic și ambiental.

Evidențiind aspectele proprii teoriei, le accentuăm pe cele *pozitive* – respectiv interesul manifestat pentru îmbunătățirea cooperării pe plan internațional și mai buna organizare (comparativ cu cea a modelului lui Forrester) – observând, totuși (ca *puncte slabe*), că premisele și avantajele creșterii organice nu sunt îndeajuns explicate, făcând loc unor ambiguități nedorite între noțiunile *independență* – *interdependență*.

5.3. Statul și implicarea lui în economie. Politica economică a statului.

Menirea *statului* este, în principiu, de a defini parcursul general al economiei pe care o reprezintă și de a trasa liniile marcante ale dezvoltării sale. Ca urmare, statul trebuie să aibă atât drepturi, cât și obligații și responsabilități. Una dintre dilemele asupra cărora oscilează comportamentul indivizilor, grupurilor economico-sociale și societății este, deci, *alegerea* între *libertatea deplină în economia de piață, laissez-faire, socialism* sau *controlul total exercitat de stat*. Totodată, suntem conștienți de faptul că numai *raționalitatea* poate determina separația dintre rolurile statului în economie. De aceea, opțiunea societății trebuie privită prin prisma efectelor induse de mecanismele statale în economie.

Cercetarea statului *ca subiect economic* echivalează cu studiul în adâncime al rolului puterii publice, al ariei de extindere a funcțiilor pe care și le arogă *instituția statului*. În acest context, trebuie conștientizat dacă predominanța sectorului public (denotând, *în principiu*, echitate și moralitate) *exclue* sau *nu* posibilitatea atingerii maximului de eficiență economică.

Acțiunile statului pot fi formulate de către *administrația centrală* (caz în care au arie de acoperire la nivel macroeconomic) sau de către *organele administrației locale* (situație în care se manifestă în profil teritorial). Indiferent de nivelul la care se manifestă, statul își face simțită prezența în activitatea economică a unei țări.

Astăzi, implicarea statului în economie – incontestabilă, atunci când presupune acțiuni pozitive – se realizează pe mai multe căi:

- ✚ elaborarea și adoptarea de politici economice și de programe aferente unei țări, pe termen scurt, mediu și lung;

- ✚ acționarea ca mediator (arbitru) în apărarea intereselor societății;

- ✚ participarea efectivă (ca operator, proprietar, întreprinzător, manager ș.a.) la distribuirea venitului și la redistribuirea lui în economie;

- ✚ concentrarea rolului administrației de stat;

- ✚ achiziția de bunuri necesare sectorului public.

Principalele *instrumente (pârghii)* prin care statul acționează pe piață sunt: reglementările legislative; regimul proprietății, bugetul de stat (prin relația venituri – cheltuieli publice) și sistemul fiscal. În esență, statul își fundamentează acțiunile pe câteva considerente: fixează regulile jocului în economie, intervine direct și indirect în economie, coordonează finanțele țării și o bună parte a investițiilor realizate, asigură redistribuirea venitului național și monitorizează creșterea economică.

În consecință, între cele mai reprezentative *funcții ale statului* în economia de piață menționăm următoarele:

- I. *de creștere a eficienței* – corijând decalajele determinate de mecanismele funcționării pieței;
- II. *de promovare a echității*;
- III. *de asigurare a echilibrului (stabilității) și de dezvoltare a economiei*.

Statul poate asigura, peste tot în lume, servicii publice indispensabile. Aproape toate măsurile lui economice au influență asupra condițiilor cu care se confruntă cererea și oferta de bunuri și servicii, în raport cu satisfacerea necesităților de trai. Menționăm, însă, că oricare ar fi calea urmată în implicarea economică a statului, ea *trebuie să se justifice*. Cu alte cuvinte, este necesar ca rezultatele obținute în urma acțiunilor statului să depășească cheltuielile, respectiv costurile aferente. În acest context, în legătură cu activitatea statului se constată și aspecte mai

puțin apreciate: sporirea excesivă a intențiilor sale de a controla economia; creșterea birocrăției la toate nivelurile de acțiune; excesul de fiscalitate; *in extremis*, tendința spre acapărarea puterii (totalitarism), pe parcursul determinat de accentuarea *altor* funcții, în afara celor economice.

* * *

Politica economică reprezintă: pe de o parte, suma principiilor, reglementărilor și normelor interne și externe pe care se axează viața economică a unui stat, într-o anumită perioadă de timp; pe de altă parte, mijloacele și metodele utilizate pentru desfășurarea întregii activități economice a țării, în orizontul de timp precizat.

Pentru a implementa politica economică a statului este nevoie de planificare. Nici o economie de piață nu evită această problemă, întrucât, *dacă se dovedește a fi realistă și oportună*, ea este strict necesară. *Planificarea* constituie, deci, acțiunea de fundamentare și de fixare la scară națională – pe baza mai multor date și analize – a scopurilor prevăzute de politica economică. La nivel macroeconomic, obiectivul planificării este identificarea modalităților de reglare a economiei naționale.

Dintr-o asemenea perspectivă, statul îndeplinește și alte *funcții* decât cele deja amintite până acum: de *reglementare*; de *stimulare* – prin politica veniturilor; de *orientare-dezvoltare* – prin politica de finanțare publică; de *conducere, organizare și gestiune*. Obiectivele generale ale oricărei politici economice au în vedere următoarele aspecte:

- ✓ repartizarea corespunzătoare atât a disponibilităților deținute de o anumită țară, cât și a veniturilor;
- ✓ creșterea economică;
- ✓ asigurarea condițiilor desfășurării liberei concurențe și corelarea mecanismelor pieței;
- ✓ reducerea inflației și stabilitatea prețurilor;
- ✓ ținerea sub control a pieței muncii și a șomajului;
- ✓ realizarea unui buget de stat și a unei balanțe de plăți echilibrate;
- ✓ protecția mediului înconjurător.

Clasificarea politicilor economice:

a) după *aria de extindere*: politici *globale* – la nivelul unei economii naționale; politici *sectoriale* și *de ramură*.

b) după *priorități*: politici *conjuncturale* – care vizează mai ales aspectele cererii agregate (politicile anticiclice); politici *structurale* – axate pe componentele ofertei agregate (politicile sectoriale, de amenajare a teritoriului ș.a.).

c) după *orizontul de timp*: politici *pe termen scurt* (*conjuncturale*); politici *pe termen mediu și lung* (*structurale*).

d) după *obiective*: politici *de creștere economică și de dezvoltare*; politici *împotriva dezechilibrelor macroeconomice*; politici *sociale*; politici *de ocupare*; politici *de preț*; politici *industriale, comerciale, agricole, de transport* ș.a.

e) după *mijloacele de acțiune* utilizate: politici *directe* (în domenii precum: concurența, prețurile, salariile, veniturile, nivelul ocupării); politici *indirecte* (politicile: monetară și de credit, bugetară și fiscală).

* * *

I. Politica monetară și de credit cumulează ansamblul măsurilor, mijloacelor, instrumentelor și operațiilor prin care statul și autoritățile monetare (Banca Națională și Trezoreria) acționează în vederea bunei coordonări atât a activităților de emisiune, circulație și retragere a banilor de pe piață (inclusiv a raportului cerere – ofertă de monedă), cât și a creditului și activelor financiare. Scopul acestor politici *privește ca un întreg*, pe termen scurt și mediu, este echilibrul dintre masa monetară și necesitățile de bani și credit manifestate în economie.

Principalele pârghii ale politicii studiate sunt: *masa (oferta) monetară, mecanismul (re)scontului, rata dobânzii, creditul, rezerva obligatorie a băncilor, rata de refinanțare bancară, operațiunile de open market* (vânzări / cumpărări de „asigurări”, respectiv titluri, efecte, obligațiuni guvernamentale, ca urmare a previziunii evoluției factorilor decisivi ai pieței), *agregatele monetare* ș.a. – care se aplică diferențiat, în funcție de conjunctura traversată și de faza ciclului economic. În raport cu ele, ne vom opri asupra celor mai cunoscute elemente:

(I.a.) *Funcția de emisiune a creditului* este corelată cu aspecte legate de două tipuri de acțiuni:

- *Politica monetară restrictivă* (a „banilor scumpi”) – aplicată în condiții de boom prelungit, când se anticipează pericolul apariției unor dezechilibre majore – intervine prin:

- controlul riguros al masei bănești în circulație (restrângerea ofertei monetare);
- restricționarea șanselor de acordare a împrumuturilor;
- aplicarea de majorări ale rezervei obligatorii a băncilor;
- creșteri ale ratei scontului și ratei dobânzii (cu implicații asupra scumpirii creditului);
- vânzări de titluri publice pe piața deschisă și către populație.

Efecte: pe de o parte, scăderea ofertei de bani din economie și reducerea cererii pentru bunuri de consum; pe de altă parte, încetinirea ritmului investițiilor și a activității economice generale.

- *Dimpotrivă, politica monetară relaxată* (a „banilor ieftini”), adoptată în perioade de recesiune, are în vedere:

- amplificarea masei monetare;
- ușurința obținerii creditului (facilități și condiții avantajoase);
- reduceri ale rezervei obligatorii a băncilor;
- scăderi ale ratei scontului și ale ratei dobânzii (având ca urmare ieftinirea creditului);
- cumpărări de titluri publice pe piața deschisă, de la instituții bancare și de la populație;

Efecte: creșterea ofertei de bani și a rezervelor disponibile ale băncilor; stimularea cererii pentru bunuri de consum și pentru investiții; creșterea gradului de ocupare pe piața forței de muncă și a volumului producției.

(I.b.) *Crearea de monedă prin rescontarea titlurilor de credit* presupune achiziția înainte de scadență, de către Banca de Emisiune, a efectelor de comerț scontate de către băncile comerciale.

Rata scontului – sau *rata dobânzii calculată și utilizată de autoritatea monetară* a unei țări – depinde de raportul dintre cererea pentru scontare și capacitatea băncilor comerciale de a satisface nevoile clienților. Mărimea ei este influențată de cea a *ratei rescontului* (rata dobânzii calculată de Banca Centrală în momentul rescontării titlurilor de credit de către băncile comerciale). Rata rescontului determină nivelul ratei dobânzii acordat de către unitățile bancare pentru depozite. Dacă această rată scade, se creează condiții pentru creșterea volumului de credite și a investițiilor – și invers.

(I.c.) Prin *refinanțare*, Banca de Emisiune oferă disponibilități monetare celorlalte instituții financiar-bancare, în scopul creditării lor la nevoie (de obicei, pe termen scurt).

(I.d.) *Fixarea rezervei obligatorii* este realizată de către Banca Națională. Ea afectează volumul ofertei monetare și mărimea creditului, prin intermediul multiplicatorilor acestora.

(I.e.) *Impunerea plafoanelor de credit* se referă, la rândul ei, la fixarea de limite maxime pentru acordarea de împrumuturi de către orice tip de bancă.

(I.f.) *Politica titlurilor de open market* presupune că Banca de Emisiune acționează în vederea echilibrării pieței monetare (prin „anularea” excedentului, respectiv prin corectarea deficitului declanșat de tranzacțiile unei perioade). Ea intervine în direcția utilă: preia „plusurile” sau completează „minusurile”.

* * *

II. *Politica bugetară* urmărește realizarea obiectivelor statului în privința raportului venituri (resurse) publice – cheltuieli publice, prin găsirea celor mai potrivite mijloace de obținere a veniturilor și de utilizare a lor. Din astfel de considerente, în realitate se vorbește în mod distinct *despre politica veniturilor publice* și *despre cea a cheltuielilor publice*.

Bugetul de stat este principalul instrument folosit de către politica bugetară, pe baza previziunilor privind activitatea economică și a evoluției veniturilor și cheltuielilor necesare

activității publice. Concret, el reprezintă un tablou (o balanță) unitar(ă), care cuprinde – pe capitole – *atât veniturile anticipate* (pe surse), cât și *cheltuielile anticipate* (pe obiective) ale administrației statului, prevăzute pentru o perioadă de un an.

În constituirea unui buget este nevoie de respectarea anumitor *principii*:

- Principiul *unității* admite că veniturile și cheltuielile aferente sunt incluse într-un document unic.

- Principiul *universalității* se referă la faptul că în „balanța” bugetară intră sume *totale* (nu există venituri sau cheltuieli înregistrate în afara bugetului).

- Principiul *anualității* are în vizor elaborarea și aprobarea anuală a bugetului.

- Principiul *echilibrului* obligă veniturile publice să acopere integral cheltuielile publice.

- Principiul *neafectării veniturilor* nu indică alocarea unui venit pentru finanțarea unei *anumite* cheltuieli (recomandând acoperirea cheltuielilor *în general*).

- Principiul *specializării* arată necesitatea aprobării concrete a surselor veniturilor publice și a categoriilor distincte de cheltuieli.

- Principiul *publicității* presupune aducerea la cunoștința agenților economici și populației, a bugetului întocmit.

Elaborarea bugetului de stat se realizează de către Guvern, prin Ministerul Finanțelor (la nivel central și local). În formă inițială, proiectul de buget se discută în Parlament și apoi se aprobă în varianta finală. La rândul ei, *execuția bugetară* – respectiv prelevarea unei părți din venitul național pentru funcționarea puterii publice și a administrației statului, urmată de cheltuirea ei conform necesităților – aparține guvernului și organelor administrative (centrale și locale). *Controlul execuției bugetare* se realizează atât din punct de vedere financiar, cât și din perspectiva politicii economice a statului. Așadar, în esență, rolul bugetului de stat este acela de asigurare a bunei funcționări a întregului sector public, prin distribuirea resurselor disponibile ale statului.

Principalele capitole de venituri cuprinse într-un buget de stat sunt: *impozitele (pe venituri: personale, industriale, agricole, comerciale, bancare; pe profit; pe consum; pe avere; pe circulația mărfurilor ș.a.)*, *cotizațiile* (mai ales cele pentru asigurări sociale), *taxele, veniturile provenite de la entități cu capital de stat*. Concret, veniturile bugetului sunt de natură fiscală, fiind oglindite mai ales în impozitele directe și indirecte.

Cheltuielile publice sunt considerate uneori drept „poveri neproductive”. Totuși, ele există ca atare, sporirea lor fiind o trăsătură a evoluției temporale a societății și a necesităților membrilor săi. Iar *politica cheltuielilor statului* are la bază majorarea, în fazele de recesiune, a cheltuielilor efectuate de la buget, în scopul creșterii cererii globale, a producției și a veniturilor. *Principalele categorii de cheltuieli* din bugetul de stat vizează: întreținerea și funcționarea administrației și aparatului public (la nivel central și local); apărarea națională; învățământul; cultura; ocrotirea sănătății; asigurările și asistența socială; urbanismul; activitățile sociale .

Spre deosebire de bugetul central, în întocmirea *bugetelor locale* există particularități denotate tocmai de aria de aplicare a teoriei. Deși cadrul de bază al bugetului rămâne același, pe plan local se adaugă *unele* elemente și se renunță *la altele*, în virtutea nivelului la care se lucrează. La rândul lui, *bugetul asigurărilor sociale de stat* are o componentă specifică. În principiu, veniturile sale sunt provenite din diverse contribuții și subvenții, în timp ce cheltuielile aferente au destinație socială.

Analizând elementele unui buget, observăm că atât la *veniturile*, cât și la *cheltuielile bugetare* în general, organizarea *pe capitole de activități și destinații* (la care am făcut inițial referire) se completează cu criteriul privind *nivelul de obținere a veniturilor / de finanțare a cheltuielilor*. Din acest punct de vedere, se operează cu: venituri / cheltuieli *(de) la bugetul central*; venituri / cheltuieli *(de) la bugetele locale*; venituri / cheltuieli *din alte surse*. În particular, referindu-ne doar la *cheltuielile bugetare*, notăm că există și alte criterii de clasificare:

☒ după *destinație*: cheltuieli *pentru consumul public*; cheltuieli *pentru dezvoltare și investiții*;

☒ după *natură*: cheltuieli cu funcționarea și întreținerea administrațiilor publice (salarii, iluminat, încălzire ș.a.); cheltuieli *de transfer* (fonduri cu caracter definitiv și nerambursabil: subvenții, dobânzi la datoria publică, ajutoare de șomaj, alocații, pensii); cheltuieli *pentru investiții noi și modernizări*;

☒ după *beneficiar*: cheltuieli *în folosul unităților administrativ-teritoriale*; cheltuieli *în folosul instituțiilor publice*.

Execuția bugetară poate fi: *echilibrată* (când nivelul programat / înregistrat al cheltuielilor egalizează cuantumul veniturilor prevăzute / realizate); *excedentară* (când nivelul programat / înregistrat al cheltuielilor este mai mic decât cuantumul veniturilor prevăzute / realizate); *deficitară* (când nivelul programat / înregistrat al cheltuielilor depășește cuantumul veniturilor prevăzute / realizate). Evident, se dorește un buget echilibrat, care – pe fondul cheltuirii integrale a încasărilor și al acoperirii complete a necesarului manifestat – să aibă efecte *neutre* asupra conjuncturii economice generale. În cazul în care situația scapă de sub control, cheltuielile publice ajung să fie mai mari decât veniturile prevăzute și se înregistrează *deficit bugetar*. Se impune ca acesta să fie *acoperit*, însă contează factorii care l-au generat (pentru a fi alese cele mai utile căi de obținere a efectului). Deficitul bugetar ia naștere ca urmare a unor cauze conjuncturale sau structurale: reducerea ritmului de activitate și a producției; majorarea nivelului prețurilor; ritmul prea rapid sau prea înalt al investițiilor publice; creșterea cheltuielilor administrative (la nivel central și / sau local); sporirea numărului de angajați din sectorul public; perfecționarea sistemului de învățământ; suplimentarea dotărilor pentru armată ș.a.

Între efectele negative pe care le propagă deficitul bugetar se evidențiază mai ales cele de ordin *monetar-financiar* (reprezentate prin: creșterea artificială a masei bănești în economie, agravarea inflației, sporirea impozitelor și taxelor), dar nu sunt de neglijat cele *social-economice* (scăderea veniturilor reale ale populației și înrăutățirea nivelului de trai). Tocmai de

aceea, modalitățile de reducere și / sau acoperire a deficitului, îndelung disputate de specialiști, oscilează între stabilizarea economiei prin acționarea pârghiilor fiscale *sau* prin contractarea unor împrumuturi de stat. Dacă se adoptă cea de-a doua variantă, se ajunge la ceea ce se numește *datorie publică*. Ea semnifică suma obligațiilor bănești pe termen lung, rambursabile, contractate de administrația publică – la care se adaugă dobânda aferentă – în scopul acoperirii cheltuielilor statului și al finanțării deficitului bugetar.

Presupunând că toate veniturile fiscale ale statului sunt colectate prin canalele *impozitului pe veniturile totale* ale agenților economici, o rată de impozitare *teoretic* egală cu 0% nu aduce venituri la buget. La extrema cealaltă (o rată *teoretică* de 100% a fiscalității), veniturile statului vor fi din nou nule, ceea ce ar presupune că dispăre atât înclinația spre obținerea de venituri, cât și motivația pentru muncă. Sporirea cotei de impozitare *peste un anumit nivel* micșorează veniturile fiscale, în loc să le majoreze. Ea are ca efecte: scăderea veniturilor subiecților economici, diminuarea eficienței lor, capacitatea lor de a crea noi locuri de muncă. Fenomenele anterioare au fost analizate de Arthur Laffer, care a surprins într-un grafic modul în care presiunea fiscală influențează veniturile publice (Figura 5.1.).

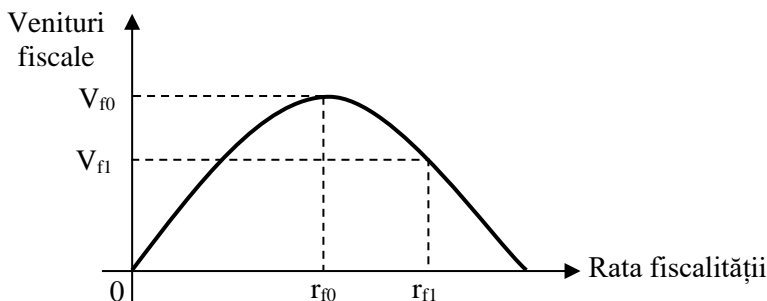

Figura 5.1. Curba Laffer

unde:

- r_{f0} , r_{f1} – rata fiscalității la momentele t_0 , respectiv t_1 ;
- V_{f0} , V_{f1} – venituri fiscale la momentele t_0 , respectiv t_1 .

Referitor la Figura 5.1., constatăm următoarele: pentru $r_f = 0\%$, $V_f = 0$; pentru $r_f = 100\%$, $V_f = 0$; pentru $0\% < r_f < 100\%$, $V_f > 0$; peste un anumit nivel al fiscalității, fiecare creștere a ratei de impozitare va reduce veniturile: pentru $r_{f1} > r_{f0}$, cuantumul V_f se micșorează ($V_{f1} < V_{f0}$); $V_{f0} = V_{f \max}$ pentru $r_{f0} < r_{f \max}$.

* * *

III. Politica fiscală este o componentă de bază a politicii economice a unui stat. Prin intermediul taxării și impunerii, ea urmărește să influențeze (să stimuleze) activitatea economică la nivel agregat. Concret, ea cuprinde totalitatea acțiunilor și măsurilor referitoare la dimensiunea, precum și la modul de percepere și de utilizare a impozitelor și taxelor într-o economie.

Impozitele constituie prelevări din partea societății, reprezentând cote-părți / sume din venitul național sau din veniturile primare ale operatorilor economici. Ele se percep în mod direct, nemijlocit și fără contraprestații, în vederea îndeplinirii funcțiilor statului.

Taxele reprezintă sume încasate de la persoane fizice și juridice, pentru serviciile de care ele beneficiază nemijlocit din partea instituțiilor (de exemplu: taxe judecătorești, de notariat ș.a.). Ele se pot încasa în numerar sau prin aplicarea de timbru.

Concentrată asupra măsurilor anticiclice, politica fiscală trebuie stabilită conform unor criterii de eficiență generală, în scopul atenuării fluctuațiilor, dezechilibrelor și instabilității economice – în virtutea stimulării dezvoltării. Ea susține politica monetară a statului, atâta timp cât ambele sunt utilizate ca pârghee în vederea stabilizării macroeconomice. Prin politica fiscală, statul poate influența coordonate economice generale (între care cererea de bunuri, veniturile ș.a.). Astfel:

❖ În fazele de *recesiune* economică, statul trebuie să acționeze în direcția reducerii gradului de impozitare / taxare, în scopul încurajării atât a consumului, cât și a investițiilor.

❖ În schimb, în etapele de *boom*, fiscalitatea se majorază, pentru a încetini ritmul cererii de consum și al investițiilor private (creând teren pentru încasări suplimentare la bugetul statului, în vederea acoperirii deficitelor înregistrate în perioadele de recesiune).

Sistemul fiscal (cu precădere componenta lui de impozitare) are particularități naționale, întrucât impozitele reprezintă principala sursă a veniturilor publice. El trebuie conceput astfel încât să fie *echitabil*, *convenabil* (atât pentru plătitor, cât și pentru încasator), *cert* în privința sumei, *echitabil* (conferind corespondență între suma plătită de subiecții vizați și cerințele / necesitățile lor) și *flexibil*. Ca linie generală, impunerea poate fi *generală* (atunci când se aplică tuturor agenților economici și persoanelor) sau *parțială* (când vizează anumite categorii de contribuabili).

În decursul timpului, impozitele au fost și mai sunt caracterizate de eterogenitate:

a) după *obiectul impunerii*: impozite *pe venit*; impozite *pe avere*; impozite *pe cheltuieli*.

b) după *perioada aplicării*: impozite *permanente* (anuale, lunare); impozite *conjuncturale* (de exemplu, cele asupra câștigurilor în urma unui război).

c) după *nivelul la care sunt percepute*: impozite *către administrația centrală*; impozite *locale*.

d) după *caracteristici*: impozite *în cote fixe*; impozite *în cote proporționale*.

e) după *modul de afectare a venitului contribuabililor*:

- impozite *directe*: Se stabilesc conform datelor disponibile la nivelul organelor fiscale. Pot fi, la rândul lor: *reale (obiective)*, când se aplică asupra obiectelor materiale; *personale (subiective)*, când se fixează asupra fiecărui subiect plătitor (de exemplu: impozitul pe venitul personal sau cel pe avere, impozitul pe profit ș.a.).
- impozite *indirecte* – între care cele asupra produselor fabricate în mod curent. Sunt incluse în prețurile mărfurilor / în tarifele serviciilor; cumpărătorii le achită, la rândul lor, statului; se mai numesc impozite pe consum (de exemplu: taxa pe valoarea adăugată TVA, accizele).

Orice tip de economie se confruntă, la un moment dat, cu presiuni fiscale. Este verificat însă că, depășind pragul acestor presiuni, fiecare nouă suplimentare a impozitelor va scădea veniturile colectate de stat, în loc să le crească (așa cum arată Curba Laffer), deoarece ea va fi un factor antrenant al degradării continue a nivelului de viață. Mai mult decât atât, majorarea impozitelor duce, în plus, la încurajarea „muncii negre” și a evaziunii fiscale. În consecință, rata de impunere nu poate fi mărită / scăzută oricât și în orice condiții, ci trebuie să se fixeze în jurul unui *optim de presiune fiscală*, a cărui depășire aduce prejudicii economiei. Pentru îndeplinirea acestui scop, în aplicarea politicii fiscale se folosesc așa-numiții *stabilizatori automați* – mecanisme economice destinate reducerii tensiunilor create de fluctuațiile ciclice, neapelând la intervenții directe. Privind în *ansamblu* politica monetară și cea fiscală, constatăm că:

1. Atâta timp cât ambele sunt privite drept pârgii de stabilizare sub aspect macroeconomic, obiectivele lor se alătură într-o mixtură logică.

2. Dacă sunt aplicate corespunzător, ambele pot contribui la atenuarea șocurilor exercitate asupra cererii agregate, de către reducerea investițiilor în economie.

3. Pornind de la un decalaj recesionist, conjugarea politicii monetare cu cea fiscală poate stimula venitul național.

capitolul 6.

CICLICITATEA ACTIVITĂȚII ECONOMICE.

ROLUL ECHILIBRULUI ÎN ECONOMIE.

6.1. Ciclicitatea – trăsătură a vieții economice.

Ciclul economic. Politici anticiclice.

Fluctuațiile sunt realități de necontestat ale vieții economice. Ele denumesc un ansamblu de creșteri și scăderi ale ritmului general al activității unei economii, cercetate prin prisma unor elemente precum: volumul și structura producției, gradul de utilizare a capacităților de fabricație, dar mai ales mărimea indicatorilor macroeconomici (între care se detașează venitul național). Fluctuațiile economice se împart în trei categorii:

 Cele *sezoniere* se întâlnesc în sectoare precum agricultura, construcțiile și turismul; apar pe parcursul unui an calendaristic, în urma influențelor exercitate de factori naturali și / sau sociali. Ele sunt, în general, previzibile.

 Cele *accidentale (întâmplătoare)* sunt generate de elemente și / sau evenimente de cele mai multe ori neașteptate.

 Cele *ciclice* se manifestă în urma revenirii economiei sau a unor componente ale ei la o anumită stare (cunoscută). Ele sunt mișcări care au la bază succesiuni (regularități) de tip „buclă”, fiecare etapă prezentă influențând-o și condiționând-o pe cea următoare.

Ciclul economic cuprinde un complex de evoluții particulare ale fenomenelor și proceselor de natură economică, în evoluția lor pulsatorie: ascendentă, respectiv descendentă. El constituie, de fapt, o mișcare periodică, repetabilă, în decursul

căreia – pentru un interval de timp – se înregistrează reproducerea unor aspecte cunoscute din trecut. Ciclul economic vizează perioada parcursă de la începutul unei crize economice până la debutul celei următoare (*sau* timpul care separă două asemenea momente), pe traseul: criză → depresiune → înviore → avânt → o nouă criză.

Cauzele ciclicității economice:

- factori *externi*: *naturali* (de exemplu, calamități având ca efect distrugerea recoltelor); *social-economi*ci (războaie, revoluții, greve ș.a.); *de conjunctură generală*.

- factori *interni*: *demografici* (creșterea populației); *monetari* (conotații inflaționiste); aspecte privind *producția*, *cererea agregată*, *consumul*, *acumularea de capital*; *tehnica*, *tehnologia*, *inovațiile*; *intervenția statului* în economie.

- factori *micști*: *comportamentul indivizilor* (legat de aspectele consumului); *comportamentul investițional* al agenților economici; *atitudinea față de risc*.

* * *

Ciclurile economice se clasifică după mai multe repere. Prezentăm câteva, în cele ce urmează:

➔ după *legăturile dintre ele*: cicluri *independente*; cicluri *interdependente*.

➔ după *durată*: *microcicluri* (de cca 3-4 până la 10 ani); *macrocicluri* (de cca 40-50 ani), cu etape de restructurare, respectiv de stabilizare; *megacicluri* (de sute de ani).

➔ după o combinație evidențiind *considerentul temporal* și *persoanele care au studiat problematica*: cicluri *sezoniere* (*intraanuale*); cicluri *foarte scurte*, tip Mack – de 1-2, până la 3-4 ani; cicluri *scurte*, tip Kitchin (*hipocicluri*) – de cca 4-5 ani (în medie, de cca 40 luni); cicluri *electorale* (de 4 ani); cicluri *medii*, tip Juglar (numite și *cicluri de afaceri*) – de 7-11 ani, desfășurate în interiorul ciclurilor lungi (fie în faza lor crescătoare, fie în cea descendentă); cicluri tip Kuznets (*subcicluri*) – de cca 16-20 ani, referitoare, în general, la aspecte privind ritmul construcțiilor de locuințe; cicluri *lungi*, tip Kondratief – de cca 40-60 ani (50 ani în medie), corelate cu marile descoperiri

și inovații tehnologice, precum și cu noile resurse intrate în uz; cicluri tip Wheeler (sau *ale civilizațiilor*) – de sute și chiar mii de ani.

În general, numărul fazelor unui ciclu economic variază între două și patru, neexistând o viziune unitară asupra problemei studiate. Majoritare, punctele de vedere care reliefează *două faze* în desfășurarea ciclului economic se bazează pe faptul că e suficientă delimitarea acestui parcurs pe coordonatele *bivalente și cumulative*:

- faza *descendentă* sau *descrescătoare*, de restrângere a dimensiunii activităților – adică *recesiunea*, având două componente: *criza* și *depresiunea*;
- faza *ascendentă* sau *crescătoare*, de prosperitate economică – respectiv *expansiunea*.

În perioada de *recesiune* se înregistrează scăderea ritmului de evoluție, prin: reducerea investițiilor și a producției, scăderea populației ocupate, a profiturilor și a salariilor, micșorarea ratelor dobânzii. În etapa de *expansiune* – debutată prin *reluarea* creșterii și *înviorarea economică* – se înregistrează fenomenele *inverse* celor anterioare, evoluția decurgând spre *boom*. Între cele două mari parcursuri – descrescător și crescător – există așa-numite *puncte de cotitură* sau *puncte critice* (*turning points*), simbolizând răsturnări bruște de situație: punctul de minim al ciclului („groapa de potențial” sau *punctul inferior*); punctul de maxim („vârful de activitate” sau *punctul superior*).

De obicei, în această variantă, durata ciclului economic se cuantifică având la bază *perioada ulterioară unui punct critic superior, care durează până la înregistrarea următorului asemenea punct de maxim*. După un asemenea parcurs ascendent, intervin – la un moment dat – factori perturbatori, care, mai devreme sau mai târziu, declanșează o nouă criză; ciclul economic se reia, cu amplitudine și trăsături asemănătoare sau nu manifestărilor precedente. Un *trend* (parcurs) de tipul celui menționat se regăsește în Figura 6.1.

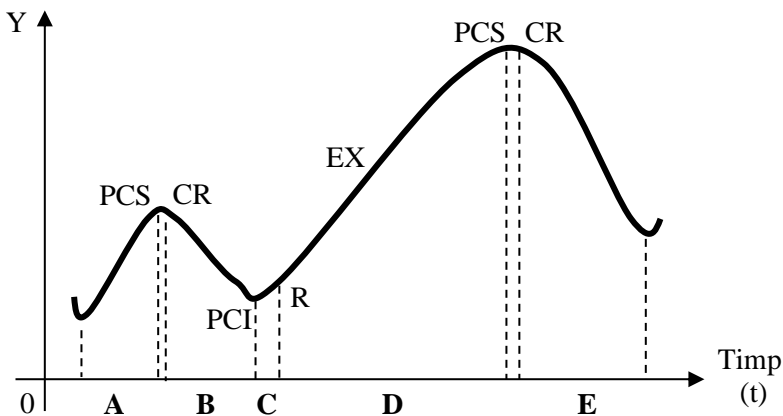

Figura 6.1. Fazele ciclului economic

unde:

- A – expansiune în ciclul precedent; BCD – ciclul economic considerat [B – *recesiune (criză și depresiune)*]; C – *reluarea creșterii economice*; D – *expansiune și boom*; E – *recesiune în ciclul următor*; CR – criza; PCI – punct de cotitură inferior (minim al fluxurilor economice); PCI – R – refacere; R – reluarea creșterii economice (*relansare*); EX – expansiune (finalizată prin *boom*); PCS – punct de cotitură superior (maximul activității); CR – o nouă criză.

Aprecierea fazelor unui ciclu economic se face prin indicatorii sintetici ai activității macroeconomice (Y, PIB, PNB), dar și prin elemente precum: nivelul investițiilor, productivitatea, nivelul ocupării, eficiența comerțului exterior, randamentul capitalului. Metodele folosite au în vedere serii de date statistice de dimensiuni extinse, care să ofere indicii semnificative asupra parcursului în timp al fenomenului (procesului) cercetat.

Criza este o gravă dereglare a activității unui sistem economic, care afectează în *întregime* sau *parțial* sectoarele acestuia, blocându-i mecanismele de funcționare. O criză economică reprezintă o „cădere” profundă (de multe ori durabilă) a nivelului general al activității, relevată de reducerea producției, veniturilor, consumului și a altor coordonate economico-sociale. Există mai multe criterii de clasificare a crizelor economice:

a) după *întindere*: crize *locale* (naționale); crize *regionale*; crize *mondiale*.

b) după *caracterul producției*: crize *de subproducție* (de obicei sunt și *crize de subconsum*); crize *de supraproducție* (în care oferta depășește nivelul cererii, iar posibilitatea valorificării capitalului intră în contradicție cu neputința creșterii consumului peste o anume limită).

c) după *repetabilitate*: crize *ciclice*; crize *neciclice* (de subproducție și de supraproducție).

d) după *durată*: crize *scurte*; crize *lungi*.

Criza economică – ansamblu al perioadelor de descreștere în economie – afectează comportamentul tuturor categoriilor de agenți economici. *Efectele sale negative* vizează: instalarea unei stări generale de dezordine în economie; sporirea numărului de falimente; multiple preluări și fuziuni de firme; destabilizări pe piața financiară; costuri sociale importante, aduse de înrăutățirea drastică a condițiilor de viață și scăderea nivelului de trai; alternanța nedorită, relativ rapidă, a unor faze de expansiune cu cele de criză structurală; nașterea unor crize corelate: industriale, agricole, în relațiile economice internaționale, în politică. Între *efectele cu nuanțe pozitive* ale crizei economice specificăm: interesul guvernanților și al populației în privința schimbării situației; tendința spre restabilirea echilibrului economico-social; accentuarea concurenței inter-firme; încercarea de îmbunătățire a cadrului legislativ; căutarea metodelor de ieșire din criză.

* * *

Politicile anticiclice (numite și *politici anticriză*) se referă la un ansamblu de măsuri macroeconomice, luate în vederea atenuării impactului recesiunii asupra relansării economice. Aceste politici presupun implicarea statului în economia națională, în diferite grade și forme de manifestare. Ele trebuie să urmărească stabilizarea sistemului economic, prin diverse modalități sau pârghii de influență.

Intervenția statului de pe poziția măsurilor anticiclice se reliefează prin prisma a două considerente:

- *Politicile vizând acțiunea (in)directă asupra cererii agregate* au ca punct de pornire teoria keynesistă potrivit căreia mișcarea cererii globale – legată de resurse, producție și investiții – este diferită față de cea a ofertei globale. Se dorește, așadar, soluționarea dezechilibrului prin cele trei instrumente cunoscute: *politica veniturilor și cheltuielilor publice, politica monetară și de credit, precum și politica fiscală.*

- *Politicile care acționează asupra ofertei agregate* se concentrează pe implicațiile pozitive ale ofertei, prin stimularea producătorilor: avantaje materiale și fiscale, sporirea costelor de profit, acordarea de subvenții ș.a. (cu impact asupra volumului, structurii și calității mărfurilor și / sau serviciilor).

În afara celor două tipuri de acțiuni amintite, se au în vedere și alte soluții: restructurarea economiei; accentuarea măsurilor de protecționism (în direcția sporirii controlului asupra importurilor) sau, din contră, creșterea gradului de liberalizare a schimburilor (depinde de țară și de etapa în care se găsește ea); căutarea de soluții tehnice suplimentare sau noi (surse de energie, invenții) și accentuarea aplicării progresului tehnic.

6.2. Noțiuni generale privind echilibrul macroeconomic

Din perspectivă *macroeconomică*, echilibrul reprezintă situația spre care tind piețele (a bunurilor și serviciilor, monetară, financiară, a forței de muncă), în virtutea realizării corelațiilor dintre cererea agregată și oferta agregată. În general, când vorbim despre echilibru, îl putem clasifica astfel:

- după *corelații*: echilibru *funcțional* – vizând legăturile dintre fenomene economice; echilibru *structural* – axat pe raporturile dintre domenii.

- după *sfera de cuprindere*: echilibru *global* – la nivel general; echilibru *parțial* – referitor la componente (piețe).

- după *coordonate aplicative*: echilibru *absolut* – teoretic; echilibru *relativ* – studiat în practică.

➤ după *stabilitatea manifestată*: echilibru *stabil* – când sistemul revine la starea inițială; echilibru *instabil* – când revenirea la normal a sistemului nu mai este posibilă.

➤ după *perioada de timp avută în vedere*: echilibru *instantaneu* / *pe termen scurt* / *pe termen lung*.

➤ după *evoluție*: echilibru *static*; echilibru *dinamic*.

* * *

Echilibrul macroeconomic. Diagrama IS-LM.

(1) *Condiția generală de echilibru macroeconomic:*

$$Y = D$$

unde:

- Y – oferta globală sau agregată (poate fi și PNB), repartizată pentru consum (C), respectiv pentru economisire (S);
- D – cererea globală (agregată), cu două destinații: cerere pentru consum (C) și cerere pentru investiții (I).

Ca urmare:

$$\left. \begin{array}{l} Y = C + S \\ D = C + I \end{array} \right\} \Rightarrow C + S = C + I \quad \text{și} \quad S = I.$$

Dacă luăm în considerare exportul (E) și importul (H) înregistrate în cadrul unei economii naționale, ecuația inițială își amplifică volumul astfel: dacă $Y = D$, atunci $Y + H = D + E$. Înlocuind mărimile Y și D, avem: $C + S + H = C + I + E$, de unde: $S + H = I + E$ sau $S - I = E - H$.

(2) *Pe piața monetară, condiția de echilibru este:*

$$Y_m = D_m$$

unde:

- Y_m – oferta de monedă din economie;
- D_m – cererea de monedă din aceeași economie.

Se ține seama de relația cunoscută: $M \cdot V = P \cdot T$ (unde: M – masa monetară în circulație; V – viteza ei de rotație; P – nivelul general al prețurilor; T – volumul tranzacțiilor realizate în economie).

(3) *Condiția de echilibru pe piața forței de muncă:*

$$Y_L = D_L$$

unde:

- Y_L – oferta de forță de muncă din economie;
- D_L – cererea de forță de muncă din aceeași economie.

* * *

Dacă intenționăm cuprinderea, într-o perspectivă amplă, *atât a manifestărilor echilibrului pe piața bunurilor, cât și pe cea monetară*, utilizăm următoarea abordare:

A. *Pe piața bunurilor*, conform teoriei lui J.M. Keynes, au loc egalitățile:

$$\left. \begin{array}{l} S = S(Y) \\ I = I(d') \\ S = I \end{array} \right\} \Rightarrow S(Y) = I(d') \quad \text{și} \quad Y = f(d')$$

În abordarea keynesistă, când venitul global este egal cu cheltuielile globale, $Y = C + I + Ch_g + E_n$ (unde: Y – venitul nominal; C – consumul; I – investițiile; Ch_g – cheltuielile guvernamentale; E_n – exporturile nete). Ca atare, din venitul total la nivelul macro-, o parte se consumă, alta se investește, alta este folosită de stat, iar alta corespunde exporturilor.

Făcând legătura dintre rata dobânzii (d') și venit (Y), deducem alura așa-numitei *curbe IS (Investment – Savings)*, în raport cu modificarea cheltuielilor generate de reducerea lui d' și cu mărirea multiplicatorului investițiilor (Figura 6.2.).

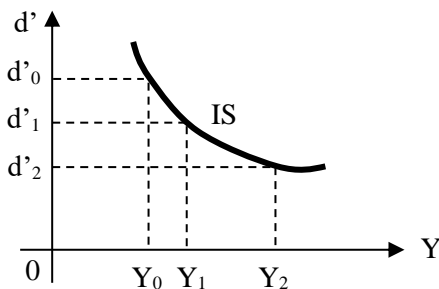

Figura 6.2. Legătura dintre rata dobânzii și venitul generat de ea pe piața bunurilor și serviciilor (*curba IS*)

În Figura 6.2., se observă că atunci când d' scade, iar Y crește, curba IS se aplatizează. Dacă apar și alți factori de influență, curba IS se deplasează la stânga sau la dreapta față de poziția inițială, conform modificării ratei dobânzii, investițiilor și veniturilor. Există și cazuri extreme (cheltuieli nule sau exagerate), în care forma curbei IS devine *particulară*: verticală, respectiv orizontală.

B. Pe piața monetară (în Figura 6.3.) construim alura curbei LM (*Liquidity – Money*):

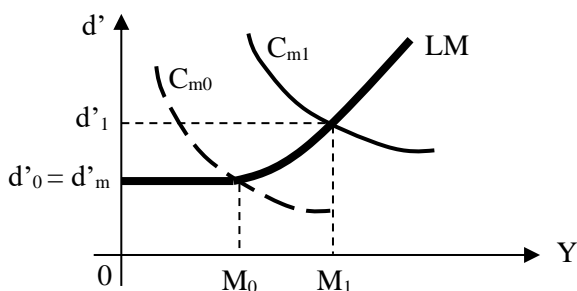

Figura 6.3. Legătura dintre rata dobânzii și venit pe piața monetară (curba LM)

unde:

- C_{m0} , C_{m1} – cererea de monedă aferentă ratelor dobânzii d'_0 , respectiv d'_1 ($d'_0 = d'_m$ este rata minimă a dobânzii în economie);
- LM – curba ascendentă care arată legătura dintre venit (Y), preferința pentru lichiditate (L) și cea pentru monedă (M); ea denotă combinațiile (d' , Y) pentru care agenții economici solicită întreaga ofertă disponibilă de bani (când $C_m = O_m$).

C. Echilibrul general (diagrama IS-LM)

Deoarece atât curba IS, cât și curba LM au un parcurs determinat de *aceleași coordonate* (d' și Y), ele pot fi reprezentate pe un *același sistem de axe*, precum în graficul următor (Figura 6.4.):

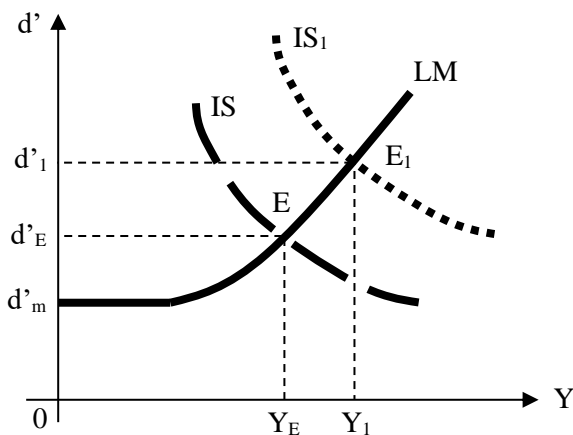

Figura 6.4. Diagrama IS-LM

În Figura 6.4., în punctul $E = IS \cap LM$, d'_E este tocmai *rata dobânzii de echilibru*, corespunzătoare pieței bunurilor. Pe măsură ce d' crește de la d'_E la d'_1 , se observă cum sporește și venitul – de la Y_E (*venitul de echilibru*) la Y_1 , determinând deplasarea spre dreapta a curbei IS, pe aliniamentul IS_1 .

Diagrama IS-LM arată că, în principiu, veniturile sunt influențate – mai mult sau mai puțin hotărâtor – de poziția statului în economie, știut fiind că politica bugetară are efecte asupra curbei IS, iar cea monetară acționează asupra curbei LM. În ansamblu, *eficiența conjugată* a unor asemenea măsuri trebuie să aibă în vedere toate coordonatele implicate (cu precădere politica investițiilor, în raport cu cererea pentru investiții și cu cea pentru monedă). Actualmente există multiple obiecții în privința diagramei IS-LM. Una dintre cele mai cunoscute vizează faptul că ea surprinde realitatea *doar în măsura în care rata inflației este constantă în economie* (lucru greu de realizat). În asemenea condiții, specialiștii oferă, ca soluție, completarea graficului IS-LM, printr-o a treia dimensiune (dată tocmai de manifestările inflaționiste).

capitolul 7. DEZECHILIBRELE MACROECONOMICE

7.1. Dezechilibrele: elemente generice

Dezechilibrele sunt considerate, în general, drept stări de întrerupere a stabilității manifestate într-o perioadă de timp, în cadrul unui sistem. *Dezechilibrele economice* constau în înregistrarea unor situații de lipsă a proporționalității sau de rupere a concordanței dintre elementele interdependente ale unui întreg de natură economică. Ele sunt, în formă incipientă, stări *firești* ale evoluției de ordin general. Însă, dacă depășesc anumite limite, necorelarea se transformă în disfuncționalitate, generând și întreținând perturbări ale sistemului economic (iar dezechilibrele devin anormale).

Dezechilibrele se înregistrează atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, afectând intens un singur sector economic sau generalizându-se. În oricare asemenea situație, ele au cauze interne și / sau externe sistemului pe care-l marchează. În fiecare moment de timp, în economie există fie surplusuri, fie deficite – din partea unor elemente grevând cererea sau oferta pe diferite piețe. Apariția lor este de multe ori inevitabilă, întrucât are la origine disputata inadaptabilitate a resurselor la necesitățile producției și / sau consumului.

Dezechilibrele macroeconomice sunt marcate pe piață de două stări simptomatice:

1. *starea de presiune*, caracterizată prin:
 - oferta superioară cererii;
 - concurența puternică între ofertanți;
 - adaptarea vânzărilor la consumatori;

- faptul că alegerile aparțin cumpărătorilor, atrași de prețuri mici și / sau calitate sporită (avem de-a face cu așa-numita „piață a consumatorilor”);

- stimularea elementelor de reducere a costurilor și a celor structural-calitative;

- orientarea investițiilor spre obiective și / sau produse noi.

2. *starea de absorbție*, cu următoarele trăsături:

- cererea superioară ofertei;

- utilizarea rațională a resurselor;

- manifestarea „concurenței” între consumatori;

- creșterea vânzărilor;

- adaptarea cumpărătorilor la ofertanți;

- faptul că alegerile aparțin vânzătorilor, care-și permit selectarea clienților (ne confruntăm cu așa-numita „piață a ofertanților”);

- nerealizarea deplină a cerințelor și aspirațiilor consumatorilor;

- lipsa stimulentei pentru realizarea unei oferte calitativ superioare (implicit favorizarea risipei);

- discrepanța dintre investițiile potențiale și cele propriu-zise.

Manifestări de dezechilibru macroeconomic:

a) excesul de ofertă atât pe piața bunurilor și serviciilor, cât și pe cea a forței de muncă – element care generează efecte precum: creșterea necontrolată a salariilor și prețurilor, scăderea puterii de cumpărare, restricționarea creditului, micșorarea investițiilor, sporirea ratei inflației și apariția șomajului keynesian ș.a.;

b) excesul de cerere pe piața bunurilor și serviciilor, combinat cu excesul de ofertă pe piața forței de muncă – situație care denotă penuria de pe piață (lipsa de bunuri și servicii), în același timp cu creșterea îngrijorătoare a șomajului clasic;

c) excesul de ofertă pe piața bunurilor și excesul de cerere pe piața forței de muncă – aferent unei stări de supracapitalizare a economiei, fără acoperire în realitate;

d) excesul de cerere pe toate piețele (a bunurilor, monetară și a forței de muncă) – semn al crizei profunde, care afectează întregul sistem economic (hiperinflație, permanentizarea șomajului, reducerea calității vieții).

Cele mai grave dezechilibre macroeconomice sunt *inflația* și *șomajul*, de pe urma cărora rezultă înrăutățirea drastică a nivelului de trai.

7.2. Definirea și măsurarea inflației.

Cauze, forme și mecanisme ale inflației.

Inflația reprezintă un fenomen economico-social complex, un dezechilibru macroeconomic, general și de durată, manifestat prin dezacordul dintre masa monetară – care ajunge să suprasatureze sfera circulației – și volumul de mărfuri și servicii produse / prestate, aflate efectiv pe piață. Situația se exteriorizează prin *creșterea inegală, dar cumulativă a prețurilor* și prin *devalorizarea monetară, manifestată prin scăderea puterii de cumpărare a semnelor bănești*.

Inflația se poate studia din trei puncte de vedere: *morfologic, structural și anticipativ*. Comensurarea inflației are în vedere, ca element principal, factorul *preț*. Pentru a degaja o mișcare de ansamblu a multiplelor lui variante, literatura de specialitate operează cu *indicii nivelului prețurilor*, rezultați din diferențe de preț constatate în timp, față de un an de bază.

- *Indicele individual al prețurilor:*

$$I_{1/0}(P) = \frac{P_1}{P_0} \cdot 100$$

unde:

- P_1 – prețul de vânzare unitar, pe tipuri de mărfuri (servicii), în perioada curentă;
- P_0 – prețul de vânzare unitar, pe tipuri de mărfuri (servicii), în perioada de bază.

- *Indicele de grup al prețurilor:*

$$I_{1/0}(P) = \frac{\sum P_1 \cdot Q_1}{\sum P_0 \cdot Q_1} \cdot 100$$

unde:

- P_1 și P_0 își păstrează semnificația anterioară;
- Q_1 – cantitatea de produse (servicii) vândute (prestate), pe grupe de mărfuri (servicii), în perioada curentă.

Manifestarea fenomenului inflaționist nu se produce, totuși, *doar* în planul creșterii generale a prețurilor, ci și în cel al *reducerii puterii de cumpărare a semnelor monetare*, prin mijlocirea calculării *indicelei puterii de cumpărare* (I_{Pc}) :

$$I_{Pc} = \frac{\sum P_0 \cdot Q_1}{\sum P_1 \cdot Q_1} \cdot 100$$

unde:

- P_1 – prețul de vânzare unitar, pe tipuri (grupe) de mărfuri (servicii), în perioada curentă;
- P_0 – prețul de vânzare unitar, pe tipuri (grupe) de mărfuri (servicii), în perioada de bază;
- Q_1 – cantitatea de mărfuri (servicii) achiziționată în perioada curentă.

Puterea de cumpărare a banilor decurge din raportul dintre valoarea banilor și valoarea mărfurilor (serviciilor) care se pot cumpăra cu o unitate monetară, deosebindu-se de *cere-rea solvabilă* a populației, „*purtătoare*” a resurselor bănești.

* * *

Criza sistemului bănesc al unui stat, generată de criza economică pe care o reprezintă, dă naștere unor încălcări flagrante ale legităților circulației monetare. Ele provoacă, la rândul lor, gemeni inflaționiști, datorită influenței negative pe care o au asupra tuturor sectoarelor de care depinde evoluția țării sau a economiei mondiale. Ca fenomen macroeconomic, inflația este provocată de cauze aparținând unor sfere ample, în care au prioritate următoarele elemente:

✚ *Factorii economici* se referă la cel puțin următoarele elemente: conjunctura economică a momentului; criza de materii prime; creșterea prețurilor.

✚ *Factorii monetari și financiari*: creșterea necontrolată a cantității de semne bănești în circulație, fără acoperire în mărfuri și servicii pe piață; abaterea prețului de la valoare, fără a avea la bază costul de producție; emisiunile „fără fond” de semne monetare; diferențieri între participanții la schimburile internaționale; datorii contractate față de sectorul public sau privat; dificultăți în restituirea împrumuturilor scadente.

✚ *Factorii externi*: factori de natură valutară: evoluția cursurilor de schimb, raportul dintre cererea și oferta de monedă; prețuri și restricții vamale, determinate pe baza politicii economico-financiare a fiecărui stat.

* * *

Între cauzele inflației menționăm:

(A.) *Cauza monetară* constă în faptul că majorarea prețurilor se datorează, în principal, creșterii excesive a masei monetare în circulație, în raport cu cantitatea de mărfuri de pe piață. În scopul menținerii sau suplimentării profiturilor și ratei acumulării, al finanțării cheltuielilor militare, al scăderii datoriei publice și echilibrării balanței de plăți, este emisă – suplimentar – o anumită cantitate de hârtie-monedă (în proporție mai mare decât cea a creșterii PNB). Creșterea masei monetare este rezultatul emisiunii de monedă propriu-zisă, al creării de monedă scripturală de către bănci, al finanțărilor bugetare, dar și al imposibilității controlului total asupra emisiunii monetare. În funcție de raportul creat între emisiunea excedentară de bani de hârtie și de modul de depreciere al acestor bani, distingem două trepte ale inflației: una în care ritmul devalorizării semnelor monetare rămâne în urma emisiunii monetare (*inflație latentă*); a doua, în care ritmul deprecierei resurselor bănești îl depășește pe cel al creșterii masei monetare (*inflație galopantă*). Ca forme ale fenomenului studiat în raport cu cauza monetară, amintim inflația *prin cerere* și inflația *prin costuri*.

(B.) *Creditul – cauză a inflației*: Pentru a face față concurenței pe piață, agenții economici sunt nevoiți să-și lărgescă proporțiile ofertei, în condițiile în care profiturile devin insuficiente pentru activitatea următoare (salariile nu pot fi „atacate” frontal, de teama nemulțumirilor social-politice și economice). Soluția la care se apelează, ca urmare, este, de cele mai multe ori, creditul. Dat fiind că pe calea creditului și a multiplicării lui se pun în circulație semne bănești, dacă ele nu-și regăsesc echivalentul în mărfuri și servicii corespunzătoare, vor spori artificial masa bănească existentă, creând presiuni inflaționiste. Când ele se accentuează, inflația devine *cronică*, iar atenuarea urmărilor ei – tot mai dificilă.

(C.) *Structura piețelor – sursă a inflației*: Inflația poate fi generată de structura diferențiată a piețelor, în cadrul unei economii. Majorarea nivelului general al prețurilor este determinată, într-un asemenea caz, de condițiile *particulare* ale formării prețurilor în sectoarele economiei naționale, întrucât influențele negative ale unui domeniu se propagă, rapid, în celelalte (cu mai mică sau mai mare intensitate și rapiditate).

(D.) *Speculațiile cu valută – generatoare de inflație*: „Activitățile” de tip speculativ – la care se adaugă comerțul pe „piața neagră” – constituie veridice focare inflaționiste. Față de amploarea reală a unor asemenea practici, guvernele manifestă atitudini uneori nepermis de tolerante, care întrețin situația și propagă transferuri nejustificate de valori (nesănătoase pentru orice tip de economie), contribuind la „*importul*” inflației. Atâta vreme cât aceste practici continuă, se mențin condițiile propice pentru favorizarea stării inflaționiste.

* * *

Mecanismele inflaționiste presupun trei faze, considerate în succesiunea lor *firească* și *gradată*:

1. *Declanșarea inflației*

Se admite, în general, că nu există tulburări ale activității economice care să nu poată genera, în anumite circumstanțe, inflație: o recoltă slabă, o situație de război, o catastrofă naturală, o creștere masivă a cererii ca urmare a unei tezaurizări

familiale ș.a., însă am văzut că declanșarea inflației poate depinde de evenimente și factori de o mare diversitate. După gradul de intensitate al fenomenului, distingem parcursul următor:

1a.) *Tensiunea inflaționistă* prevestește, în sectoarele importante ale economiei, un dezechilibru survenit în raportul dintre cererea și oferta de pe piață. Acest dezacord nu se manifestă, însă, imediat. Condițiile inflației sunt reunite în stadiul potențial, incipient, dar anumite *obstacole* temporizează, *încă*, urcarea prețurilor (amână, oarecum, fenomenul). O politică ce poate bloca pe moment creșterea prețurilor este un asemenea tip de „obstacol”, iar situația poartă numele de *inflație stăpânită* sau *inflație refulată*.

1b) *Presiunea inflaționistă* reprezintă o etapă mai „marcată”, care se manifestă sensibil asupra prețurilor – chiar dacă nu constant. Atâta timp cât durează presiunea respectivă, „flacăra” inflației se autoîntreține. În privința prețurilor, avansăm două mecanisme de declanșare a inflației:

- modalitatea de fixare a prețurilor și a salariilor poate da naștere (prin „corelarea” defectuoasă), tensiunilor de tip inflaționist, fiind punctul de plecare al *spiralei salarii-prețuri*;
- schimburile economice inter-țări și globalizarea permit „transmiterea” creșterii prețurilor prin intermediul comerțului și constituie o sursă a *inflației importate*.

1c) *Șocul inflaționist* diferă de etapele anterioare prin caracterul său intempestiv, prin importanța și repezițiunea efectelor sale. Originea lui este variabilă, cuprinzând evenimente economico-sociale, tensiuni monetare și financiare, situații de criză politică. Există și cazuri în care într-o țară fără aparente cauze interne pentru declanșarea inflației, fenomenul totuși se produce, dat fiind posibilul caracter *importat* al inflației.

2. Desfășurarea fenomenului inflaționist

Apreciind, conform indicilor prețurilor, manifestările „tangibile” ale inflației, putem constata proporționalitatea dintre cauzele și efectele lor. O dată lansată, inflația devine un proces amplificator, care continuă să se dezvolte chiar atunci când stimulul ei a dispărut. În această înlănțuire, explicațiile pur teoretice, mecaniciste, nu pot mulțumi cercetătorul: trebuie luați în seamă, tocmai de aceea, factorii psihologici, precum și efectul anticipărilor. Agenții economici caută să prevadă evoluția lor viitoare, pentru a preveni elementele defavorabile care le pot marca activitatea, dar și pentru a le urma pe cele pozitive. Se vorbește, așadar, de *elasticitatea de anticipare*, manifestată prin buna informare a anumitor firme. Cei mai puțin interesați, superficial organizați, vor suporta mai greu creșterile de prețuri pe care n-au putut sau n-au considerat necesar să le determine. Cu toate acestea, fenomenele psihologice nu rămân personale și subiective: ele se transformă *din anticipări în antrenări colective*. De exemplu, lipsa de încredere în puterea de cumpărare a unei monede tinde, prin contagiune, să se generalizeze (cu atât mai mult cu cât unele experiențe trecute, negative, limitează încrederea populației). Este de dorit, deci, ca, printr-un mecanism sincronizat, o economie să se poată *auto-sensibiliza* în privința inflației, încă de la cele mai palide indicii.

Inflația fiind declanșată, ea se manifestă atâta vreme cât revendicările grupurilor sociale exced totalul a ceea ce poate fi controlat în această sferă (cantitativ și calitativ). Viteza de desfășurare a proceselor inflaționiste este alimentată de o serie de elemente: cererea de monedă, determinată de *iluzia monetară* (potrivit căreia o monedă „valorează” întotdeauna la fel); „amânări” ale inflației; revendicările salariale; conjunctura internă și internațională a momentului. Modul de manifestare a inflației nu este caracterizat, însă, de automatism: el ține seama, *volens-nolens*, de conștientizarea publică a trăsăturilor și urmărilor procesului – adică un climat de încredere pe plan social, necesar trecerii spre cea de-a treia etapă a inflației.

3. *Stingerea fenomenului*

Se observă că n-am optat pentru noțiunea de *stopare* a inflației, preferând-o pe cea de *stingere*. Nu este o lacună de exprimare, nici o evitare a unor explicații suplimentare; termenul *stingere* (sugerând jarul cald, încă, al unui foc ce poate, oricând, reizbucni) dă însă un sens mai potrivit conceptului prezentat.

Inflația nu are un traseu continuu și nici prestabilit: ea își *poate* încetini viteza, chiar dacă – după un timp – își va relua calea și va reveni (impunându-se pe un palier *mai înalt decât cel precedent*). Tocmai de aceea, ea nu mai este considerată doar un accident episodic, ci neutralizarea ei depinde de condițiile specifice, particulare, ale fiecărei țări, în direcția „asigurării” împotriva consecințelor nefaste ale *eroziunii monetare*.

Dacă în privința modului de declanșare a fenomenelor inflaționiste există o părere general acceptată (potrivit căreia o dereglare bruscă a fluxurilor cerere – ofertă dă naștere *șocului* inițial), *formele de manifestare* în privința inflației sunt încă disputate. Totuși, merită atenție următoarele aspecte:

I. În raport cu *intensitatea manifestării inflației*, distingem faptul că:

- *Inflația latentă* (denumită, deseori, *rampantă* sau *târâtoare* – „*creeping inflation*”), încă disimulată, este o fază în care ritmul devalorizării banilor de hârtie rămâne în urma emisiunii excedentare; etapa reprezintă o „pregătire a terenului” pentru ceea ce urmează, iar creșterea medie a prețurilor variază între 3-5% pe an.

- *Inflația deschisă* (*marșantă* sau *declarată*, „*open inflation*”) constituie o treaptă pe care fenomenul se desfășoară evident, concomitent cu o sporire a nivelului general al prețurilor între 5-10% anual.

- *Inflația galopantă* (*hiperinflația*) acționează distructiv asupra circulației bănești, finanțelor și creditului, provocând grava lor dezorganizare; este însoțită de conflicte sociale și de o creștere medie a prețurilor de peste 15% pe an.

- Pe parcursul *hiperinflației rampante*, caracteristicile inflației se accelerează rapid, apoi rămân o perioadă relativ

stabile, dar renasc ulterior. Procesul are trăsăturile unei inflații galopante, dar *nu atinge* pragul ei, pentru că nici creșterea prețurilor, nici penuria nu se generalizează (etapa este, însă, *rampă de lansare* pentru stadii „superioare”).

- Se folosește și termenul *megainflație*, corespunzător unor manifestări intempestive ale fenomenului și unor accese de creșteri ale prețurilor de mii și zeci de mii de procente.

II. Dacă luăm în considerare *gradualitatea inflației* și, ulterior, *relația inflație-șomaj*, distingem importanța a două concepte:

a) *Stagflația*: În ultima jumătate de secol și-a croit drum ideea conform căreia o dată cu apariția stagflației, devine posibilă atenuarea și chiar dirijarea dezechilibrului studiat. Înțeles în general *ca o coexistență a inflației cu lipsa creșterii economice (ba chiar ca un fenomen caracterizat prin recesiune economică, pe fondul puternicei creșteri a prețurilor)*, termenul a intrat în vocabularul economico-social-politic. Situația se caracterizează atât prin încetinirea creșterii (suficient de mare, încât să provoace tensiuni în economie), cât și prin lenta, dar permanenta sporire a prețurilor. Practic, stimulii ofertei – imaginați de monetariștii adepți ai stagflației – nu și-au prea arătat roadele: dovada este faptul că sporul producției industriale în țările dezvoltate a fost, în perioade urmărite în special în virtutea acestui deziderat, mult inferior față de cel înregistrat în state unde nu s-a dorit cu precădere creșterea indicatorului amintit.

b) *Slumpflația*: *O inflație îndelungată produce apariția unui fenomen care asociază acesteia, pe lângă starea de recesiune, creșterea în proporții tot mai mari a ratei șomajului*. Este vorba de slumpflație. Scăderea producției, excesul de „suprapopulație relativă” (sub forma șomajului), subutilizarea capacităților de fabricație, erodarea din ce în ce mai gravă a nivelului de trai (în special al persoanelor cu venituri fixe), pe lângă care coexistă și alte neajunsuri – toate întregesc înțelesul noțiunii studiate.

7.3. Efecte economico-sociale ale inflației. Măsuri de reducere și / sau de combatere a consecințelor ei.

Inflația are o serie de *efecte negative* asupra oricărei economii, manifestate din cauza acțiunii defavorabile a fenomenelor propagate prin intermediul său:

✍ Inflația afectează sferile reproducției, mai ales pe seama creșterii necontrolate a nivelului prețurilor. Apar modificări și în cererea de consum, deoarece, din ce în ce mai mult, se cumpără mărfuri doar pentru a „scăpa” de banii în continuă devalorizare, care invadează piața. Dacă la cele amintite se adaugă criza de materii prime și energie, dacă punem în balanță practicarea unor prețuri care se abat de la valoare, sesizăm că inflația este una din cele mai serioase piedici pentru dezvoltare.

✍ Sistemul bănesc de dezorganizează, întrucât interesul pentru semnele monetare – depreciate – scade progresiv; funcțiile banilor sunt și ele afectate, sensibilizând bugetele familiale prin scăderea puterii de cumpărare a monedei.

✍ Apar mutații nedorite și în sistemul creditului, întrucât nu doar că scad simțitor vânzările aferente, ci sunt afectați, tot mai grav, creditorii (care tind să refuze restituirea împrumuturilor în monedă devalorizată).

✍ Sunt frânate funcțiile întregului sistem bancar: resursele băncilor se reduc – nemaifiind stimulate nici prin plasmamente de capital, nici prin acordări masive de credite (cum se întâmplă în faze de *boom*); mai mult, populația retrace mare parte din depuneri, în scopul cheltuirii lor.

✍ Investitorii nu mai sunt încurajați să manifeste interes pentru producție.

✍ Se diminuează veniturile bugetare.

✍ Scade competitivitatea economiei naționale.

Relația inflație – șomaj: În anii '60 ai secolului XX, lucrările econometrice ale lui A.W. Phillips, tratând posibilitatea găsirii unor legături între salariul nominal, nivelul prețurilor și rata șomajului, au încercat, de fapt, nominalizarea unei *relații între inflație și șomaj*. P.A. Samuelson și R. Solow au observat,

ulterior, reinterpretând analizele inițiale, că, de fapt, manifestarea teoriei lui Phillips se materializează în relația dintre *rata inflației și rata șomajului*. Începutul a fost marcat, însă, în anul 1958. Phillips a construit un grafic în care, situând pe abscisă rata șomajului, iar pe ordonată – elemente relevând rata inflației, a reprezentat date provenite din situația economică a Marii Britanii, pentru cca 100 de ani (1861-1957). Rezultatul s-a materializat în *Curba Phillips* (Figura 7.1.).

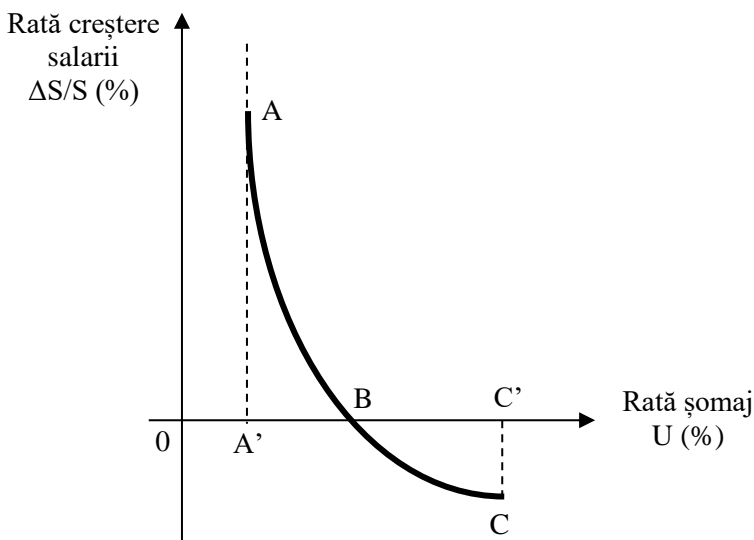

Figura 7.1. Curba Phillips

unde:

- A – ipoteza folosirii depline a mâinii de lucru (proces de *creștere economică*, rată scăzută a șomajului);
- B – cazul stabilității salariilor (*șomaj de echilibru*);
- C – faza scăderii salariilor, în paralel cu creșterea ratei șomajului (*depresiune economică*).

Legăturile precizate, observate de Phillips pentru perioada respectivă, au încercat să demonstreze că în intervalul de timp luat drept reper, a existat o relație stabilă între rata șomajului și ritmul majorării salariului mediu – în sensul că șomajul

a înregistrat creșteri atunci când ritmul sporirii salariului a fost mai lent (*și invers*). Argumentele lui Phillips au fost ulterior extinse, specialiștii în economie sugerând că șomajul poate fi redus prin permiterea creșterii inflaționiste a salariilor și prin creșterea prețurilor („raport invers” între inflație și șomaj). Specificăm, însă, că *această concluzie nu rezultă direct* din enunțurile lui Phillips și – mai mult – că azi, ea nu se mai verifică decât ca element episodic.

Phillips a presupus, de fapt, o *corelație inversă* între rata creșterii salariilor și cea a șomajului, reacția observată de el fiind non-liniară: un șomaj puternic este însoțit – potrivit lui – de o scădere a nivelului general al salariilor, așa cum – în cazul unor cote moderate ale șomajului – creșterea salariilor devine exagerată. Conform studiilor lui Phillips, există o rată a șomajului (de 5,5%), pentru care *inflația salarială ar fi nulă*. În baza unei asemenea judecăți, s-a ajuns – mai apoi – la faptul că lumea *ar avea de ales* între inflație și șomaj. Marcăm, însă, ideea *adevăratei dileme inflație – șomaj*, determinată de o realitate: legătura dintre rata inflației și rata șomajului. P.A. Samuelson, bazându-se pe calculele lui Phillips, ajunge la concluzia că societatea este „obligată” să opteze: fie pentru un nivel *rezonabil* de folosire a forței de muncă și o creștere *moderată, dar continuă* a prețurilor; fie pentru o stabilitate relativă a prețurilor, dar asociată unui grad ridicat al șomajului.

* * *

Șansele de reducere a inflației se concretizează în *politici antiinflaționiste*, aplicate în scopul revenirii la stabilitatea monetară și la menținerea prețurilor în limite rezonabile, în paralel cu scăderea șomajului. Creșterea prețurilor, scumpirea bunurilor și serviciilor pe piețele interne și externe, restricțiile de import-export, devalorizările *voite* la care recurg unele state, provocarea uneori conștientă a practicilor inflaționiste, menținerea sau chiar adâncirea dezechilibrelor balanței de plăți, „jocul” cursurilor valutare, speculațiile ș.a. – sunt fenomene care afectează relațiile economico-sociale pe plan mondial. Dacă ele nu pot fi stopate, trebuie măcar acționat pentru *atenuarea* lor.

În unele cazuri, *deflația* pare să constituie un remediu al inflației. Dar ea nu reprezintă o stare de fapt, ci un ansamblu de măsuri prin care cererea și sursele ei pot fi reduse, în scopul micșorării masei monetare și reducerii prețurilor. S-a constatat, totuși, că deflația este urmată, deseori, de stagnarea activității economice.

Statul trebuie să acționeze ferm, pentru frânarea fenomenului inflaționist, utilizând atât pârghii monetare, cât și financiare. Între măsurile pe care el – în calitate de decident pentru propria economie – le poate lua în direcția reducerii intensității inflației și combaterii efectelor ei, iată câteva din cele mai cunoscute:

- reducerea cheltuielilor publice;
- majorarea sarcinilor fiscale (afectând, mai întâi, micile firme);
- „înghețarea salariilor” (când se apreciază că inflația se dovedește urmarea directă a creșterii exagerate a cererii);
- „blocarea” nivelului prețurilor (dacă principala cauză a fenomenului sunt costurile de producție, prea ridicate);
- majorarea ratei dobânzii și reducerea creditului;
- modificarea impozitului pe profit;
- controlul asupra emisiunii monetare și a capitalului speculativ;
- *devalorizarea* – respectiv reducerea, pe căi legale, a parității monedei naționale, în două ipostaze: *devalorizare parțială* și *totală* (în acest ultim caz se recurge la introducerea altor semne monetare);
- există opinii favorabile aplicării *dezinflației competitive*, având o incidență favorabilă asupra cererii externe pentru produsele proprii.

Modalități de a acționa în cazul *dezinflației competitive*: încetinirea creșterii costurilor salariale; scăderea prețurilor bunurilor naționale, comparativ cu concurența străină; creșterea competitivității; controlul riguros al masei monetare în circulație și al ratei dobânzii.

La nivel macroeconomic trebuie urmărite trei mari grupe de acțiuni:

- în sfera *politicii monetară*: menținerea unei limite în sporirea masei bănești în circulație, păstrarea echilibrului bugetar și controlul ratelor de schimb;
- în sfera *politicii bugetare*: comprimarea cererii fără a afecta oferta;
- în sfera *politicii veniturilor*: moderarea nivelului salarilor.

Desigur, acțiunea *simultană și cumulată* a celor trei tipuri de acțiuni este foarte dificilă, deoarece, dacă pe termen scurt este necesară stăpânirea excesului cererii, este posibil ca pe perioadă lungă, prioritățile să se schimbe. Totuși, nu se pot da *rețete sau soluții universale, cu caracter de normă*: fiecare țară hotărăște, prin prisma necesităților ei stringente, *tactica* pe care o consideră *cea mai potrivită*.

7.4. Dimensiunile șomajului și măsurarea lor. Formele principale ale șomajului.

Ocuparea, nivelul subocupării și cel al șomajului depind de factori importanți:

➔ Economia este determinată de un sistem propriu de organizare (pe care și ea îl influențează, la rândul său), dispunând – la un moment dat – de un număr limitat de locuri de muncă (este vorba de conceptul *cererii de forță de muncă*). Supradimensionarea „pragului” respectiv nu e imposibilă, dar se va realiza cu un cost din ce în ce mai mare.

➔ Societatea a fost și va rămâne stratificată, de aici decurgând o chestiune controversată: eterogenitatea veniturilor, care influențează *negativ* și *definitiv* gradul de ocupare.

➔ Există – desigur – și elemente care determină în mod *direct* (deși nu totdeauna proporțional) mărimea șomajului: creșterea populației, progresul tehnic, sistemul de învățământ, nivelul cultural.

Dacă încercăm să definim *șomajul*, constatăm că există mai multe modalități în care se poate face acest lucru: fie în funcție de maniera de abordare, fie potrivit unei perioade istorice, fie după trăsăturile pe care dorim să le reliefăm. Una din definițiile unanim acceptate în domeniu a fost adoptată în 1954 (și modificată, apoi, în 1982), la Conferința Internațională a statisticienilor din domeniul muncii – și aparține Biroului Internațional al Muncii (BIT). BIT interpretează *statutul de șomer* prin prisma a trei *criterii*, necesar a fi îndeplinite pentru ca un individ să fi poată fi încadrat într-o astfel de categorie: să nu aibă un loc de muncă; să fie disponibil pentru lucru; să fie efectiv în căutarea unei slujbe.

În termenii generici ai pieței muncii, *șomajul* reprezintă un excedent al ofertei în raport cu cererea de mână de lucru. Trebuie ținut seama, însă, că respectiva ofertă *nu* ia în considerare toată populația aptă de muncă, ci doar pe cea dornică să se angajeze ca forță de muncă salariată (de aceea, cererea se constituie din *ceea ce se poate satisface* în condițiile salariale *date*). Starea de șomer se datorează, în principiu, unui număr de două situații concomitente: pe de o parte, în „zona” ofertanților, pierderea locului de muncă în cazul unora; pe de altă parte, imposibilitatea angajării integrale, într-o perioadă de timp, a unei întregi generații de absolvenți calificați într-un domeniu.

Caracteristici ale fenomenului studiat:

- Șomajul este un dezechilibru macroeconomic, care concretizează *subocuparea* mâinii de lucru. Dar, în orice moment, șomerii pot constitui *rezerve de forță de muncă*.
- El exprimă, totodată, *sensul unic* al disproporției pe piața forței de muncă: oferta strict mai mare față de cerere.
- Disparitățile devin inegalități, iar acestea *dezechilibre*, manifestate între potențialul de lucru, *posibilitatea* utilizării lui și *folosirea lui efectivă*.
- Șomajul demonstrează, în final, faptul că societatea nu e capabilă să asigure *ocuparea completă și eficientă* a mâinii de lucru. Fenomenul în sine *nu poate să dispară*: este și va fi diagnosticat și tratat, dar nu va putea fi eradicat.

- Indiferent de natura și formele șomajului, *durata* lui se manifestă din momentul pierderii locului de muncă, până la reluarea activității.

Nivelul șomajului se poate determina în două accepțiuni: absolut (ca număr) și relativ (ca rată), astfel:

- *Mărimea absolută* se exprimă prin *numărul șomerilor* (persoane fizice active fără loc de muncă, dispuse să lucreze, în căutarea unui angajament legal și înscrise la Oficiile forței de muncă).

- *Mărimea relativă – rata șomajului* (S') – se calculează ca raport procentual între numărul șomerilor (NS) și numărul total al populației active (disponibile) NA , simbolizând greutatea specifică a celor care caută un loc de muncă, în cadrul populației active:

$$S' = \frac{NS}{NA} \cdot 100.$$

Nivelurile șomajului se utilizează în comparații de două tipuri: în datele statistice ale aceleiași țări, calculate la perioade diferite (*abordare dinamică*); în raportările internaționale, la același moment de timp (*abordare statică*).

Diversificarea tipurilor de șomaj, care se alătură accentuării corelațiilor dintre ele, a permis lărgirea sferei indicatorilor studiați pe plan mondial: șomerii de lungă durată; șomerii descurațați; șomerii tineri – respectiv vârstnicii; șomerii pe timp parțial; numărul „stagiilor” de șomaj; șomerii licențiați.

Principalele *tipuri de șomaj*:

a) după *legătura cu persoanele care au cercetat fenomenul*:

- *șomajul clasic*, datorat necorelărilor de pe piața muncii și creșterii exagerate a salariilor;
- *șomajul keynesian*, a cărui rațiune se găsește într-o cerere prea redusă de mână de lucru: firmele, fără perspective favorabile de a-și vinde produsele (din cauza cererii slabe de bunuri), nu numai că renunță la noi angajări, dar diminuează și salariile lucrători existenți.

Exemplu: Comparând elementele pieței forței de muncă și cele ale pieței bunurilor și serviciilor, iată cele două mari tipuri de șomaj (*clasic* și *keynesian*) în Tabelul 7.1.:

Tabelul 7.1. Regimuri și frontiere privind șomajul și raportul inflație – șomaj

Piața forței de muncă Piața bunurilor și serviciilor	Exces de ofertă	Exces de cerere
	Exces de ofertă	Exces de cerere
Exces de ofertă	<i>șomaj keynesian</i>	-
Exces de cerere	<i>șomaj clasic</i>	<i>inflație stăpânită</i>

b) după cauze:

- *șomaj involuntar* – cazul celor care, oferindu-și forța de muncă și fiind gata să accepte salarii relativ mici, *nu găsesc un loc de muncă*;
- *șomaj voluntar* – referitor la persoanele care fie că nu doresc să lucreze, fie că refuză să muncească pentru un nivel al salariului fixat prin jocul cerere – ofertă; ei aleg, *singuri*, să rămână fără *job*;
- *șomaj frictional* – legat de greutățile de adaptare în perioada intermediară dintre două slujbe și cu disfuncționalitățile proprii pieței muncii, „creatoare” de șomaj: calificare slabă, „soluția” unor munci dezagreabile ș.a.;
- *șomaj de excluziune* – referitor la grupele cele mai defavorizate de persoane (fie vârstnici, fie tineri în stagii de formare sau necalificați);
- *șomajul structural* – are la bază progresul tehnic și apare atunci când structura socio-profesională clasică nu mai este potrivită celei existente; pe termen scurt, „șocul” tehnicii produce o scădere a ocupării, în măsura în care muncitorii sunt înlocuiți cu mașini).

- c) după *repetabilitate*:
 - *șomaj repetitiv* – în cazul persoanelor cu mai multe „stagii” de pierdere a locului de muncă;
 - *șomaj „singular”* (accidental).
- d) după *gradul de inutilizare a timpului de muncă și a capacității de lucru*:
 - *șomaj complet* – când individul rămas fără *job* își încetează total activitatea;
 - *șomaj parțial* – în decursul căruia, totuși, angajatul lucrează o parte a timpului aferent (cazul reducerii duratei săptămânii de muncă);
- e) după *sezonalitatea lucrului*:
 - *șomaj tipic*;
 - *șomaj sezonier* – de durată limitată, în general scurtă; afectează profesiile specifice unor perioade din an (construcțiile – iarna; turismul – primăvara și toamna ș.a.).
- f) după *tipul mișcărilor din cadrul economiei*:
 - *șomaj ciclic (conjunctural)*;
 - *șomaj cronic* (care devine, în timp, o *constantă neînlăturabilă*).
- g) după *factori legați de procesul de producție*:
 - *șomaj tehnic* – de fapt, inactivitate *forțată*, din cauza lipsei de prod-factori, defectării unor utilaje sau dificultăților de aprovizionare;
 - *șomaj tehnologic* – cauzat de costurile crescute, induse de noile echipamente introduse în fluxul de producție.
- h) după *veridicitatea situației*:
 - *șomaj real* – referitor la oricare din criteriile anterior amintite;
 - *falsul șomaj* – propriu indivizilor care încearcă să adopte statutul de șomer, pentru a profita de regimul de protecție socială (persoane care nu doresc să muncească sau care lucrează pe „piața neagră”).

7.5. Cauzele, consecințele și costurile șomajului. Măsuri de diminuare a șomajului.

Cauzele șomajului pot fi clasificate în două mari categorii: prin intermediul factorilor determinanți ai pieței muncii și prin prisma interacțiunii piețelor. Atunci când se discută despre urmările unui proces cum este șomajul, se iau în calcul consecințele lui negative:

1. Șomajul reprezintă o formă de inutilizare a factorului de producție *muncă*, de aici decurgând risipă și pierderi, mai ales din punct de vedere social.

2. Fenomenul presupune noțiunea de *sărăcie*, întrucât provoacă scăderea drastică a nivelului de trai.

3. Prin prisma lui sunt lezați, direct, indivizi care fac parte din populația activă subocupată, respectiv oameni care își manifestă dorința și capacitatea de a lucra, dar nu au *unde*.

4. Fiind un dezechilibru macro-, șomajul nu afectează doar compartimentele materiale ale economiei naționale, ci mai ales elementele sale umane – în sensul că populația ocupată este cea care suportă, din plin, costurile sale sociale.

5. O dată cu șomajul apare și se dezvoltă munca pe „pi-ața neagră” (desfășurată ilegal și în condiții salariale inferioare prețului minim al forței de muncă în economie);

6. Concedierile sunt un puternic obstacol în calea relansării activității economice a unei țări. În plus, apar sau se amplifică stările de *dezacord* dintre populația care muncește și cea subocupată (ele fiind sursă de conflicte sociale).

Șomajul are implicații concrete, *costurile sociale* (CS):

$$CS = C_e + C_i$$

unde:

- C_e – costuri explicite: indemnizațiile de șomaj;
- C_i – costuri implicite – reprezintă un echivalent al impozitelor cuvenite statului, contribuției la asigurările sociale și posibilelor câștiguri investiționale și sociale, *la care s-a renunțat* în favoarea acordării indemnizațiilor de șomaj.

Evaluarea costurilor generale ale șomajului are cel puțin două obstacole: insuficiența informațiilor statistice (de exemplu, e imposibilă *izolarea perfectă* – în orice categorie de cheltuieli – a celor de care beneficiază *numai șomerii*); eterogenitatea metodelor de aproximare și de calcul, în privința atât a indicatorilor specifici, cât și a costurilor propriu-zise.

Garantarea unor venituri minime pentru șomeri este o problemă comună tuturor statelor, dar ponderea *indemnizației* respective și *perioada de acordare* sunt diferite. O *indemnizație* clasică de șomaj relevă acțiunii asupra populației active, în două direcții principale: *finalitatea* ajutorului este de a reduce costurile sociale ale șomajului; *modul de indemnizare* are urmări asupra cuantumului sumei alocate.

Desigur, nu e exclusă existența unor *consecințe pozitive ale șomajului*, mai mult sau mai puțin motivate:

- prin ceea ce presupune (persoane disponibilizate), șomajul creează o rezervă de persoane *potențial dispuse* să lucreze, la nevoie;
- ca factor psihologic – presupunând că, de obicei, sunt disponibilizați angajații mai puțin pregătiți sau cei slab calificați – crește productivitatea muncii, disciplina și punctualitatea celor angajați;
- recurgerea la a disponibiliza lucrători permite firmelor menținerea salariilor pentru personalul rămas.

În general, politicile utilizate în lupta contra șomajului sunt de două tipuri:

A) *Politicile pasive* se referă mai ales la indemnizația de șomaj. Aceasta din urmă nu face decât să scadă presiunea financiară care apasă asupra persoanelor disponibilizate, fără a avea un *efect pozitiv* asupra volumului global al șomajului.

B) *Politicile active* presupun o intervenție clară pe piața forței de muncă, influențând real nivelul al ocupării, prin: *subvenții* (care reduc costul salarial al firmelor), *crearea de noi locuri de muncă* și *stagii de formare profesională*.

Între *măsurile antrenate de necesitatea reducerii șomajului*, evidențiem că:

❖ *Politicile de susținere a creșterii economice* sunt necesare, deoarece una din cauzele principale ale șomajului (mai ales a celui ciclic) este *insuficiența preocupărilor pentru o creștere economică vizibilă*. Rolul determinant revine statului, care, prin mecanisme financiare, monetare și fiscale, trebuie să impulsioneze progresul general, asigurând condiții propice economiei moderne de piață.

❖ *Crearea de noi locuri de muncă* trebuie să se justifice mai cu seamă din perspectiva *eficienței* și, ca atare, nu se recomandă o creștere forțată sau arbitrară a cererii de mână de lucru. Chiar dacă, actualmente, cele mai motivate spre a investi sunt firmele cu rate înalte ale profiturilor, trebuie sprijinite și entitățile care manifestă disponibilități în direcția sporirii numărului de angajați (mai ales în sectorul terțiar, „zonă” propice inserției șomerilor).

❖ *Programele desfășurate în direcția formării și calificării șomerilor* se referă la evidențierea justă a șanselor de reangajare ale persoanelor concediate. Ele presupun acordarea, de către stat și sectorul privat, a unor fonduri destinate reconversiei sociale a celor vizați. Ne referim la desfășurarea unor cursuri de specialitate, organizate în vederea creșterii abilității profesionale sau pregătirii în domenii pentru care există șanse de găsire a unui loc de muncă.

❖ Se impune *eficientizarea economiei*, prin accentuarea a trei relații: între procesul creșterii economice, productivitatea muncii, cererea de forță de muncă și durata specifică a zilei de lucru; între oferta și cererea de forță de muncă; între rata salariilor și rata inflației (respectiv indicele creșterii prețurilor), prin intermediul indicelui puterii de cumpărare.

❖ *Măsurile având în vedere populația ocupată:*

- redistribuirea sarcinilor actuale ale angajaților;
- raționalizarea muncii în sectoarele care creează șanse pentru noi angajări;
- reducerea timpului de muncă;
- programe de reconversie sau perioade de *recalificare* pentru personalul vizat de restructurări;

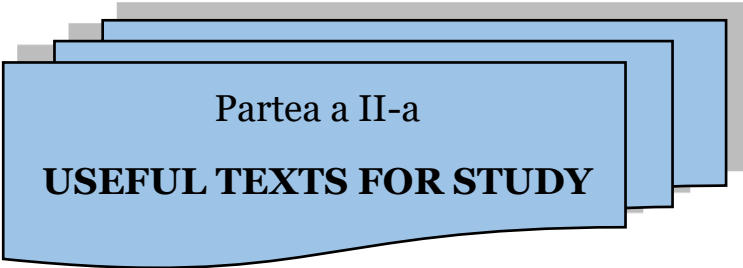
- soluția unui nou sector în economie: cel destinat activităților de utilitate colectivă și socială (al treilea, în afara celui public și a celui privat); el funcționează în țări avansate, având ca obiectiv generarea de locuri de muncă suplimentare.

❖ *Reducerea ofertei de muncă* înseamnă măsuri care vizează pre-pensionarea, reducerea vârstei legale de pensionare, precum și creșterea duratei de școlarizare a tinerilor.

❖ *Acțiunile generale asupra factorilor de pe piața muncii* sunt de două tipuri: *flexibilizarea externă*, în scopul adaptării efectivelor de lucrători la variațiile mai mici sau mai puternice ale cererii de muncă; *flexibilizarea internă*, prin: redimensionarea timpului de lucru; restructurări ale proceselor tehnologice; policalificări; modificări ale grilelor de salarizare.

❖ *Măsurile concrete*, de tipul politicii *stop and go*, constau în *alternarea* acțiunilor propuse pe plan macroeconomic: creștere economică, nivel cât mai înalt de ocupare, stabilitate în sectorul prețurilor și echilibru exterior.

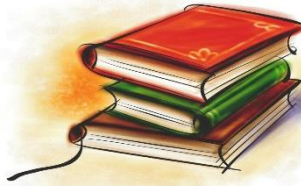
Date fiind măsurile amintite esențial apare faptul că *nu există o singură soluție în cazul șomajului, definitivă și unitară valabilă în lume*. Nu avem de-a face cu idei *pure și perfecte*, ci doar cu *programe de ansamblu, corelate, integrate în sistemul politicilor anti-criză*.

Partea a II-a

USEFUL TEXTS FOR STUDY

USEFUL TEXTS FOR STUDY (1)

Macroeconomics

Texts: by The Investopedia Team, reviewed by Erika Rasure,
at <https://www.investopedia.com/terms/m/macroeconomics.asp>
(December 7, 2021)

„Macroeconomics is a branch of economics that studies how an overall economy—the market or other systems that operate on a large scale—behaves. Macroeconomics studies economy-wide phenomena such as inflation, price levels, rate of economic growth, national income, gross domestic product (GDP), and changes in unemployment.”

„Some of the key questions addressed by macroeconomics include: What causes unemployment? What causes inflation? What creates or stimulates economic growth? Macroeconomics attempts to measure how well an economy is performing, to understand what forces drive it, and to project how performance can improve.”

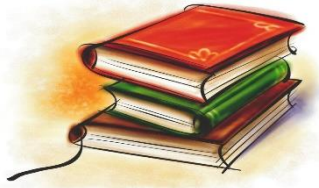
„Macroeconomics deals with the performance, structure, and behavior of the entire economy, in contrast to microeconomics, which is more focused on the choices made by individual actors in the economy (like people, households, industries, etc.).”

„It is also important to understand the limitations of economic theory. Theories are often created in a vacuum and lack certain real-world details like taxation, regulation, and transaction costs. The real world is also decidedly complicated and includes matters of social preference and conscience that do not lend themselves to mathematical analysis.”

„Even with the limits of economic theory, it is important and worthwhile to follow the major macroeconomic indicators like GDP, inflation, and unemployment. The performance of companies, and by extension their stocks, is significantly influenced by the economic conditions in which the companies operate and the study of macroeconomic statistics can help an investor make better decisions and spot turning points.”

„Likewise, it can be invaluable to understand which theories are in favor and influencing a particular government administration. The underlying economic principles of a government will say much about how that government will approach taxation, regulation, government spending, and similar policies. By better understanding economics and the ramifications of economic decisions, investors can get at least a glimpse of the probable future and act accordingly with confidence.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (2)

Labor Market

Texts: by Will Kenton, reviewed by Charles Potters,
at <https://www.investopedia.com/terms/l/labor-market.asp>
(December 7, 2021)

Wage Expense

Texts: by Will Kenton, reviewed by David Kindness,
at <https://www.investopedia.com/terms/w/wage-expense.asp>
(December 7, 2021)

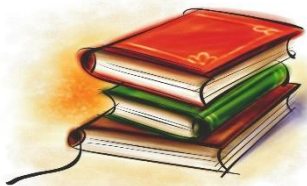
„The labor market, also known as the job market, refers to the supply of and demand for labor, in which employees provide the supply and employers provide the demand. It is a major component of any economy and is intricately linked to markets for capital, goods, and services.”

„According to the macroeconomic theory, the fact that wage growth lags productivity growth indicates that the supply of labor has outpaced demand. When that happens, there is downward pressure on wages, as workers compete for a scarce number of jobs and employers have their pick of the labor force. Conversely, if demand outpaces supply, there is upward pressure on wages, as workers have more bargaining power and are more likely to be able to switch to a higher paying job, while employers must compete for scarce labor.”

* * *

„A wage expense has to at least be equal to the minimum wage dictated by the federal government or the state government. The current minimum wage in the U.S. is \$7.25 an hour and has not been raised since 2009. Many states have implemented minimum wages that are higher than the federal wage and employers in those states have to pay the higher state minimum wage. Many companies pay a higher minimum wage than the federal or state minimum wage. Examples include Walmart, Kroger, Target, Costco, and Amazon.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (3)

Money

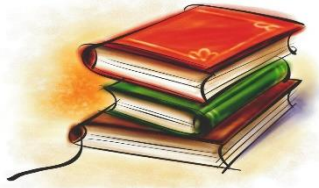
Texts: by The Investopedia Team, reviewed by Charles Potters,
at <https://www.investopedia.com/terms/m/money.asp>
(December 7, 2021)

„Money is an economic unit that functions as a generally recognized medium of exchange for transactional purposes in an economy. Money provides the service of reducing transaction cost, namely the double coincidence of wants. Money originates in the form of a commodity, having a physical property to be adopted by market participants as a medium of exchange. Money can be: market-determined, officially issued legal tender or fiat moneys, money substitutes and fiduciary media, and electronic cryptocurrencies.”

„Money is a liquid asset used in the settlement of transactions. It functions based on the general acceptance of its value within a governmental economy and internationally through foreign exchange. The current value of monetary currency is not necessarily derived from the materials used to produce the note or coin. Instead, value is derived from the willingness to agree to a displayed value and rely on it for use in future transactions. This is money’s primary function: a generally recognized medium of exchange that people and global economies intend to hold, and are willing to accept as payment for current or future transactions.”

„Economic money systems began to be developed for the function of exchange. The use of money as currency provides a centralized medium for buying and selling in a market. This was first established to replace bartering. Monetary currency helps to provide a system for overcoming the double coincidence of wants. The double coincidence of wants is a ubiquitous problem in a barter economy, where in order to trade, each party must have something that the other party wants. When all parties use and willingly accept an agreed-upon monetary currency, they can avoid this problem.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (4)

Money Market

Texts: by Adam Hayes, reviewed by Michael J. Boyle,
at <https://www.investopedia.com/terms/m/moneymarket.asp>
(December 9, 2021)

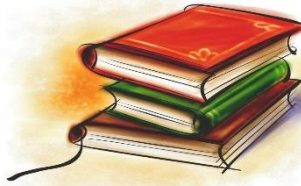
„The money market refers to trading in very short-term debt investments.”

„The money market is characterized by a high degree of safety and relatively low rates of return.”

„The money market refers to the market for highly liquid, very safe, short-term debt securities. Because of these attributes, they are often seen as cash equivalents that can be interchangeable for money at short notice.”

„The money market is crucial for the smooth functioning of a modern financial economy. It allows savers to lend money to those in need of short-term loans and allocates capital towards its most productive use. These loans, often made overnight or for a matter of days or weeks, are needed by governments, corporations, and banks in order to meet their near-term obligations or regulatory requirements. At the same time, it allows those with excess cash on hand to earn interest.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (5)

Credit

Texts: by The Investopedia Team, reviewed by Thomas Brock,
at <https://www.investopedia.com/terms/c/credit.asp>
(December 7, 2021)

„How do you define credit? This term has many meanings in the financial world, but credit is generally defined as a contract agreement in which a borrower receives a sum of money or something of value and repays the lender at a later date, generally with interest.”

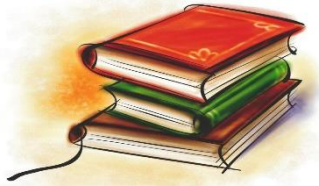
„Credit also may refer to the creditworthiness or credit history of an individual or a company. To an accountant, it refers to a bookkeeping entry that either decreases assets or increases liabilities and equity on a company’s balance sheet.”

„In its first and most common-used definition, credit refers to an agreement to purchase a product or service with the express promise to pay for it later. This is known as buying on credit.”

„The most common form of buying on credit today is via the use of credit cards. This introduces a middleperson to the credit agreement: the bank that issued the card repays the merchant in full and extends credit to the buyer, who may repay the bank over time.”

„The amount of money a consumer or business has available to borrow – or their creditworthiness – is also called credit. For example, someone may say, «They have great credit, so they are not worried about the bank rejecting their mortgage application».”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (6)

Interest Rate

Texts by: Caroline Banton, reviewed by Amy Drury,
at <https://www.investopedia.com/terms/i/interestrate.asp>
(December 10, 2021)

„For loans, the interest rate is applied to the principal, which is the amount of the loan. The interest rate is the cost of debt for the borrower and the rate of return for the lender. The money to be repaid is usually more than the borrowed amount since lenders require compensation for the loss of use of the money during the loan period. The lender could have invested the funds during that period instead of providing a loan, which would have generated income from the asset. The difference between the total repayment sum and the original loan is the interest charged.”

„When the borrower is considered to be low risk by the lender, the borrower will usually be charged a lower interest rate. If the borrower is considered high risk, the interest rate that they are charged will be higher, which results in a higher cost loan.”

„Example: If you take out a \$300,000 mortgage from the bank and the loan agreement stipulates that the interest rate on the loan is 4%, this means that you will have to pay the bank the original loan amount of $\$300,000 + (4\% \times \$300,000) = \$300,000 + \$12,000 = \$312,000$.”

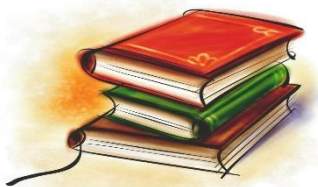
„Simple interest = *principal* x *interest rate* x *time*. The individual that took out a mortgage will have to pay \$12,000 in interest at the end of the year, assuming it was only a one-year lending agreement. If the term of the loan was for 30 years, the interest payment will be: Simple interest = \$300,000 x 4% x 30 = \$360,000. An annual interest rate of 4% translates into an annual interest payment of \$12,000. After 30 years, the borrower would have made \$12,000 x 30 years = \$360,000 in interest payments, which explains how banks make their money.”

„Compound Interest Rate: Some lenders prefer the compound interest method, which means that the borrower pays even more in interest. Compound interest, also called interest on interest, is applied to the principal but also on the accumulated interest of previous periods. The bank assumes that at the end of the first year the borrower owes the principal plus interest for that year. The bank also assumes that at the end of the second year, the borrower owes the principal plus the interest for the first year plus the interest on interest for the first year.”

„The interest owed when compounding is higher than the interest owed using the simple interest method. The interest is charged monthly on the principal including accrued interest from the previous months. For shorter time frames, the calculation of interest will be similar for both methods. As the lending time increases, however, the disparity between the two types of interest calculations grows.”

„Using the example above, at the end of 30 years, the total owed in interest is almost \$700,000 on a \$300,000 loan with a 4% interest rate. *Compound interest* = $p \times [(1 + \text{interest rate})^n - 1]$ where: *p* = *principal*; *n* = *number of compounding periods*. If, for example, you deposit \$500,000 into a high-yield savings account, the bank can take \$300,000 of these funds to use as a mortgage loan. To compensate you, the bank pays 1% interest into the account annually. So, while the bank is taking 4% from the borrower, it is giving 1% to the account holder, netting it 3% in interest. In effect, savers lend the bank money which, in turn, provides funds to borrowers in return for interest.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (7)

Security

Texts: by Will Kenton, reviewed by Gordon Scott,
at <https://www.investopedia.com/terms/s/security.asp>
(December 8, 2021)

„The term «security» refers to a fungible, negotiable financial instrument that holds some type of monetary value. It represents an ownership position in a publicly-traded corporation via stock; a creditor relationship with a governmental body or a corporation represented by owning that entity's bond; or rights to ownership as represented by an option.”

„Securities can be broadly categorized into two distinct types: equities and debts. However, some hybrid securities combine elements of both equities and debts.”

„An equity security represents ownership interest held by shareholders in an entity (a company, partnership, or trust), realized in the form of shares of capital stock, which includes shares of both common and preferred stock.”

„Holders of equity securities are typically not entitled to regular payments—although equity securities often do pay out dividends—but they are able to profit from capital gains when they sell the securities (assuming they've increased in value).”

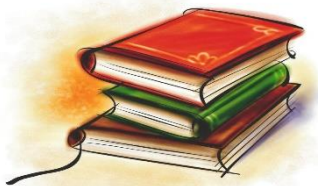
„Equity securities do entitle the holder to some control of the company on a pro rata basis, via voting rights. In the case of bankruptcy, they share only in residual interest after all obligations have been paid out to creditors. They are sometimes offered as payment-in-kind.”

„A debt security represents borrowed money that must be repaid, with terms that stipulate the size of the loan, interest rate, and maturity or renewal date.”

„Debt securities, which include government and corporate bonds, certificates of deposit, and collateralized securities (...), generally entitle their holder to the regular payment of interest and repayment of principal (regardless of the issuer’s performance), along with any other stipulated contractual rights (which do not include voting rights).”

„They are typically issued for a fixed term, at the end of which they can be redeemed by the issuer. Debt securities can be secured (backed by collateral) or unsecured, and, if secured, may be contractually prioritized over other unsecured, subordinated debt in the case of a bankruptcy.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (8)

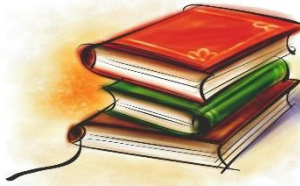
Bond

Texts: by Jason Fernando, reviewed by Anthony Battle,
at <https://www.investopedia.com/terms/b/bond.asp>
(December 8, 2021)

„A bond is a fixed-income instrument that represents a loan made by an investor to a borrower (typically corporate or governmental). A bond could be thought of as an I.O.U. [«I owe you» – a document that acknowledges the existence of a debt] between the lender and borrower that includes the details of the loan and its payments. Bonds are used by companies, municipalities, states, and sovereign governments to finance projects and operations. Owners of bonds are debtholders, or creditors, of the issuer.”

„Bond details include the end date when the principal of the loan is due to be paid to the bond owner and usually include the terms for variable or fixed interest payments made by the borrower.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (9)

Getting to Know the Stock Exchanges

Texts: by David R. Harper, reviewed by Chip Stapleton,
at <https://www.investopedia.com/articles/basics/04/092404.asp>
(December 8, 2021)

„A stock exchange (...) it acts as a market where stock buyers connect with stock sellers. Stocks can be traded on several exchanges such as the New York Stock Exchange (NYSE) or the NASDAQ.”

„Although most stocks are traded through a broker, it is important to understand the relationship between exchanges and the companies that trade. Also, there are various requirements for different exchanges designed to protect investors.”

„A stock exchange is where different financial instruments are traded, including equities, commodities, and bonds. Exchanges bring corporations and governments, together with investors. Exchanges help provide liquidity in the market, meaning there are enough buyers and sellers so that trades can be processed efficiently without delays.”

„Exchanges also ensure that trading occurs in an orderly and fair manner so important financial information can be transmitted to investors and financial professionals.”

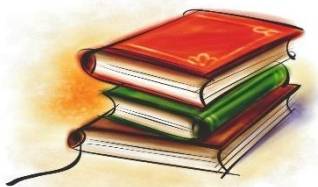
„Stocks first become available on an exchange after a company conducts its initial public offering (IPO). A company sells shares to an initial set of public shareholders in an IPO known as the primary market. After the IPO floats shares into the hands of public shareholders, these shares can be sold and purchased on an exchange or the secondary market.”

„The exchange tracks the flow of orders for each stock, and it's the flow of supply and demand that establishes a stock's price. Depending on the type of brokerage account, you may be able to view this flow of price action. For example, if a stock's bid price is \$40, this means an investor is telling the exchange that they are willing to buy the stock for \$40. At the same time, you may see an asking price of \$41, meaning somebody else is willing to sell the stock for \$41. The difference between the two is the bid-ask spread.”

„The New York Stock Exchange is the world's largest equities exchange. (...) Although some of its functions have been transferred to electronic trading platforms, it remains one of the world's leading auction markets, meaning specialists (called «Designated Market Makers») are physically present on its trading floors. Each specialist specializes in a particular stock, buying and selling the stock in the auction.”

„Companies listed on the NYSE have great credibility because they have to meet initial listing requirements and comply with annual maintenance requirements.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (10)

Gross Domestic Product (GDP)

Texts: by Jason Fernando, reviewed by Michael J. Boyle,
at <https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp>
(December 8, 2021)

„Gross domestic product (GDP) is the total monetary or market value of all the finished goods and services produced within a country's borders in a specific time period. As a broad measure of overall domestic production, it functions as a comprehensive scorecard of a given country's economic health.”

„Though GDP is typically calculated on an annual basis, it is sometimes calculated on a quarterly basis as well. In the U.S., for example, the government releases an annualized GDP estimate for each fiscal quarter and also for the calendar year. The individual data sets included in this report are given in real terms, so the data is adjusted for price changes and is, therefore, net of inflation.”

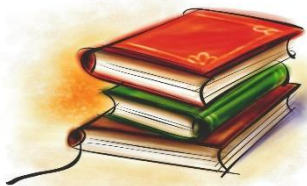
„GDP can be computed on a nominal basis or a real basis, the latter accounting for inflation. Overall, real GDP is a better method for expressing long-term national economic performance since it uses constant dollars.”

„For example, suppose there is a country that in the year 2009 had a nominal GDP of \$100 billion. By 2019, this country's nominal GDP had grown to \$150 billion. Over the same period of time, prices also rose by 100%. In this example, if you were to look solely at the nominal GDP, the economy appears to be performing well. However, the real GDP (expressed in 2009 dollars) would only be \$75 billion, revealing that, in actuality, an overall decline in real economic performance occurred during this time.”

„Nominal GDP is an assessment of economic production in an economy that includes current prices in its calculation. In other words, it doesn't strip out inflation or the pace of rising prices, which can inflate the growth figure. All goods and services counted in nominal GDP are valued at the prices that those goods and services are actually sold for in that year. Nominal GDP is evaluated in either the local currency or U.S. dollars at currency market exchange rates to compare countries' GDPs in purely financial terms. Nominal GDP is used when comparing different quarters of output within the same year. When comparing the GDP of two or more years, real GDP is used. This is because, in effect, the removal of the influence of inflation allows the comparison of the different years to focus solely on volume.”

„Real GDP is an inflation-adjusted measure that reflects the quantity of goods and services produced by an economy in a given year, with prices held constant from year to year to separate out the impact of inflation or deflation from the trend in output over time. Since GDP is based on the monetary value of goods and services, it is subject to inflation. Real GDP is calculated using a GDP price deflator, which is the difference in prices between the current year and the base year. For example, if prices rose by 5% since the base year, then the deflator would be 1.05. Nominal GDP is divided by this deflator, yielding real GDP. Nominal GDP is usually higher than real GDP because inflation is typically a positive number.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (11)

Consumer Spending

Texts: by Charles Potters, reviewed by Timothy Li,
at <https://www.investopedia.com/terms/c/consumer-spending.asp>
(December 8, 2021)

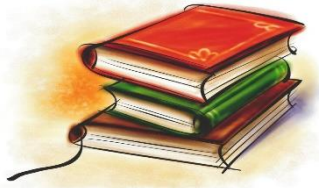
„Consumer spending is the total money spent on final goods and services by individuals and households for personal use and enjoyment in an economy. Contemporary measures of consumer spending include all private purchases of durable goods, nondurable goods, and services. Consumer spending can be regarded as complementary to personal saving, investment spending, and production in an economy.”

„Consumption of final goods (not capital goods or investment assets) is the result of and ultimate motivation for economic activity. This is because all goods that are consumed must first be produced. Consumer spending is a major component of the demand side of «supply and demand»; production of consumer goods is likewise an important piece of the supply side. Consumers decide whether to spend their income now or in the future. Consumer spending typically only refers to spending on consumption in the present. Income retained for future spending is called saving, which also funds investment in the production of future consumer goods.”

„Many economists (...) believe consumer spending is the most important short-run determinant of economic performance and is a primary component of aggregate demand. Consumer spending is the largest component of Gross Domestic Product (GDP) and the target of Keynesian fiscal and monetary policy in macroeconomics. (...) If consumers spend too much of their income now, future economic growth could be compromised because of insufficient savings and investment.”

„Consumer spending is, naturally, very important to businesses. The more money consumers spend at a given company, the better that company tends to perform. For this reason, it is unsurprising that most investors and businesses pay a great amount of attention to consumer spending figures and patterns. Investors and businesses closely follow consumer spending statistics when making forecasts.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (12)

Savings

Texts: by Julia Kagan, reviewed by Ebony Howard,
at <https://www.investopedia.com/terms/s/savings.asp>
(December 8, 2021)

„Savings refers to the money that a person has left over after they subtract out their consumer spending from their disposable income over a given time period.”

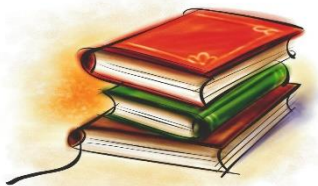
„Savings, therefore, represents a net surplus of funds for an individual or household after all expenses and obligations have been paid.”

„Savings are kept in the form of cash or cash equivalents (e.g. as bank deposits), which are exposed to no risk of loss but also come with correspondingly minimal returns. Savings can be grown through investing, which requires that the money be put at risk, however.”

„Savings comprise the amount of money left over after spending. People may save for various life goals or aspirations such as retirement, a child’s college education, the down payment for a home or car, a vacation, or several other examples. Savings may commonly be earmarked for emergencies.”

„For example, Sasha’s monthly paycheck is \$5,000. Expenses include a \$1,300 rent payment, a \$450 car payment, a \$500 student loan payment, a \$300 credit card payment, \$250 for groceries, \$75 for utilities, \$75 for cellphone service, and \$100 for gas. Since Sasha’s monthly income is \$5,000 and monthly expenses are \$3,050, there is \$1,950 left over as savings. If Sasha saves maintains this excess as savings and later faces an emergency, there will be some money to live on while resolving the issue.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (13)

Investment

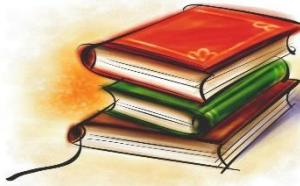
Texts: by Adam Hayes, reviewed by Michael J. Boyle,
at <https://www.investopedia.com/terms/i/investment.asp>
(December 8, 2021)

„An investment is an asset or item acquired with the goal of generating income or appreciation. Appreciation refers to an increase in the value of an asset over time. When an individual purchases a good as an investment, the intent is not to consume the good but rather to use it in the future to create wealth.”

„An investment always concerns the outlay of some capital today – time, effort, money, or an asset – in hopes of a greater payoff in the future than what was originally put in. For example, an investor may purchase a monetary asset now with the idea that the asset will provide income in the future or will later be sold at a higher price for a profit.”

„Economic Investments: Within a country or a nation, economic growth is related to investments. When companies and other entities engage in sound business investment practices, it typically results in economic growth. For example, if an entity is engaged in the production of goods, it may manufacture or acquire a new piece of equipment that allows it to produce more goods in a shorter period of time. This would raise the total output of goods for the business. Taken in combination with the activities of many other entities, this increase in production could cause the nation’s gross domestic product (GDP) to rise.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (14)

Defining 3 Types of Investments: Ownership, Lending, and Cash

Texts: by Andrew Beattie, reviewed by Timothy Li,
at <https://www.investopedia.com/articles/younginvestors/10/what-is-an-investment.asp>
(December 10, 2021)

„1. Ownership investments are the most volatile and profitable class of investment. The following are examples.”

„Stocks: Owning stock means owning a portion of a company. It may be a minuscule stake, but it’s ownership. More broadly speaking, all traded securities, from futures to currency swaps, are ownership investments. Investors purchase them in order to share in the profits, or because they will increase in value, or both. Some of these investments, such as stocks, come with the right to a portion of the company’s value. Others, such as futures contracts, come with the right to carry out a certain action that will benefit their owners.”

„Business: The money put into starting and running a business is an investment. Entrepreneurship is one of the toughest investments to make because it requires more than just money. By creating a product or service and selling it to people who want it, entrepreneurs can make huge personal fortunes. Bill Gates, founder of Microsoft and one of the world’s richest men, is a prime example.”

„Real Estate: Houses and apartments that are purchased to rent out or to resell are investments. The house you live in can have multiple purposes. It fills a need for shelter. It may appreciate in value over time, but it may also lose value, depending on market conditions. In essence, the house you live in not only provides basic necessities, but may also be a source of income that can be realized when the house is sold at a profit.”

„Precious Objects and Collectibles: Gold and precious gemstones, Impressionist paintings and signed LeBron James jerseys, all can all be considered ownership investments, provided that these objects were bought with the intention of reselling them for a profit. Like any investments, they may rise or fall in value over time. Tastes in art and collectibles change. Gold and gems have market values that fluctuate.”

„2. Lending Investments: Lending money is a category of investing. The risks generally are lower than for many investments and, consequently, the rewards are relatively modest.”

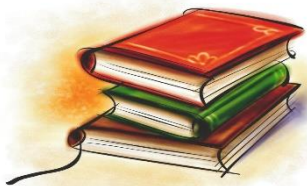
„A bond issued by a company or a government will pay a set amount of interest over a set period of time. The only real risk is that the company or government will go bankrupt, in which case the bondholder may get little or none of the investment back.”

„Savings Accounts: A regular savings account is an investment. The investor is essentially lending money to the bank. The bank will pay interest to the account holder and will earn its profit by loaning out the rest of the money to businesses at a higher rate of interest.”

„Bonds: Bond is a catch-all category for a wide variety of investments from U.S. Treasuries and international debt issues to corporate junk bonds and credit default swaps (CDS).”

„3. Cash Equivalents: These are investments are «as good as cash», which means that they can be converted back to cash easily and quickly.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (15)

Economic Growth

Texts: by The Investopedia Team, reviewed by Charles Potters,
at <https://www.investopedia.com/terms/e/economicgrowth.asp>
(December 10, 2021)

„Economic growth is an increase in the production of economic goods and services, compared from one period of time to another. It can be measured in nominal or real (adjusted for inflation) terms. Traditionally, aggregate economic growth is measured in terms of gross national product (GNP) or gross domestic product (GDP), although alternative metrics are sometimes used.”

„Economic growth refers to an increase in aggregate production in an economy. Often, but not necessarily, aggregate gains in production correlate with increased average marginal productivity. That leads to an increase in incomes, inspiring consumers to open up their wallets and buy more, which means a higher material quality of life or standard of living.”

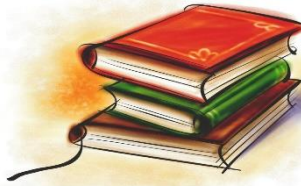
„There are a few ways to generate economic growth. The first is an increase in the amount of physical capital goods in the economy. Adding capital to the economy tends to increase productivity of labor. Newer, better, and more tools mean that workers can produce more output per time period. For a simple example, a fisherman with a net will catch more fish per hour than a fisherman with a pointy stick.”

„A second method of producing economic growth is technological improvement. An example of this is the invention of gasoline fuel. (...) Like capital growth, the rate of technical growth is highly dependent on the rate of savings and investment, since savings and investment are necessary to engage in research and development.”

„Another way to generate economic growth is to grow the labor force. (...) Increasing the labor force also necessarily increases the amount of output that must be consumed in order to provide for the basic subsistence of the new workers, so the new workers need to be at least productive enough to offset this and not be net consumers.”

„The last method is increases in human capital. This means laborers become more skilled at their crafts, raising their productivity through skills training, trial and error, or simply more practice.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (16)

Governments' Influence on Markets

Texts: by Mary Hall, reviewed by Michael J. Boyle,
at <https://www.investopedia.com/articles/economics/11/how-governments-influence-markets.asp>
(December 11, 2021)

Balanced Budget

Texts: by Julia Kagan, reviewed by Toby Walters,
at <https://www.investopedia.com/terms/b/balanced-budget.asp>
(December 11, 2021)

„Of all the weapons in the government’s arsenal, monetary policy is by far the most powerful. Unfortunately, it is also the most imprecise. True, the government can do some fine control with tax policy to move capital between investments by granting favorable tax status (municipal government bonds have benefited from this). On the whole, however, governments tend to go for large, sweeping changes by altering the monetary landscape.”

„Fiscal Policy: Interest rates are another popular weapon, even though they are often used to counteract inflation. This is because they can spur the economy separately from inflation. Dropping interest rates via the Federal Reserve—as opposed to raising them—encourages companies and individuals to borrow more and buy more. Unfortunately, this leads to asset bubbles where, unlike the gradual erosion of inflation, huge amounts of capital are destroyed.”

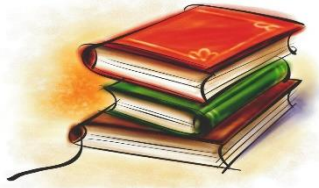
„A balanced budget is a situation in financial planning or the budgeting process where total expected revenues are equal to total planned spending. This term is most frequently applied to public sector (government) budgeting. A budget can also be considered balanced in hindsight after a full year's worth of revenues and expenses have been incurred and recorded.”

„The phrase «balanced budget» is commonly used in reference to official government budgets.”

„The term «budget surplus» is often used in conjunction with a balanced budget. A budget surplus occurs when revenues exceed expenses, and the surplus amount represents the difference between the two. In a government setting, a budget surplus occurs when tax revenues in a calendar year exceed government expenditures. The United States government has only achieved a budget surplus four times since 1970. It happened during consecutive years from 1998 until 2001.”

„A budget deficit, by contrast, is the result of expenses eclipsing revenues. Budget deficits necessarily result in rising debt, as funds must be borrowed to meet expenses. For example, the U.S. national debt, which is in excess of \$27 trillion as of November 2020, is the result of accumulated budget deficits over many decades.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (17)

Economic Cycle

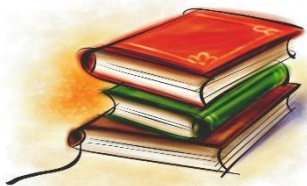
Texts: by The Investopedia Team, reviewed by Eric Estevez,
at <https://www.investopedia.com/terms/e/economic-cycle.asp>
(December 11, 2021)

„The term economic cycle refers to the fluctuations of the economy between periods of expansion (growth) and contraction (recession). Factors such as gross domestic product (GDP), interest rates, total employment, and consumer spending, can help to determine the current stage of the economic cycle. Understanding the economic cycle can help investors and businesses understand when to make investments and when to pull their money out, as it has a direct impact on everything from stocks and bonds, as well as profits and corporate earnings.”

„Economic expansion is characterized by growth. A contraction, on the other hand, sees it go through a recession, which involves a decline in economic activity that spreads out over at least a few months.”

„*Expansion:* During expansion, the economy experiences relatively rapid growth, interest rates tend to be low, production increases, and inflationary pressures build. *Peak:* The peak of a cycle is reached when growth hits its maximum rate. Peak growth typically creates some imbalances in the economy that need to be corrected. *Contraction:* A correction occurs through a period of contraction when growth slows, employment falls, and prices stagnate. *Trough:* The trough of the cycle is reached when the economy hits a low point and growth begins to recover.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (18)

What Is General Equilibrium Theory in Macroeconomics?

Texts: by The Investopedia Team,
fact checked by Katrina Munichiello,
at <https://www.investopedia.com/ask/answers/012615/what-general-equilibrium-theory-macroeconomics.asp>
(December 12, 2021)

IS-LM Model

Texts: by The Investopedia Team, reviewed by Somer Anderson,
at <https://www.investopedia.com/terms/i/islmmodel.asp>
(December 12, 2021)

„General Equilibrium Theory is a macroeconomic theory that explains how supply and demand in an economy with many markets interact dynamically and eventually culminate in an equilibrium of prices. The theory assumes that there is a gap between actual prices and equilibrium prices.”

* * *

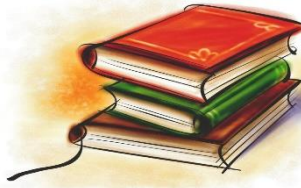
„The IS-LM model, which stands for «investment-savings» (IS) and «liquidity preference-money supply» (LM) is a Keynesian macroeconomic model that shows how the market for economic goods (IS) interacts with the loanable funds market (LM) or money market. It is represented as a graph in which the IS and LM curves intersect to show the short-run equilibrium between interest rates and output.”

„The IS-LM graph consists of two curves, IS and LM. Gross domestic product (GDP), or (Y), is placed on the horizontal axis, increasing to the right. The interest rate, or (i or R), makes up the vertical axis. The IS curve depicts the set of all levels of interest rates and output (GDP) at which total investment (I) equals total saving (S). At lower interest rates, investment is higher, which translates into more total output (GDP), so the IS curve slopes downward and to the right.”

„The LM curve depicts the set of all levels of income (GDP) and interest rates at which money supply equals money (liquidity) demand. The LM curve slopes upward because higher levels of income (GDP) induce increased demand to hold money balances for transactions, which requires a higher interest rate to keep money supply and liquidity demand in equilibrium.”

„The intersection of the IS and LM curves shows the equilibrium point of interest rates and output when money markets and the real economy are in balance.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (19)

Inflation

Texts: by Jason Fernando, reviewed by Michael J. Boyle,
at <https://www.investopedia.com/terms/i/inflation.asp>
(December 14, 2021)

„Inflation is the decline of purchasing power of a given currency over time. A quantitative estimate of the rate at which the decline in purchasing power occurs can be reflected in the increase of an average price level of a basket of selected goods and services in an economy over some period of time. The rise in the general level of prices, often expressed as a percentage, means that a unit of currency effectively buys less than it did in prior periods.”

„Inflation can be contrasted with deflation, which occurs when the purchasing power of money increases and prices decline.”

Figure 1. How Inflation Has Changed the Price of a Cup of Coffee Over Time
(source: <https://www.investopedia.com/terms/i/inflation.asp>)

„In all such cases of money supply increase, the money loses its purchasing power. The mechanisms of how this drives inflation can be classified into three types: demand-pull inflation, cost-push inflation, and built-in inflation.”

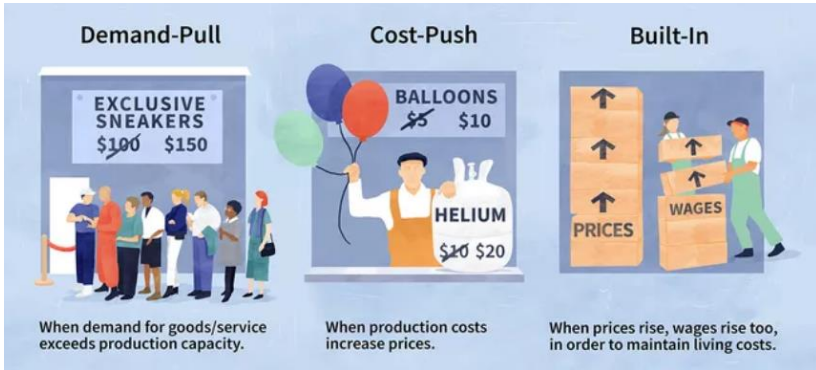

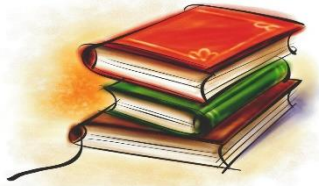
Figure 2. How Does Inflation Work?

Inflation represents the rate which the costs of goods and services increase over a period of time

(source: <https://www.investopedia.com/terms/i/inflation.asp>)

„The Consumer Price Index (CPI) is a measure that examines the weighted average of prices of a basket of goods and services which are of primary consumer needs. They include transportation, food, and medical care. CPI is calculated by taking price changes for each item in the predetermined basket of goods and averaging them based on their relative weight in the whole basket. The prices in consideration are the retail prices of each item, as available for purchase by the individual citizens.”

USEFUL TEXTS FOR STUDY (20)

Unemployment

Texts: by Adam Hayes, reviewed by Somer Anderson,
at <https://www.investopedia.com/terms/u/unemployment.asp>
(December 15, 2021)

„The term unemployment refers to a situation when a person who is actively searching for employment is unable to find work. Unemployment is considered to be a key measure of the health of the economy. The most frequent measure of unemployment is the unemployment rate, which is the number of unemployed people divided by the number of people in the labor force. Many governments offer unemployment insurance to certain unemployed individuals who meet eligibility requirements.”

„Unemployment is a key economic indicator because it signals the ability (or inability) of workers to readily obtain gainful work to contribute to the productive output of the economy. This doesn't include people who leave the workforce for other reasons, such as retirement, higher education, and disability.”

„Unemployed workers must maintain at least subsistence consumption during their period of unemployment. This means an economy with high unemployment has lower output without a proportional decline in the need for basic consumption. High, persistent unemployment can signal serious distress in an economy and even lead to social and political upheaval.”

„While the definition of unemployment is clear, economists divide unemployment into many different categories. The two broadest categories of unemployment are voluntary and involuntary unemployment. When unemployment is voluntary, it means that a person has left his job willingly in search of other employment. When it is involuntary, it means that a person has been fired or laid off and must now look for another job.”

„Frictional unemployment occurs when people voluntarily change jobs within an economy. After a person leaves a company, it naturally takes time to find another job. Similarly, graduates just entering the workforce add to frictional unemployment. This type of unemployment is usually short-lived. It is also the least problematic from an economic standpoint. Frictional unemployment is a natural result of the fact that market processes take time and information can be costly. Searching for a new job, recruiting new workers, and matching the right workers to the right jobs all take time and effort, resulting in frictional unemployment.”

„Cyclical unemployment is the variation in the number of unemployed workers over the course of economic upturns and downturns, such as those related to changes in oil prices. Unemployment rises during recessionary periods and declines during periods of economic growth. Preventing and alleviating cyclical unemployment during recessions is one of the key reasons for the study of economics and the purpose of the various policy tools that governments employ on the downside of business cycles to stimulate the economy.”

„Structural unemployment comes about through a technological change in the structure of the economy in which labor markets operate. Technological changes, such as the replacement of horse-drawn transport by automobiles or the automation of manufacturing, lead to unemployment among workers displaced from jobs that are no longer needed.”

„Retraining these workers can be difficult, costly, and time-consuming, and displaced workers often end up either unemployed for extended periods or leaving the labor force entirely.”

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

Lucrări de specialitate:

1. Abraham-Frois, Gilbert, *Economia politică*, Ed. Humanitas, București, 1994.
2. Academia de Studii Economice, *Economie politică*, Ed. Economică, 1995.
3. Beardshaw, John, *Economics, A Student's Guide*, Third Edition (with contributions by Andy Ross), Pitman Publishing, London, 1992.
4. Bodea, Gabriela, Ban, Irina, *Economica*, ed. a VII-a revizuită și adăugită, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2017.
5. Bodea, Gabriela (coord.), *Macroeconomie*, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2020 (cursul Departamentului de Economie politică, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor).
6. Bodea, Gabriela, *Microeconomie Step by Step*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2021.
7. Bodea, Gabriela, *Dezvoltarea durabilă, 37°C*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2014.
8. Bodea, Gabriela, *Teorie micro- și macroeconomică*, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2001.
9. Ceaușu, Iulian, *Dicționar enciclopedic managerial*, Ed. Academică de Management, vol. 1 și 2, București, 2000.
10. Chagnollaud, Dominique, *Dicționar al vieții politice și sociale*, Ed. ALL, București, 1999.

11. Didier, Michel, *Economia: regulile jocului*, Ed. Humanitas, București, 1994.
12. Galbraith, John Kenneth, *Știința economică și interesul public*, Ed. Politică, București, 1982.
13. Garelo, Jacques, Naudet, Jean-Yves, *Abécédaire de science économique*, Éd. Albatros, Paris, 1991.
14. Griffiths, Alan, Wall, Stuart (editors), *Applied Economics. An Introductory Course.*, Sixth Edition, Longman, London and New York, 1995.
15. Guerrien, Bernard, *Economia neoclasică*, Ed. Humanitas, București, 1993.
16. Hausman, Daniel M. (editor) *Filozofia științei economice*, trad. Dorin Stanciu, Ed. Humanitas, București, 1993.
17. Hazlitt, Henry, *Economics in One Lesson*, Ludwig von Mises Institute, Auburn, Alabama, 2008, <https://www.pdfdrive.com/economics-in-one-lesson-the-shortest-and-surest-way-to-understand-basic-economics-d174526479.html>.
18. Heyne, Paul, *Modul economic de gândire*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991.
19. Keynes, John Maynard, *Teoria generală a folosirii forței de muncă, a dobânzii și a banilor*, Ed. Științifică, București, 1970.
20. Lipsey, Richard G., Chrystal, K. Alec, *Economia pozitivă*, Ed. Economică, București, 1999.
21. Marin, George, Puiu, Alexandru (coord.), *Dicționar de relații economice internaționale*, Ed. Enciclopedică, București, 1993.
22. Rajeev, P.V., *Economics Made Easy*, White Falcon Publishing, First Edition, 2017, https://www.researchgate.net/publication/331175386_ECONOMICS_MADE_EASY.
23. Samuelson, Paul A., Nordhaus, William D., *Economie politică*, Ed. Teora, București, 2000.
24. Stanford, Jim, *Economics for Everyone. A Short Guide to the Economics of Capitalism.*, Pluto Press, London,

- 2008, <https://www.pdfdrive.com/economics-for-everyone-a-short-guide-to-the-economics-d12114076.html>.
25. Stiglitz, Joseph E., *Principles of Macroeconomics*, W. W. Norton & Company, New York / London, 1993.

Surse internet:

1. Banton, Caroline, *Interest Rate*, <https://www.investopedia.com/terms/i/interestrate.asp> (December 10, 2021).
2. Beattie, Andrew, *Defining 3 Types of Investments: Ownership, Lending, and Cash*, <https://www.investopedia.com/articles/younginvestors/10/what-is-an-investment.asp> (December 10, 2021).
3. Fernando, Jason, *Bond*, <https://www.investopedia.com/terms/b/bond.asp> (December 8, 2021).
4. Fernando, Jason, *Gross Domestic Product (GDP)*, <https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp> (December 8, 2021).
5. Fernando, Jason, *Inflation*, <https://www.investopedia.com/terms/i/inflation.asp> (December 14, 2021).
6. Hall, Mary, *Governments' Influence on Markets*, <https://www.investopedia.com/articles/economics/11/how-governments-influence-markets.asp> (December 11, 2021).
7. Harper, David R., *Getting to Know the Stock Exchanges*, <https://www.investopedia.com/articles/basics/04/092404.asp> (December 8, 2021).
8. Hayes, Adam, *Investment*, <https://www.investopedia.com/terms/i/investment.asp> (December 8, 2021).
9. Hayes, Adam, *Money Market*, <https://www.investopedia.com/terms/m/moneymarket.asp> (December 9, 2021).
10. Hayes, Adam, *Unemployment*, <https://www.investopedia.com/terms/u/unemployment.asp> (December 15, 2021).

11. IMF, *Micro and Macro: The Economic Divide*, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/basics/bigsmall.htm>.
12. Kagan, Julia, *Balanced Budget*, <https://www.investopedia.com/terms/b/balanced-budget.asp> (December 11, 2021).
13. Kagan, Julia, *Savings*, <https://www.investopedia.com/terms/s/savings.asp> (December 8, 2021).
14. Kenton, Will, *Labor Market*, <https://www.investopedia.com/terms/l/labor-market.asp> (December 7, 2021).
15. Kenton, Will, *Security*, <https://www.investopedia.com/terms/s/security.asp> (December 8, 2021).
16. Kenton, Will, *Wage Expense*, <https://www.investopedia.com/terms/w/wage-expense.asp> (December 7, 2021).
17. Potters, Charles, *Consumer Spending*, <https://www.investopedia.com/terms/c/consumer-spending.asp> (December 8, 2021).
18. The Investopedia Team, *Credit*, <https://www.investopedia.com/terms/c/credit.asp> (December 7, 2021).
19. The Investopedia Team, *Economic Cycle*, <https://www.investopedia.com/terms/e/economic-cycle.asp> (December 11, 2021).
20. The Investopedia Team, *Economic Growth*, <https://www.investopedia.com/terms/e/economicgrowth.asp> (December 10, 2021).
21. The Investopedia Team, *IS-LM Model*, <https://www.investopedia.com/terms/i/islmmodel.asp> (December 12, 2021).
22. The Investopedia Team, *Macroeconomics*, <https://www.investopedia.com/terms/m/macroeconomics.asp> (December 7, 2021).
23. The Investopedia Team, *Money*, <https://www.investopedia.com/terms/m/money.asp> (December 7, 2021).
24. The Investopedia Team, *What Is General Equilibrium Theory in Macroeconomics?*, <https://www.investopedia.com/ask/answers/012615/what-general-equilibrium-theory-macroeconomics.asp> (December 12, 2021).

ISBN: 978-606-37-1402-3